

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta tělesné výchovy a sportu

**Zátěžová monotonie, pohybová deprivace
a jejich důsledky
u těhotných a netěhotných řidiček**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

Doc. Dr. Karel Jelen, CSc.

Zpracovala:

Monika Rampasová

2007

Souhrn

Název práce: Zátěžová monotonie, pohybová deprivace a jejich důsledky u těhotných a netěhotných řidiček

Load Monotony, Movement Deprivation and their Consequences to Pregnant and Non-Pregnant Drivers.

Cíle práce: Provedení experimentálního měření za laboratorních podmínek s cílem zjistit důsledky monotonie a pohybové deprivace během jízdy u řidiček v pozdním stádiu těhotenství z hlediska subjektivního a pomocí souvisejících objektivně získaných ukazatelů. Provedení téhož experimentu u netěhotných žen. Porovnání výsledků těchto skupin.

Metoda: Měření bylo provedeno pomocí automobilového simulátoru OCTAVIA 2 s modelově generovanými provozními situacemi, kde se hodnotily reakční časy definovaných manévřů na podnět. Dále byl použit subjektivní dotazník dyskomfortu a dotazník posuzující aktuální psychický stav vycházející z testu POMS.

Výsledky: Byly podány důkazy o vlivu řízení automobilu na psychický stav a vnímání dyskomfortu u těhotných řidiček i netěhotných řidiček. Rozsáhlejší změny se projevily u těhotných žen. Závislost mezi subjektivními a objektivními ukazateli nebyla prokázána.

Klíčová slova: monotonie, dyskomfort, těhotenství, automobil, reakční čas

Abstract

Work title: Load Monotony, Movement Deprivation and their Consequences to Pregnant and Non- Pregnant Drivers.

Aims: To implement laboratory measurement and determine consequences of monotony and movement deprivation on drivers in late pregnancy through the use of subjective and objective indicators. To implement the same experiment to non- pregnant woman. To compare results of these groups.

Methods: Measurement of reaction times was realized on car simulator OCTAVIA 2. Application of subjective discomfort questionnaire and modified test POMS.

Results: There was documented influence on actual mental condition and perception of discomfort to pregnant and non- pregnant drivers during driving. There were larger changes in results of pregnant drivers. Dependence between subjective and objective indicators wasn't found.

Key words: monotony, discomfort, pregnancy, car, reaction time

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé diplomové práce Doc. Dr. Karlu Jelenovi, CSc. za cenné rady a odborné vedení. Dále děkuji Ing. Stanislavu Novotnému, Ing. Romanu Piekníkovi a Ing. Petru Bouchnerovi z FD ČVUT za vytvoření softwaru a pomoc při realizaci experimentu.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a použil jsem pouze literaturu uvedenou v seznamu bibliografické citace.

Monika Rampasová

Svoluji k zapůjčení své diplomové práce ke studijním účelům. Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musejí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení: Číslo obč. průkazu: Datum vypůjčení: Poznámka:

Obsah:

1.	Úvod	8
1.1	Cíle práce.....	9
1.2	Hypotézy	9
1.3	Teoretické zdůvodnění	10
2.	Teoretická východiska	11
2.1	Interakce člověk- dopravní systém	11
2.1.1	Stimuly působící na řidiče během jízdy	13
2.1.2	Pozornost	14
2.1.3	Schopnost reakce při řízení automobilu	15
2.1.4	Monotonie.....	17
2.1.5	Pohybová deprivace.....	18
2.1.6	Únava.....	19
2.2	Dyskomfort	21
2.2.1	Možnosti detekce dyskomfortu	22
2.3	Přehled fyziologických změn v těhotenství	23
2.3.1	Kardiovaskulární změny	23
2.3.2	Respirační změny	24
2.3.3	Změny ve vylučovacím systému	24
2.3.4	Změny v gastrointestinálním systému	24
2.3.5	Změny v reprodukčním systému	25
2.3.6	Kožní změny.....	26
2.3.7	Změny zraku	26
2.3.8	Změny v endokrinním systému	26
2.3.9	Metabolické změny.....	27
2.3.10	Změny muskuloskeletálního systému.....	27
2.3.11	Psychické změny v těhotenství.....	28
2.4	Těhotné řidičky	29
3.	Metodologie	32
3.1	Požadavky na výdaje	32
3.2	Místo konání experimentu	32
3.3	Technické a softwarové vybavení.....	33
3.4	Zkoumané osoby	38

3.5	Organizace a průběh experimentu.....	38
3.6	Vymezení	40
3.7	Použité metody	41
3.7.1	Test POMS a jeho úprava.....	41
3.7.2	Subjektivní dotazník o dyskomfortu.....	42
3.7.3	Reakční čas	44
3.8	Zpracování dat.....	45
3.8.1	Test POMS- U	45
3.8.2	Subjektivní dotazník dyskomfortu.....	45
3.8.3	Reakční časy	45
4.	Výsledky	49
4.1	Výsledky testu POMS-U	49
4.2	Výsledky subjektivního dotazníku dyskomfortu	59
4.3	Výsledky reakčních časů	70
4.3.1	Úloha Semaforů	71
4.3.2	Úloha Překážky.....	79
5.	Diskuze	85
6.	Závěr.....	88
7.	Seznam literatury	89

1. Úvod

I navzdory proběhlým výzkumům a experimentům neexistuje dosud jednotná definice dyskomfortu, jak laická tak i odborná veřejnost chápe tento pojem mnohdy velmi odlišně. Za společného jmenovatele můžeme označit pocit nepohodlí. Tento pojem je ale velmi neurčitý, bývá zaměňován s bolestí či únavou. Hranice mezi těmito pocity jsou často subjektivně nevýrazné, v závislosti na čase se mohou prolínat nebo na sebe navazovat. Obecně lze považovat dyskomfort za ukazatel míry harmonie mezi lidským organismem a vnějším prostředím navzájem.

Jízda automobilem dnes patří mezi běžné denní činnosti představující mnohdy minuty až hodiny denně vsedě za volantem. Řízení se stalo součástí života, často i povoláním nebo nutností, bez něhož by se mnoho lidí nedokázalo obejít. Proto se pocit dyskomfortu během jízdy stal v poslední době důležitým fenoménem, jehož příčiny a následky se sledují a jsou předmětem studií mnoha firem zabývajících se vývojem interiéru vozidla.

S přibývajícím automobilovou dopravou a množstvím vozidel v civilizovaných zemích, s rostoucími životními nároky a novými možnostmi v oblasti služeb se stále častěji mezi řidiči objevují těhotné ženy a to nejen v prvních fázích, ale i ke konci gravidity, kdy jsou již velmi patrné fyzické, fyziologické a též psychické změny. Právě tyto skutečnosti mohou ovlivňovat jak samotnou jízdu, její charakter, tak vnímání pocitu dyskomfortu, jeho interpretaci a následně i pozornost.

1.1 Cíle práce

V této diplomové práci si klademe za cíl zjistit během laboratorního měření na simulátoru OCTAVIA 2, zda jsou těhotné řidičky ovlivněny negativními faktory jízdy, pohybovou deprivací a zátěžovou monotonií, a zda se projevují následně pocity dyskomfortu. Pokud ano, zda má své specifické rysy z hlediska místa výskytu, intenzity a charakteru. Dále je prioritou sledování reakcí na zadané modelové situace a výpočet reakčních časů. Pozornost bude také zaměřena na analýzu aktuálního psychického stavu. Experimentu se zúčastní i skupina netěhotných žen. Tato výstupní data budou analyzována a použita k porovnání s daty získanými u skupiny těhotných žen, následnému určení rozdílů mezi nimi a popsání specifík dyskomfortu u řidiček v pozdní fázi těhotenství.

1.2 Hypotézy

- Monotonie a pohybová deprivace přispívají k rozvoji pocitu dyskomfortu. Dyskomfort se objeví u obou testovaných skupin, po ukončení jízd bude silnější a rozsáhlejší než před nimi, jeho lokalizace se u těchto skupin bude lišit, výraznější změny se zaznamenají u těhotných
- Jízda na simulátoru a s tím související monotonie, pohybová deprivace a dyskomfort ovlivní aktuální psychický stav, markantnější změny, zejména v oblasti únava- netečnost, se zaznamenají u těhotných žen
- Reakce na zadané úlohy se budou během jízd v závislosti na čase a dyskomfortu zhoršovat, více u skupiny těhotných

1.3 Teoretické zdůvodnění

Dyskomfort při jízdě automobilem poutá stále větší pozornost, je snaha vyvíjet nové ergonomické vybavení vozidla, aby se předcházelo tomuto nepříjemnému pocitu, který může přerůst v krátkodobé bolesti zad a šíje nebo dokonce dlouhodobým působením až v chronické muskuloskeletální potíže. Moderní způsob života dnešní společnosti vyžaduje, aby se gravidní ženy účastnily silniční dopravy ať jako spolujezdkyně, tak i jako řidičky.

Případy, kdy se automobilový průmysl zaměřuje na problematiku těhotných žen, se týkají především prvků pasivní bezpečnosti, zejména bezpečnostních pásů a airbagů. Ve středu zájmu stojí interakce mezi subjektem a okolním prostředím během nárazu a možné následky. K těmto testům se využívají buď figuríny nebo počítačové modely. Zatímco je pozornost zaměřena na lepší porozumění ději při nárazu automobilu, bývá dyskomfort těhotných řidiček spíše v pozadí, neboť se na první pohled nejeví jako závažný problém, proto není zatím tato oblast zmapována.

Tato diplomová práce je pilotní studií, jež se zabývá problematikou zátěžové monotonie, pohybové deprivace a dyskomfortu gravidních při řízení automobilu. Snaží se osvětlit toto dosud málo popsané téma. Později může sloužit jako základ pro další studie v této oblasti.

2. Teoretická východiska

2.1 Interakce člověk- dopravní systém

V posledních letech je celosvětově zaznamenáván nárůst dopravy. Dopravní akademie ČR udává, že v České republice trvale stoupá počet automobilů, během let 1999- 2004 se intenzita silničního provozu dokonce zdvojnásobila. Přibývá situací, kdy dochází k interakcím lidského subjektu s dopravním systémem. Dle Havlíka (2005) utvářejí dopravní systém následující složky:

1. člověk- zaujímá v systému řídicí funkci a jeho činnost spočívá v příjmu a zpracování informací, rozhodování, reagování
2. dopravní prostředek- vozidlo, konstrukce, technická úroveň, aktivní a pasivní bezpečnost
3. dopravní prostředí- přírodní (podmínky) a uměle vytvořené (dopravně-technická opatření)
4. dopravní cesta- charakter (úroveň) dopravně- technických opatření, značení a zařízení
5. dopravní sociální struktura- četnost účastníků, dopravní chování

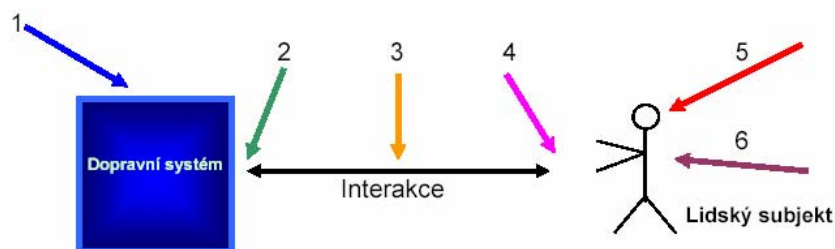
Havlík dále tvrdí, že důsledky narušení nebo selhání jednoho z podsystémů postihnou celý systém. Nastiňuje vztahy mezi subjektem a dopravním prostředím a zdůrazňuje jejich provázanost. Říká, že řízení dopravního prostředku představuje nepřetržité reagování na množství podnětů a neustálé obnovování dynamické rovnováhy mezi řidičem, vozidlem, komunikací, dopravní situací a účastníky provozu. Rozhodující úlohu hraje člověk. V tomto bodě s ním v zásadě souhlasí i Novák (2003), lidského činitele řadí k nejvýznamnějším faktorům, jehož spolehlivost je obecně poměrně malá. Jako příčinu uvádí zmenšování bdělosti a pozornosti v průběhu jízdy, které může zejména při delších jízdách poklesnout až pod jistou kritickou hodnotu.

Zdravotní a psychický stav

Obr. 1 Zjednodušené schéma provázanosti zdravotního a psychického stavu, dílčích komponent v interakci s dopravním prostředím, podmínkami a aktuální dopravní situací (Havlík, 2005)

Člověk může vystupovat v interakci s dopravním systémem v několika formách: jako činitel řídicí dopravní prostředek, řídicí celý dopravní systém, jako objekt dopravy a jako subjekt tvořící okolí dopravního systému. V této studii se zabýváme prvním případem.

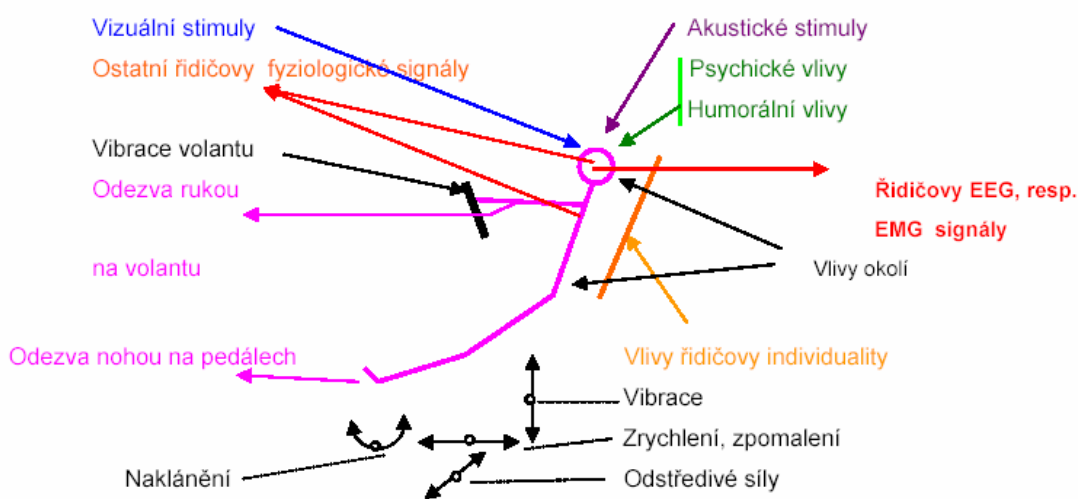

Obr. 1: Struktura interakce dopravní systém – lidský subjekt. Zde značí:
1...rušivé vlivy na dopravní systém, vedoucí k poklesu spolehlivosti interakce
2...rušivé vlivy na spolehlivost interakce se strany dopravního systému
3...rušivé vlivy na přenosovou a procesní část interakce
4...rušivé vlivy na spolehlivost interakce se strany lidského subjektu
5...rušivé vlivy na mentální činnost lidského subjektu
6...rušivé vlivy na fyzickou schopnost lidského subjektu

Obr. 2 Struktura interakce dopravní systém- lidský subjekt (Novák a kol., 2003)

2.1.1 Stimuly působící na řidiče během jízdy

Na řidiče v průběhu řízení vozidla působí celý soubor různých stimulů. Některé z nich reprezentují situaci na vozovce (vibrace, akustické a vizuální stimuly), další vlivy okolí (teplota, atmosférický tlak, osvětlení, prašnost apod.) a také mechanické stimuly související s jízdou (zrychlení, zpomalení, naklánění, odstředivé síly). Řidič je též vystaven souboru celkových fyziologických stimulů a různých psychických vlivů. Na vše reaguje individuálně. (Novák a kol., 2003).

Obr. 3 Hlavní soubory stimulů působící za jízdy na řidiče (Novák a kol., 2003)

Z uvedených stimulů je velmi diskutován vliv vibrací na účastníky dopravního systému. Nadměrné vibrace působící na celé tělo ovlivňují negativně zejména řadu vnitřních orgánů i centrální nervovou soustavu. Způsobují ztrátu koncentrace a při déletrvajícím působení mohou vést k poškození lidského organismu (Kuběna, 1999). S tímto názorem se můžeme setkat i u Koplíka a Pecáka (2006), říkají, že celkové vibrace vyvolávají při dlouhodobějším působení únavu a zhoršení reakce na vnější podněty. Při přenosu na tělo člověka dochází z počátku ke zvýšení napětí svalů udržujících tělo ve stabilní poloze, náhle pak nastupuje únava a vibrace jsou přenášeny pasivně. Vibrace působící na řidiče se mohou nepřímo podílet i na zvyšování počtu dopravních nehod.

Při dopravě je zdrojem kmitání dopravní prostředek a dopravní cesta. Pro vibrace generované pozemní dopravou je charakteristický jejich výskyt ve frekvenčním pásmu 3- 100 Hz. Důležitá je oblast okolo 5 Hz, kdy dochází obvykle k rezonančním pohybům hlavy a celého těla (Škapa citovaný Švecem, 2003). Ravnik (2005) došel ve své studii k závěru, že po vystavení celého těla vibracím při řízení automobilu nastává svalová únava, dochází ke kompresi meziobratlových disků, čímž se snižuje schopnost absorpce a distribuce zatížení. Hedge (2000) uvádí, že bederní páteř přirozeně snáší frekvenci vibrací 4-5 Hz, v autě může být tato frekvence překročena.

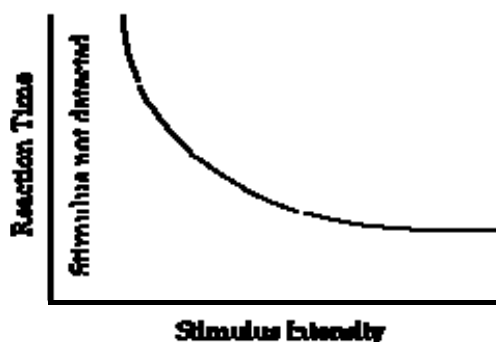
2.1.2 Pozornost

Člověk je tedy neustále vystaven působení množství stimulů. Havlík (2005) ve své práci zmiňuje, že lidský mozek je schopen zpracovat za vteřinu jen nepatrnou část příchozích informací (16 bitů z 3 mil. bitů), zda je skutečně zachytí, závisí na schopnosti koncentrace pozornosti. Faber a kol. (2003) podotýká, že úroveň pozornosti každého lidského subjektu zákonitě s průběhem jeho expozice pracovní zátěži klesá, zejména je-li mentálního charakteru. Snižování úrovně pozornosti se obvykle dostavuje po 45 až 60 minutách. Naproti tomu je Havlík (2005) přesvědčen o kolísání pozornosti, která osciluje v podobě vln o nestejných délkách. Koncentraci pozornosti podle něj ohrožují nezkušenost, emoce, nálada, představy, napětí, únava, nedostatek spánku, počasí, biorytmy, společnost v autě, konflikt, stres, požití alkoholu nebo drog, kouření, léky, bolesti, nemoc (i nachlazení). BESIP ve své kampani z roku 2005 zdůrazňuje, že se nedostatek odpočinku projevuje zhoršením soustředěnosti prodloužením reakční doby, doporučuje při delších jízdách dělat každé dvě hodiny alespoň 15- ti minutové přestávky.

2.1.3 Schopnost reakce při řízení automobilu

Schopnost reakce je ovlivňována psychickými a fyzickými faktory, zejména únavou (Havlík, 2005). Taktéž negativně působí vibrace a hluk vznikající při pozemní dopravě (Koplík, Pecák, 2006).

K možnému porovnání reakcí je měřen reakční čas neboli reakční doba. Rozeznávají se dva typy reakčních časů: prostý reakční čas a komplexní reakční čas tvořený rozpoznávacím reakčním časem a výběrovým reakčním časem (Wikipedia, 2007). Prostý reakční čas zahrnuje dobu potřebnou k reakci na stimul. Komplexní reakční čas zaujímá dobu mezi proměnným stimulem a odpovídající požadovanou variabilní odpovědí. Donders již v roce 1868 dokázal, že prostý reakční čas je kratší než komplexní reakční čas. Wikipedia uvádí průměrný prostý čas u člověka mezi 200- 270 ms. Rozpoznávací čas zaujímal průměrně ve studii Laminga dobu 384 ms (Laming citovaný Kosinskim, 2006), Sternberg uvádí hodnotu 420ms (Sternberg citovaný Kosinskim, 2006). Avšak toto je zjednodušené pojetí této problematiky. Dle proběhlých výzkumů záleží také na charakteru stimulu. Odpověď na zvukový stimul je kratší než na optický (Welford citovaný Kosinskim, 2006). Důvodem je kratší čas uvědomění zvukového signálu v mozku, konkrétně 8- 10 ms (Kemp et al. citovaný Kosinskim, 2006). Dále schopnost reagovat a délka reakčního času závisí na mnoha jiných faktorech jako je intenzita stimulu, úroveň bdělosti, věk, pohlaví, únava aj.

Obr. 4 Závislost velikosti reakčního času na intenzitě stimulu (Kosinski, 2006)

Užší definici reakčního času ve vztahu k řízení automobilu uvádí Czudková (2000). Reakční čas řidiče je doba, která uplyne od okamžiku, kdy řidič zpozoruje blížící se nebezpečí do okamžiku, kdy přenese nohu na brzdový pedál.

Orientační hodnoty reakční doby udává následující tabulka (Bednařík, Široká citovani Czudkovou, 2000):

Tab. 1 *Reakční časy u řidičů různých charakteristik*

Zkušený řidič připravený brzdít	0,6-0,7 s
Pozorný řidič, který nečeká překážku	0,7-0,9 s
Řadící nebo předjíždějící řidič	1,0-1,2 s
Nepozorný řidič	1,4-1,8 s
Indisponovaný řidič (únavou, nemocí, požitím alkoholu)	1,6 s a více

Dle ÚDI Praha (2005) platí pravidlo, že čím pomaleji jede auto, tím kratší je reakční čas a brzdná dráha (při rychlosti 50 km/hod je brzdná dráha téměř 28m, při 30 km/hod se auto zastaví již po cca 13 metrech).

Xiaoliang a Andréasson (2005) došli během výzkumu a simulaci lidského chování za volantem ke zjištění, že reakční čas je zatím závislý na psychologických parametrech a nedá se zcela simulovat.

Pojem reakční čas při hodnocení dopravních situací je komplikovaný. Green (2000) nesouhlasí s používáním jednotného reakčního času pro všechny dopravní situace. Podle něj se doba reakčního času skládá z více položek, které je nutné rozlišovat, taktéž různé situace. Označuje za nevhodné užívat pro srovnání prostý reakční čas, protože většina úkonů při řízení automobilu spadá do činností braných v úvahu pouze u komplexního reakčního času.

2.1.4 Monotonie

Provazník (1998) označuje za monotonii psychický stav organismu navozený takovou vnější situací, pro níž je charakteristický výskyt stále stejných podnětů nebo nedostatek podnětů, který má za následek vznik útlumu, zhoršení pozornosti a zájmu o práci. Vzniká především na základě monotónních podmínek charakterizovaných nutností vykonávat dlouhodobě krátkodobé pohybové úkony. Příznačná je individuální tolerance, např. introverti v průměru snášejí lépe monotónní podmínky než extrovertní osobnosti. Jinou definici představuje Židková (2005): Monotonie je stav snížené aktivační úrovně CNS v důsledku stále stejných a opakujících se jevů v podnětovém poli, na který je nutno reagovat striktně určeným algoritmem pohybů či jiných úkonů. Předpis 178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci zná a zařazuje mezi monotónní práce tzv. vigilanční činnosti spočívající ve sledování, identifikaci podnětů a reakci na nepravidelně se vyskytující změny určitých dějů. Při hodnocení se vychází z rozdělení na vysokou pohybovou monotonii- jednotvárné provádění maximálně 2 pohybových pracovních operací při jejich střídání v maximálně 3 minutových intervalech, na vysokou úkolovou monotonii- jednotvárné stále se opakující provádění jednoho jednoduchého úkolu, na zvýšenou pohybovou monotonii- jednotvárné provádění omezeného počtu pohybových maximálně 5 pracovních operací v maximálně 5 minutových intervalech a na zvýšenou úkolovou monotonii- opakující se provádění 2- 3 jednoduchých úkolů téhož druhu.

Bureš (1981) vidí jako řešení zařazení jiné činnosti nebo její změnu, což zvýší úroveň aktivace subjektu. Při řízení automobilu to ovšem není vždy možné. S monotonií souvisí hlavně jízda po dálnici. Stereotypní, byť rychlá jízda, zmáhá psychické funkce a oslabuje přizpůsobivost (Havlík, 2005). Zmiňuje také vliv jedince, jeho zvláštností, kdy intenzita vnímání a koncentrace pozornosti ochabuje u osob s kratší praxí a starších nebo emočně rozkolísaných řidičů už po hodině cesty na dálnici.

Při monotonicích činnostech je vlastní činnost prováděna automaticky a je řízena podkorovými centry (Gilbertová citovaná Erbenovou, 2005). Důsledků monotonie lze najít mnoho. Židková (2005) jmenuje tyto dopady monotonie na člověka. Jsou jimi: snížení pozornosti; poruchy vnímání; snížení rychlosti fyzického i psychického výkonu; snížení přesnosti výkonu, zvýšení chybovosti; dále vyšší energetické nasazení k udržení výkonu; snížení motivace, nezáměr; pocity otupení, ospalosti, apatie, únavy; pocity nudy, dlouhé chvíle, přesycení.

S monotonií úzce souvisí senzorická deprivace. Je-li stimulace a podnětová pestrost redukována na minimum, mluvíme o senzorické deprivaci. Přiměřená senzorická stimulace a novost pomáhá zvyšovat aktivační hladinu lidského organismu, probouzí zájem a zvyšuje akceschopnost. Extrémní stimulace smyslů, tvrdá stereotypie a uniformita i naprostá bezkonfliktnost přinášejí opačný efekt (Machač a kol., 1988).

2.1.5 Pohybová deprivace

Termín „deprivovat“ znamená v biologickém kontextu nepřipustit, aby se někomu nedostalo toho, co potřebuje nebo si přeje. Strádání v důsledku nedostatku něčeho je tedy deprivací (Machač a kol., 1988). Z této definice můžeme odvodit, že pohybová deprivace je strádání z nedostatku pohybu.

Imobilita ve smyslu tělesné pasivity při řízení automobilu patří mezi hlavní konfliktní aspekty řízení, může mít stresující účinek (James, Nahl citovaní Hanzlíkovou, 2005). Gyi a Porter (2001) poukazují na nebezpečí vzniku bolestí zad vlivem pohybové deprivace u řidičů. Jako jeden z faktorů vzniku těchto obtíží označují fixovanou polohu těla po dlouhou dobu bez přestávky, to společně s nevyhovující polohou sedu vede k degeneraci, opotřebování a poškození páteře a může ji činit náchylnou k dalším poraněním. K nevhodnému sedu se také vyjadřuje Lueder (2003). Říká, že většina lidí volí raději polohu těla, která je nenáročná na svalovou práci a výsledkem je „zhroucení se“ na sedadle, tedy naprosto nevhodné pozici. Corlett (2002) uvádí, že pohybová

deprivace při dlouhodobém sedu snižuje naši fyzickou kapacitu a odolnost vůči námaze, pro lidský organizmus je prospěšné časté střídání polohy.

S pohybovou deprivací a monotonií během řízení automobilu je velmi často spjat nástup bolesti a následné muskuloskeletální obtíže. Ve studii sledující důsledky této zátěže u policistů se projevila zřetelně souvislost mezi řízením automobilu a subjektivním pocitem dyskomfortu, který měl vzestupnou tendenci, také se potvrdil předpoklad, že dlouhodobé řízení hraje roli ve výskytu obtíží a bolestí dolní části zad (Gyi, Poter, 1997). Významné místo zaujímá v této problematice bezesporu statická zátěž. Statickým přetěžováním v sedu většiny posturálních svalů s tendencí ke zkrácení dochází k vzniku svalových dysbalancí a jejich prohlubování, to přirozeně vede k bolestivým stavům pohybového aparátu (Hornáček, Turzová, 1998). Během jízdy automobilem je tělo vystaveno odlišným silám- akceleraci a deceleraci, laterálním pohybům a celotělovým vibracím. Vzhledem k tomu, že dolní končetiny pracují (pedály), nemohou podpírat a stabilizovat jako při prostém sedu. Tyto faktory dohromady s designem sedadla mohou způsobit bolesti zad (Hedge, 2000). Při dlouhodobém statickém zatížení vsedě dochází k napětí ve svalích, nervech, cévách, ligamentech a kloubních pouzdrech, ke kompresi těchto tkání, lokálním chemickým změnám spojených s únavou svalů, místním chemickým změnám spojeným s omezeným krevním průtokem a částečnou ischemií, k narušení vedení nervem vyplývajícím z tlaku, a sekundárně k zánětu (Straker citovaný Dočkalovou, 2005).

2.1.6 Únava

Machač a kol. (1988) konstatují, že únava je zákonitý důsledek každého zatížení organismu. Rozlišují se dva druhy: fyzická a psychická. Mezi nimi není striktní hranice. Objektivním projevem fyzické únavy je pokles výkonu. Ještě před nástupem objektivních ukazatelů fyzické únavy, můžeme pozorovat subjektivní příznaky, snížení koncentrace, emočně negativní tenze, pocit svalové slabosti. Pokles výkonu lze dočasně kompenzovat zvýšením volního úsilí. Duševní únava se dá charakterizovat jako snížení

pohotovosti k vynakládání energie a k vykonávání činnosti. Únava je ochranný signál našeho těla, který nás varuje před přetížením, a je důraznou výzvou k odpočinku, ukončení dosavadní činnosti. Fyzická únava se projevuje poklesem svalové síly, ztrátou rychlosti a jemné koordinace pohybů. Duševní únava se projevuje při vyčerpání energetických zásob v mozku. Ke kombinaci obou typů únavy obvykle dochází, pokud je tělesná práce monotónní, dlouhotrvající, bez potřebných přestávek (Nouza, 2005).

Dopravní medicína rozeznává únavu fyzickou, únavu nervových reflexů, únavu smyslových orgánů a únavu psychických procesů a funkcí ve smyslu vnímání a rozhodování (Havlík, 2005). Převažuje statická námaha před pohybovou. Zhoršení koordinace pohybů se projevuje dříve než fyzická únava. Ze smyslových orgánů trpí nejvíce zrak, zužuje se zorné pole, oslabuje se zraková ostrost a hloubkové vidění a znesnadňuje se vidění za šera.

Únava hraje klíčovou roli u dopravních nehod. BESIP (2005) upozorňuje, že únava je označována často jako příčina dopravní nehody (815 případů za r. 2004) a dále se podílí i na dalších příčinách jako je nevěnování se řízení vozidla nebo nedání přednosti v jízdě. Únava je provázána se schopností včasné a přiměřeně reagovat. Nastupující únava zasahuje především do schopnosti koncentrace pozornosti a vnímání, dostavují se výpadky pozornosti a narušuje se včasnost, rychlost a přesnost reagování při řízení automobilu (Havlík, 2005). Stejný názor má i BESIP (2005), který uvádí snížení reakční doby v závislosti na nedostatku odpočinku.

2.2 Dyskomfort

Nikde zatím není uvedena přesná jednotná definice dyskomfortu. Každý autor se liší ve svém pojetí tohoto pojmu. Grillingerová (2006) navrhuje rozdělit dyskomfort na několik složek, které by bylo jednodušší definovat. Obecně se vyjadřuje pojem dyskomfort ekvivalentem nepohodlí. Vznik tohoto pocitu závisí na mnoha faktorech. Dhingra (2003) spojuje dyskomfort s fyziologickými a biomechanickými vlivy. De Looze (2003) se domnívá, že pocit dyskomfortu závisí i na subjektivním vnímání a vlastnostech jedince. Grillingerová (2006) naopak uvádí myšlenku, že psychická složka se na samotném vzniku dyskomfortu nepodílí, jen ho spoludotváří a může ho do jisté míry modifikovat.

Výzkumem vlivu vibrací na dyskomfort řidiče se zabýval El Falou a kolektiv (2002). K měření využil EMG. Snímal data z m.erector spinae v oblasti krční páteře a z mm.obliqii abdomini externi. Experiment trval 150 minut. Zjistil, že u sedadla, které bylo pod vlivem vibrací se vyskytoval výraznější dyskomfort než u sedadla bez působení vibrací, dyskomfort se neměnil v závislosti na podmínkách experimentu, rozdíl byl patrný jen v závislosti na výskytu vibrací.

Gyi a Porter (1999) zkoumali vliv tlaku v oblasti rozhraní člověk- sedadlo na pocit dyskomfortu vsedě při řízení. Použili různou hustotu a polohu sedadla, avšak nedošli k jednotným závěrům, nebyla nalezena jasná závislost pocíťovaného dyskomfortu na tlaku v rozhraní člověk- sedadlo. V dalším provedeném měření (Gyi et al., 2003) byly testovány tři typy sedadel při jízdě po silnici, byl zaznamenán dyskomfort, ovšem tyto údaje nekorespondovaly se snímanými tlakovými údaji na rozhraní sedadlo- člověk, opět se tedy mezi nimi neprokázala závislost.

Předpis 178/2001 Sb. zná také pojem discomfört glare (dyskomfortní oslňování). Podle tohoto zdroje vznikají nároky na adaptaci zraku při střídání pohledu na místa s rozdílným jasnem (simultánně) nebo při častých změnách jasu předmětů či intenzity osvětlení (sukcesivně). Zvýšené nároky na adaptační procesy vedou ke zhoršení

zrakového výkonu - k oslnění, tj. k nepřiměřenému stavu zraku, který narušuje zrakovou pohodu, nebo zhoršuje až znemožňuje vidění. Při dlouhodobém slabším oslnění rušivém se zrak unavuje víc, než při krátkodobém intenzivním oslnění. Dále je zde uvedeno, že nároky na akomodaci vznikají při dlouhodobé fixaci pohledu na blízké předměty, kdy se unavují svaly ovládající čočku a konvergenci očí. K únavě oko-hybných svalů dochází například při trvalém sledování pohybujících se předmětů nebo musí-li se nepřetržitě střídavě pozorovat různě rozmístěné předměty.

Ravnik (2005) ve své studii shledal, že u žen se dyskomfort projevil výrazněji než u mužů. Místa s největším dyskomfortem byla oblast páteře, dolní končetiny a ramen.

2.2.1 Možnosti detekce dyskomfortu

Pro detekci dyskomfortu dosud nebyl nalezen jeden test, který by dokázal obsáhnout všechny jeho složky. Nejčastějším způsobem záznamu dyskomfortu je kombinace přímých a nepřímých metod, jindy se tyto metody rozdělují na subjektivní a objektivní. Gyi a Porter (1999) uvádí, že minimální doba pro kvalitní a jasný záznam dyskomfortu jsou 2 hodiny.

Ze subjektivních metod je nejčastěji užíván dotazník v podobě mapy lidského těla, do nějž je možné zapisovat přímo údaje. Nejznámější je původní pojetí dle Corletta a Bishopa (1976) s názvem Body Part Discomfort Scale. Další autoři tuto mapu modifikovali nebo rozšířili. Příkladem jsou Mansfield a Marshall (2001), kteří rozšířili spektrum lokalizací dyskomfortu a přidali podrobnou mapu aker horních končetin.

Mezi objektivně měřitelné a zároveň nepřímé ukazatele patří snímání EMG, EEG, měření reakčních časů, monitoring pohybového chování, snímání tlaků na styčné ploše subjektu a sedadla. Do nepřímých metod, ale subjektivních spadá hodnocení aktuálního psychického stavu, nejběžnější je výzkum pomocí standardizovaného testu POMS- Profile of Mood States (McNair et al., 1971).

2.3 Přehled fyziologických změn v těhotenství

Fyziologické, biochemické a anatomické změny odrážejí jak adaptaci organismu ženy na nároky vyvíjejícího se plodu, tak adaptační změny zabráňující poškození mateřského organismu v průběhu těhotenství (Pařízek a kol., 2006). Následující již prokázané údaje v podkapitolách 2.3.1- 2.3.9 byly převzaty od dvou autorů, Pařízka a kol. z r. 2006 a Trčí z r. 1990.

2.3.1 Kardiovaskulární změny

Při zvětšování dělohy v průběhu těhotenství je elevována bránice a srdce je vytlačováno kraniálně a doleva. Objem srdeční se zvětšuje asi o 12 % s největším objemem ve III. trimestru a srdeční sval hypertrofuje. V těhotenství jsou častěji pozorovány extrasystoly a záchvaty supraventrikulární paroxysmální tachykardie. Srdeční výdej se zvyšuje od 8. týdne těhotenství, ve 30.–34. týdnu těhotenství dosahuje maxima (9 l/min) a nemění se až do porodu. Srdeční výdej se mění v závislosti na poloze těhotné ženy. V poloze na zádech po 20. týdnu těhotenství se tepový objem snižuje. V poloze na boku se tepový objem nemění. Krevní tlak je v průběhu těhotenství o něco nižší než u netěhotných. Systolický tlak se snižuje jen nepatrně, diastolický o 5- 10 mmHg (0,7–1,3 kPa) od 12. do 26. týdne. Po 36. týdnu se diastolický tlak vrací k hodnotám před těhotenstvím. Zvýšený venózní tlak často způsobuje i vznik hemoroidů a je jednou z hlavních příčin vzniku edémů dolních končetin. Zvýšený venózní tlak je způsoben tlakem těhotné dělohy na v. cava inferior a vv. iliacae a to je jeden z rizikových faktorů pro vznik trombózy v těhotenství. V období termínu porodu v poloze vleže na zádech nastává u 10 % žen velmi významný pokles krevního tlaku spojený s nauzeou, závratí a někdy dokonce i srdeční synkopou. Příčina je v téměř kompletním uzavěru dolní duté žíly komprimované těhotnou dělohou u žen s vrozeně nedostatečnou kolaterální cirkulací. Tento stav je doprovázen tachykardií matky a snížením srdečního výdeje a označuje se jako syndrom venae cavae inferior. U těhotné ženy se zvětšuje objem extracelulární tekutiny a dosahuje maxima ve III. trimestru. Objem plazmy se zvětšuje s velikostí plodu, průměrně asi o 50 %, tj. 1250–1400 ml.

Objem erytrocytární masy se zvýší s jedním plodem ze 1400 ml na 1650 ml, tj. o 18 %. Celkový počet bílých krvinek v těhotenství vzrůstá, trombocytů nikoliv.

2.3.2 Respirační změny

V graviditě převažuje abdominální typ dýchání. Subkostální úhel je v časném těhotenství 68° a v době termínu porodu se zvětšuje na 103°. Bránice se v těhotenství zvyšuje o 4 cm a příčný průměr hrudníku se rozšiřuje o 2 cm. Exkurze bránice se při dýchání zvyšuje o 1–1,5 cm. Zvětšuje se také dechový objem, dechová frekvence se nemění. Celková kapacita plic, vitální kapacita a inspirační kapacita zůstávají stejné, protože nastává kompenzační rozšíření příčného a předozadního průměru hrudníku.

2.3.3 Změny ve vylučovacím systému

Pro těhotenství je charakteristické zvětšení ledvin a dilatace vývodného systému v důsledku zvýšené sekrece mateřských a placentárních hormonů. Zvyšuje se stáza moče, zvětšuje se náchylnost k infekcím vývodného močového systému. Až u 50 % těhotných žen můžeme zjistit glykosurii. Její příčinou je omezená kapacita resorpce proximálního tubulu pro glukózu. Dochází k anatomickým změnám močového měchýře, první známky nastávají okolo 4. měsíce těhotenství, kdy se elevuje trigonum a zmenšuje se předozadní průměr. Intravezikální tlak se zvyšuje dvakrát a pro zachování kontinence se současně zvyšuje i maximální intrauretrální tlak. Snižuje se tonus hladkého svalstva měchýře, v důsledku toho se může zvýšit jeho kapacita až na 1500 ml. Při zvýšeném intravezikálním tlaku je močení častější.

2.3.4 Změny v gastrointestinálním systému

Chuť k jídlu je v těhotenství obvykle větší, tím i příjem potravy. Jedním z nejčasnějších příznaků těhotenství je nauzea a zvracení, event. ranní nevolnosti, které se objevují mezi 4. a 8. týdnem a ustávají asi v polovině II. trimestru. Etiologie

není známá, je však dávána do souvislosti se zvýšenou hladinou progesteronu a hCG a se sníženým tonem hladkého svalstva žaludku. V dutině ústní se zvyšuje tvorba slin, může se snížit pH, zvyšuje se kazivost zubů, hyperémie a hypertrofie dásní se sklonem ke krvácení. Vyprazdňování žaludku je také zpomaleno, zvyšuje se tvorba gastrinu (tvoří se také v placentě), následkem toho roste objem žaludku a snižuje se jeho pH. Střevní motilita je v těhotenství snížena v důsledku zvýšené hladiny progesteronu, prodlužuje se doba trávení, důsledkem je zvýšené vstřebávání vody a častý výskyt zácpy. Snižuje se tonus hladkého svalstva stěny žlučníku, zvyšuje se pohotovost k tvorbě žlučových kamenů.

2.3.5 Změny v reprodukčním systému

Hmotnost dělohy u netěhotné ženy je okolo 70 g a obsah dutiny děložní menší než 10 ml. V době termínu porodu dosahuje hmotnost dělohy v průměru 1100 g a obsah dutiny děložní 5–20 l, někdy i více. U netěhotné ženy proudí dělohou méně než 2 % krve z minutového srdečního objemu, u těhotné v době termínu porodu asi 10 %, tj. 500–700 ml krve za minutu. Při růstu plodu se děloha zvětšuje, vystupuje z pánve a ukládá se spíše do pravé poloviny dutiny břišní (dextroverze) a rotuje doprava (levá hrana děložní leží blíže přední stěny břišní – dextrotorze). V těhotenství neprobíhá maturace folikulů a nenastává ovulace. Vzniká corpus luteum graviditatis, ve kterém se tvoří estrogény, ale zejména progesteron. Progesteron produkovaný v corpus luteum je bezpodmínečně nutný k udržení těhotenství do jeho 8. týdne, potom je produkován v placentě. Tvorba progesteronu se po 8. týdnu v corpus luteum snižuje a v relativně malém a fyziologicky nevýznamném množství přetrvává až do konce těhotenství. Placenta a corpus luteum produkují také peptid relaxin, jeho tvorba trvá beze změn po dobu celého těhotenství, není nutný k udržení těhotenství. Má vliv na zvýšení obsahu tkáňové vody v symfýze, kolagenu v bradavkách, vagině, hrdle děložním a snížení v prsní žláze, dále na stimulaci proliferace poševního a intracervikálního epitelu a inhibiční účinek na kontrakci myometria a vazodilatační a angiogenní účinek na cévy.

V těhotenství se prsy zvětšují a připravují na laktaci. Zvyšuje se průtok krve prsy a některé ženy si stěžují na jejich zvýšené napětí a zvýšenou citlivost. Zvětšuje se a tmavne areola mammae. Již od počátku těhotenství, ale zejména v jeho druhé polovině, může spontánně z prsů odtékat (nebo je možné vytlačit) vazkou žlutavou tekutina – kolostrum (mlezivo).

2.3.6 Kožní změny

Objevují se nebo zvětšují kožní névy, déle hyperpigmentace v důsledku zvýšené tvorby estrogenů a melanocyty stimulujícího hormonu. Asi u 50 % těhotných vzniká palmární erytém, který ihned po porodu mizí. Příčinou je zvýšená tvorba estrogenů. Objevují se striae gravidarum růžové barvy, nejčastěji na stehnech, na prsou a v podbříšku. Jejich vznik není ovlivněn nárustem tělesné hmotnosti, ale zvýšeným napětím kůže.

2.3.7 Změny zraku

Těhotné ženy si často stěžují na rozmazané vidění. Je to způsobeno edémem čočky a rohovky, který po porodu zaniká. Zvyšuje se drenáž komorové vody, což je spojeno s nižším nitroočním tlakem.

2.3.8 Změny v endokrinním systému

Následkem zvýšené renální clearance jódu v těhotenství dochází ke snížení zásob jódu v organismu. Kompenzačně se zvětšuje štítná žláza a zvyšuje se vychytávání jódu. V průběhu těhotenství je zapotřebí dodat plodu 25–30 g vápníku nezbytného k vývoji fetálních kostí. To zajišťují hormony příštítných tělísek, parathormonu a kalcitoninu. Přední lalok hypofýzy je v těhotenství 2–3krát zvětšený jako výsledek zmnožení prolaktin-secernujících buněk, jehož produkce se zvyšuje. Dochází k poklesu hladiny gonadotropinů (FSH, LH) v důsledku vysoké hladiny estrogenu placentárního

původu. Uvolňování růstového hormonu (GH) je utlumeno. Zvyšuje se produkce ACTH od I. až do III. trimestru, ale nadledvinky se nezvětšují, také hladina kortizolu v plazmě stoupá.

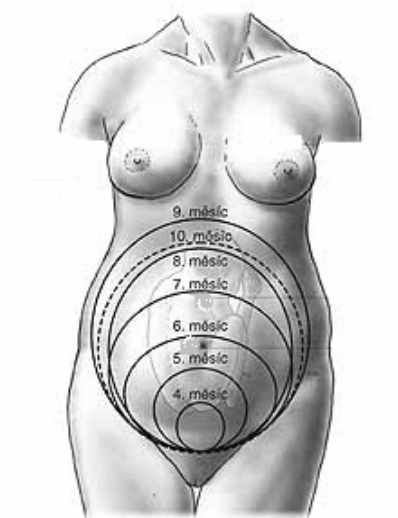
2.3.9 Metabolické změny

V těhotenství nastávají kvalitativní a kvantitativní změny metabolismu. Jsou ovlivňovány změnou produkce a sekrece některých hormonů u matky, tvorbou nových hormonů ve fetoplacentární jednotce a transportem látek přes placentu. V těhotenství se zvyšuje spotřeba O_2 a bazální metabolismus, ve III. trimestru až o 15–20 %. Průměrný přírůstek tělesné hmotnosti je na konci těhotenství 11–12 kg, v I. trimestru je to 1–2 kg, ve II. a III. trimestru vždy 5 kg. V těhotenství se zvyšuje retence vody. Jednou z příčin je změna osmotického prahu pro žízeň a zvýšení sekrece ADH. Těhotenství je charakterizováno hyperglykemií, hyperinzulinémií, hypertriglyceridemií. Koncentrace vitamínu B12 rychle klesá z 205–1025 mg/l před těhotenstvím na 20–510 mg/l na konci těhotenství. Pokles pravděpodobně souvisí s účinkem estrogenů. Snižuje se také sérová koncentrace retinolu, thiaminu a pyridoxal-5-fosfátu.

2.3.10 Změny muskuloskeletálního systému

Relaxin produkovaný placentou a corpus luteum pravděpodobně stejně jako u zvířat může specificky ovlivnit vazivový aparát inhibicí syntézy kolagenu. Dochází hlavně k rozvolnění ligament pánevního pletence a páteře, což spolu s hmotností těhotné dělohy zvyšuje v těhotenství lumbální lordózu (Pařízek a kol., 2006). Trupin (2006) souhlasí, že relaxin může uvolnit ligamenta během těhotenství, což přispívá k zvětšení pánve, ale není to zatím prokázáno na lidech. Dodává, že se může roztáhnout symfýza a zvýšit kloubní laxicitu. Názory se rozcházejí v tom, zda se prohlubuje během těhotenství bederní lordóza. Kušová (2003) uvádí ve své práci několik příkladů proběhlých výzkumů. V některých bylo prokázáno průměrné zvýšení bederní lordózy v těhotenství (Bullock et al. citovaný Kušovou, 2003), v jiných byl zjištěn opak, tedy

oploštění bederní páteře v době těhotenství a následné prohloubení lordózy 6 týdnů po porodu (Moore et al. citovaný Kušovou, 2003). Kušová došla ve své studii k následujícím závěrům: v průběhu těhotenství došlo ke zvětšení L lordózy u 5 z 12-ti sledovaných žen a u 1 se nezměnila. Th kyfóza se v průběhu těhotenství zmenšila u 4 žen z 12-ti. Stejná Th kyfóza jako na začátku gravidity byla u 2 sledovaných.

Obr. 5 *Změny výšky děložního fundu v jednotlivých měsících těhotenství*

2.3.11 Psychické změny v těhotenství

Psychické změny jsou ovlivněny na jedné straně změnami fyzickými, na straně druhé faktory sociální a ekonomické povahy. Intenzita změn závisí na osobnosti těhotné a na vlivech jejího okolí. Za hormonální základ pro emocionální labilitu bývá považován progesteron a endogenní opioidy. Naopak snížená enzymatická degradace opioidů v termínu porodu přispívá ke zvýšení prahu bolesti (Pařízek a kol., 2006). Z psychologického hlediska lze graviditu na 3 fáze: Pro první třetinu těhotenství jsou typické rozladěnost, nejistota a náladovost, úkolem je přijetí těhotenství. V druhé třetině se cítí dobře, plně si uvědomuje existenci plodu jako samostatného jedince. V poslední fázi mají těhotné ženy protichůdné pocity, patří mezi ně pocity zranitelnosti, obavy, strach z porodu, na druhé straně je pro ně již těhotenství nepohodlné a soustřeďují svou pozornost k porodu. Lékaři z univerzity Yale

(Smith et al., 2004) podotýkají, že se zhruba u každé čtvrté těhotné ženy objeví známky deprese. Lékaři tyto příznaky mohou snadno přehlédnout, neboť se často překrývají s problémy v těhotenství zejména v I. a III. trimestru. Shrnují, že ve většině provedených studií byla deprese prediktorem nežádoucích perinatálních výsledků, některé zjistily i souvislost s předčasným porodem a nízkou porodní hmotností.

2.4 Těhotné řidičky

Problematika těhotných řidiček je stále diskutována. Názory se mezi běžnou populací i odborníky značně liší. Někteří doporučují gravidním ženám neřídít. Havlík (2005) uvádí, že lékaři považují řízení od 36. týdně těhotenství za nežádoucí. Konstatuje, že žádná žena se během gravidity nevyhne různě intenzivní duševní vratkosti projevující se rozkolísanou koncentrovaností s narušeným vnímáním a reagováním, které signalizují potenciální potíže i v běžném provozu. Negativně mohou působit na plod vibrace během jízdy. Vlastní frekvence gravidního uteru a topicky příslušných orgánů je cca 8Hz. To je kritická frekvence vlastní rezonance s rizikem pro těhotné, např. pro možnou abrupci placenty. Kritické budící frekvence se mohou vyskytovat i při jízdě v automobilu (Jelen a kol., 1999). Problematikou řízení v graviditě se zabývalo množství studií. Příkladem je výzkum vlivu řízení automobilu na tepovou frekvenci plodu a kontrakci dělohy u 29 těhotných žen, v kterém nebylo zjištěno žádné zvýšení tepové frekvence plodu ani kontrakcí dělohy (Nakajima et al., 2004). Důležitou rolí při řízení automobilu hrají fyzické změny, zejména rostoucí břicho v důsledku zvětšujícího se plodu. V antropometrickém měření (Pearlman et al., 2000) došlo k průměrnému zmenšení vzdálenosti mezi spodním rámem volantu a nejvystouplejším místem břicha matky z 139 mm v prvním testování (15. týden gravidity) na 58 mm na poslední testovací schůzce v 9. měsíci gravidity. Uvádí, že do 20. týdne těhotenství leží děloha kompletně pod volantem, v 36. týdnu vystupuje horní čtvrtina dělohy nad rám volantu. Tyto faktory zvyšují možnost úderu těhotné dělohy do volantu při čelním nárazu.

V souvislosti s cestováním těhotných se hodně hovoří o používání bezpečnostních pásů. BESIP (2001) ukazuje na příkladu výzkumu německého zkušebního ústavu TÜV, že se těhotné ženy mohou zapínat do bezpečnostních pásů bez nebezpečí pro plod. Důležité je však vedení pásu. Břišní pás musí vést pod břichem, přes stehna a pánevní kosti. Diagonální pás musí procházet středem hrudníku. Žena by měla mít opěradlo seřízeno poněkud strměji, nikdy ne "pololeže", protože jinak by při nárazu tělo podklouzlo pod břišním pásem směrem dopředu.

Podle průzkumů provedených ve Švédsku a USA používá pravidelně bezpečnostní pás ve Švédsku 93 % a v USA 87 %. Jako důvod nepoužívání pásu ženy uvedly, že je pás dře, že se obávají o nepříznivý účinek pásu na nenarozené dítě a že se pás obtížně zapíná (Volvo Cars, 2002). V České republice zatím neproběhl takto široký výzkum. Kepák (2004) uvádí, že často u těhotných žen převládá obava z nebezpečí pro plod, z uvěznění v autě při případné nehodě a z nepohodlí. Obecně platí pro české řidiče, že v porovnání s ostatními vyspělými státy podceňují význam prvků pasivní bezpečnosti, zejména bezpečnostní pásy. Z průzkumu vyplývá, že je vždy používají na dálnici necelé 3/4 řidičů, mimo obec 2/3 a v obci necelá 1/2, více ženy.

Obr. 6 Správné umístění bezpečnostních pásů v těhotenství

Nepřipoutání ohrožuje plod i matku. 70% všech těžkých úrazů v těhotenství připadá na dopravní nehody. Riziko smrti plodu při havárii je u nepřipoutaných těhotných 2,8krát vyšší než u připoutaných. I zdánlivě malý náraz může způsobit odloučení placenty (Kepák, 2004). Výzkumy v této oblasti nemohou probíhat

na gravidních ženách z morálních a humánních důvodů, taktéž není přípustné v současné době vystavovat nebezpečí zvířata. V roce 1968 se v USA uskutečnil experiment na těhotných samicích pavíánů, které čelily nárazům na simulátoru v různých rychlostech a s různými typy bezpečnostních pásů. Následky byly fatální, 3 z 11 plodů utrpěly zranění, následně došlo k úmrtí všech plodů v důsledku zranění hlavy, hypotenze matky nebo posttraumatického oddělení placenty. Ukázalo se, že se vždy zvyšuje intrauterinní tlak během nárazu bez ohledu na typ připoutání, taktéž roste abdominální tlak, který je schopen po krátkou dobu chránit dělohu proti ruptuře i při vystavení velkému nárazu a deceleraci (Crosby et al., 1968). V posledních letech se výzkum v automobilovém průmyslu ubírá dvěma směry, pomocí figuríny- dummy a jako počítačový model. Pearlman a Viano (1996) pro svůj experiment využily figurínu těhotné ženy. Výsledky prokázaly 3 krát až 4 krát vyšší zatížení gravidního uteru při nesprávném umístění bezpečnostního pásu.

3. Metodologie

Jedná se o případovou pilotní studii, která se zabývá výzkumem a zdokumentováním dyskomfortu u gravidních řidiček, interakcemi mezi nimi a okolním prostředím a souvisejícími ukazateli z hlediska subjektivního a pomocí objektivních měření. Experiment se odehrával na automobilovém simulátoru ve dvou 45 minutových úsecích. Během jízdy byly snímány informace z ovládacích prvků automobilu, dále doplněny o dotazníkovou metodu. Výstupní údaje byly podrobeny analýze.

3.1 Požadavky na výdaje

Náklady na realizaci experimentu v rámci diplomové práce byly hrazeny z grantu GAUK: Simulace odezvy tkáňových a orgánových struktur člověka na mechanickou zátěž. Studie probíhala ve spolupráci s Ústavem řídicí techniky a telematiky FD ČVUT.

3.2 Místo konání experimentu

Experiment uskutečněný v rámci mé diplomové práce probíhal v prostorách Společné laboratoře spolehlivosti systémů FD ČVUT a ÚI AV ČR, která sídlí v areálu Státní zkušebny zemědělských, lesnických a potravinářských strojů a.s. v Praze-Řepích.

3.3 Technické a softwarové vybavení

Všechny jízdy a měření byly realizovány na simulátoru tzv. plného typu, což znamená, že disponuje kompletní karosérií automobilu, v tomto případě Škoda Octavia. Tento simulátor, OCTAVIA 2, byl nově vyvinut a následně zprovozněn v prosinci 2006. Je vybaven širokoúhlou projekcí zprostředkovanou sedmi projektory umožňujícími i pohled dozadu, promítací plocha se skládá ze dvou částí, přední vyduté a zadní ploché. Interiér vozidla a ovládací prvky jsou provedeny ve stejném stylu jako u běžného automobilu. Součástí simulátoru je automatická převodovka.

Obr. 7 Simulátor jízdy Škoda Octavia

Během našeho experimentu byly využity pouze tři projektory, výslednou scénu viděly řidičky v zorném poli cca 170°.

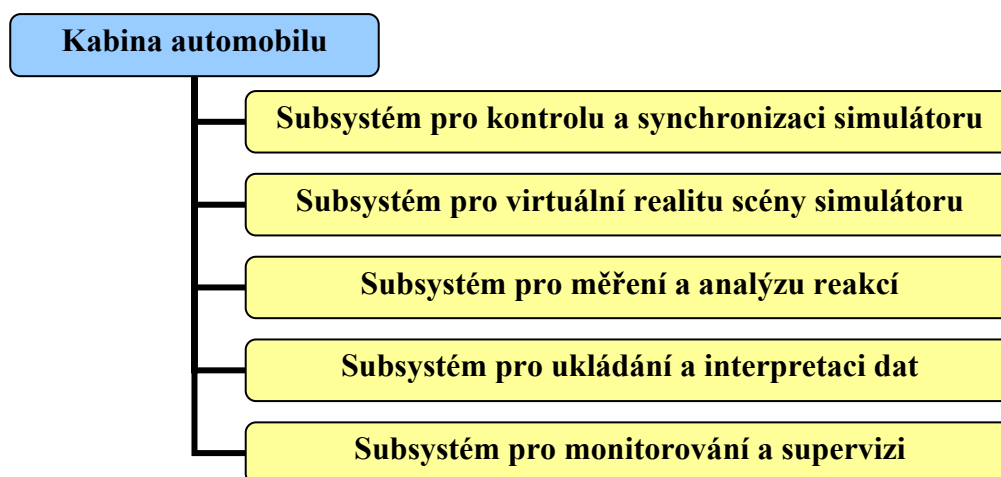

Obr. 8 Simulátor s řidičkou během experimentu

Simulátor splňuje několik důležitých a nutných kritérií:

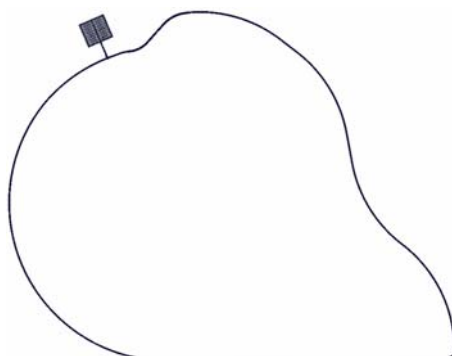
1. Testování probandů na simulátoru je neinvazivní
2. Simulátor zprostředkovává dostatečně široké spektrum stimulů ovlivňujících řidiče
3. Poskytuje dostatečně rychlé a přesné měření a ukládání získaných dat do speciální databáze
4. Simulátor umožňuje stejné nebo velmi podobné ovládání automobilu jako ve skutečném vozidle
5. Simulátor je adaptabilní na různé typy probandů a různé situace

Simulátor je tvořen několika složkami, jež spolu vzájemně spolupracují. Všechny tyto podsystémy jsou funkčně spjaty s kabinou automobilu. Kromě technického vybavení je nezastupitelný lidský faktor. Tým podílející se na testování vykonává funkci supervizora, zodpovídá za chod přístrojů a získání výstupních dat. Musí se vyznat nejen ve struktuře a funkcích simulátoru, ale i v dopravní problematice, automobilovém designu a též fyziologických a psychologických aspektech řízení.

Obr. 9 Zobrazení jednotlivých subsystémů simulátoru

Pro účely tohoto měření byl vyvinut nový software, který vycházel z již stávajícího modelu silničního okruhu. Délka trati je přibližně 20 km. Jedná se o dvoupruhovou silnici, jejíž jeden pruh má šířku 3,5 m, poloměry zatáček jsou větší než 2 km. V průběhu okruhu se vyskytuje jeden tunel.

Obr. 10 *Půdorys trati*

K uvedeným parametrům okruhu přibyly nové možnosti úloh. Byly pojmenovány pracovním názvem Semaforey a Překážky. Jak sám název napovídá, představuje první zmíněná úloha světelnou signalizaci. V tomto případě se jedná o semaforey s volbou zelené a červené, oranžovou barvu jsme vyloučili, neboť pro daný účel nebyla žádoucí. Zelená a červená barva standardně označují start a stop. Ovládání semaforů není automatické v časových intervalech, ale zadává se manuálně pomocí klávesnice, konkrétně kláves R a V, kde R znamená červené světlo a V zelené. Semaforové konstrukce jsou umístěné po celé délce trati včetně tunelu.

Obr. 11 *Semafor- zelená*

Obr. 12 *Semafor- červená*

Pod názvem Překážky se skrývá aplikace simulující zátarasy v pravém jízdním pruhu. Na trati zůstávají semaforové konstrukce v původní podobě, avšak neplní funkci světelné signalizace, která je neaktivní, nýbrž jsou naprogramovány jako místa překážek. Nikde jinde se zátarasy neobjevují. Jako u předchozí úlohy platí i zde ruční ovládání, stisknutím klávesy F se stanou překážky aktivní, tzn. viditelné, klávesa V učiní trať průjezdnou bez překážek. Objekty ztvárňující překážky jsou vždy v podobě betonového bloku. Konstrukce se nenacházejí v prostoru tunelu.

Obr. 13 *Překážka*

3.4 Zkoumané osoby

Měření se zúčastnilo celkem 7 osob, z toho 4 těhotné a 3 netěhotné ženy. V první skupině byly ženy v 32., 36. a 38. týdnu gravidity a ve věkovém rozpětí od 25 do 31 let. Druhou skupinu reprezentovaly 3 bezdětné a netěhotné ženy ve věku 24 let. U obou skupin bylo nutností nejen vlastnit řidičský průkaz, ale i aktivně řídit automobil. Výběr testovaných osob se zakládal na dobrovolnosti a ochotě spolupracovat. Kritériem volby probandů bylo u první testované skupiny stádium gravidity, kde se stanovil požadavek na 8.-9.měsíc. V tomto období se vyskytují charakteristické fyzické proměny provázené též změnami psychiky a činností vnitřních orgánů, jež mohou mít vliv, jak se domnívám, na pociťování dyskomfortu při řízení a i na samotnou jízdu automobilem. U druhé skupiny byl považován za zásadní požadavek fakt, že nesmělo jít o těhotné ženy. Podpisy bylo stvrzeno, že žádný z probandů nezamlčel jakoukoliv okolnost, jež by mohla nepříznivě ovlivnit průběh experimentu, např. nepožil alkohol ani jinou návykovou látku, nezatajil žádné onemocnění, rizikové těhotenství apod.

3.5 Organizace a průběh experimentu

S ohledem na požadované výstupní údaje jsem zvolila následující časovou posloupnost činností:

1. Seznámení probanda s průběhem, cíly a podmínkami experimentu verbální i písemnou formou, stvrzení informovaného souhlasu podpisem
2. Vyplnění zkrácené verze dotazníku POMS o aktuálním psychickém stavu, dále dotazníku o dyskomfortu dle Mansfielda a Marshalla
3. Jízda na simulátoru v aplikaci Semafory
4. Jízda na simulátoru v aplikaci Překážky
5. Vyplnění dotazníků viz.2.

Nejprve byla testována 1. skupina, tzn. gravidní ženy, poté během jiného dne 2. skupina. Experiment probíhal vždy jednotlivě. Po vyřízení formálních záležitostí, vyplnění dotazníků se přešlo k úpravě sedadla a připoutání tříbodovými bezpečnostními pásy. Nastavení výšky sedačky, sklonu opěradla a vzdálenosti sedadla od volantu se nechalo libovolně na subjektivních požadavcích daného jedince. Následovala zkušební jízda dlouhá dle individuálních potřeb probandů. Tato zkouška je nezbytná, neboť scéna virtuální reality promítaná přes projektor se liší v určité míře od reálného obrazu z hlediska jeho charakteru (jas, kontrast, barvy aj.). Zkoumaná osoba měla vždy možnost prověřit si obě úlohy ještě před vlastním startem měření. Bylo doporučeno udržovat vyšší rychlost kolem 80- 90 km/h, max. 100 km/h. Ovládání pedálů plynu a brzdy bylo povoleno pouze pravou nohou.

Obě jízdy trvaly 45 minut. Během jízd se snímaly údaje z pedálů a volantu. V první aplikaci se stanovily dva úkoly, co nejrychleji zareagovat na červenou a na zelenou signalizaci semaforů, tedy zastavit a rozjet se. V druhé úloze jsem vytyčila za úkol co nejpohotovější reakci na objevující se překážky, ve smyslu objetí, popřípadě zastavení v bezvýhodné situaci. Po těchto jízdách byly do dotazníků zaznamenány příslušné údaje, tím experiment pro probandy skončil. Celková doba strávená účastí na experimentu činila zhruba 2 hodiny.

U skupiny těhotných žen došlo k předčasnému ukončení jednoho experimentu již po několika minutách. Jednalo se v pořadí o druhou zkoumanou osobu s pracovním označením T2. Příčinou byla nevolnost, nauzea a bolest hlavy (dle jejích slov z charakteru scény virtuální reality). Zkušenosti pracovníků ČVUT ukazují, že k tomuto jevu dochází pravidelně u malého procenta probandů, příčinou je tzv. nemoc ze simulátoru (simulator sickness), jejíž příčina není zcela objasněna. Existuje následující teorie: oči se pohybují s cílem zachytit co možná nejlépe obraz virtuální reality, hlava se při pohybu očí nehýbe, z čehož dochází k dezorientaci nervového systému. Důsledkem bývají bolesti hlavy, ospalost, závrať, nauzea, zvracení, pocení. (Wikipedia, 2007). Z výše uvedeného důvodu se nepokračovalo v měření, bylo nutné hledat náhradu. Pro tuto těhotnou ženu bylo zvoleno pracovní označení T4.

3.6 Vymezení

Experimenty v rámci studie se odehrávaly v laboratorních podmínkách. Přestože šlo o moderní typ simulátoru s širokými možnostmi nastavení a uplatnění, není v současnosti možné docílit úplně reálných podmínek a situací. Největší rozdíly tvoří umělá scéna, absence vibrací, běžného hluku za silničního provozu, větru a jiných klimatických změn a nepřítomnost změn polohy automobilu.

Důraz se nekladl ani na antropometrická a ergonomická hlediska. Každý jedinec si libovolně přizpůsobil nastavitelné části interiéru podle svých potřeb. Povinné konstantní nastavení sedadla nebo vypočítání vhodného nastavení sedadla dle antropometrických a ergonomických parametrů by nemuselo mít dobrý vliv na počáteční stav řidiče, neboť by se mohl cítit nepřírozně a tento stav by mohl zvyšovat vnímavost vůči dyskomfortu a tím zkreslovat výstupní údaje.

Dále nebyl sledován vývoj dyskomfortu v čase v průběhu jízd, neboť i malé přestávky na vyplnění dotazníků by mohly narušit pozornost a zhoršit výkon při provádění úkolů, také by se příliš poutala mysl k dyskomfortu a opakovaným dotazováním se na něj mohla zvýšit vnímavost, což také není žádoucí.

Korekci zraku brýlemi nebo kontaktními čočkami u probandů, kterým nečinila potíže, jsem nepovažovala za důvod nezúčastnění se experimentu.

3.7 Použité metody

3.7.1 Test POMS a jeho úprava

Dyskomfort se může odrážet na psychice každého jedince, na jeho aktuálním psychickém stavu a naopak psychický stav může ovlivňovat pocit dyskomfortu. Proto jsem se rozhodla pro využití testu POMS.

Test POMS tedy hodnotí aktuální psychický stav, patří mezi standardně užívané metody. Tento dotazník obsahuje původně 65 otázek rozčleněných do 6 tématických okruhů: napětí- úzkost; deprese- sklíčenost; hněv, zlost- nepřátelství; únava- netečnost; energičnost- aktivita; nepořádek- zmatek. Erbenová (2005) ve své práci z tohoto množství otázek vybrala 30 dotazů, jež mají největší vztah k dyskomfortu, ponechala při tom rozdělení do 6 částí, každou o 5 otázkách. Tato zúžená forma byla nazvána uPOMS. Vzhledem k ověření a dobrým zkušenostem v praxi při řízení automobilového simulátoru jsem tento zkrácený test převzala a použila v pozměněné formě. Za jeho klad také považuji menší časovou náročnost než u původní verze. Má úprava uPOMS spočívá v obměně několika dotazů při zachování stejného počtu okruhů a v nich obsažených kvalit. Danou kvalitu jsem nahradila jinou ze stejné kategorie původního testu, kterou jsem shledala vhodnější.

Dotazník jsem vyhotovila pro každého probanda ve dvou provedeních, jeden byl určen před začátkem první jízdy a jeden po skončení druhé jízdy. Označila jsem je názvem POMS- U a římskou číslovkou I. a II., kdy POMS- U I. byl použit na úvod před jízdami a POMS- U II. na konec po jízdách.

Osoba, u níž je hodnocen aktuální psychický stav, má na výběr 5 možností odpovědí na každou otázku. Jedná se o určitou škálu od 0 do 4, kdy má každý stupeň jasnou definici charakterizující míru daného pocitu, nálady či stavu. Stupnice odpovědí vypadá následovně:

0 ... vůbec

1 ... mírně

2 ... středně

3 ... značně

4 ... velmi značně

Pro vyhodnocení informací získaných z uPOMS I. a II. jsem si nezvolila způsob zpracování dat dle Erbenové, která každému stavu přiřadila znaménko + nebo – v závislosti na důležitosti pro detekci dyskomfortu a poté sečetla body. Tato interpretace dat je zatížena subjektivním názorem autora a jeho prioritami. V této studii jsem zachovala původní metodu vyhodnocování testu POMS, konkrétně její první úroveň, tzv. raw score. Způsob je velmi prostý, v každé z šesti oblastí se sčítají dosažené body. Při porovnání odpovědí před a po jízdách budou rozdíly dostatečně patrné a přehledné. Druhou úroveň hodnocení testu POMS, která pracuje s konkrétními dotazy, jsem neprováděla, protože kategorie POMS- U neobsahují všechny kvality, mohlo by tedy dojít ke zkreslení.

3.7.2 Subjektivní dotazník o dyskomfortu

Při výběru vhodného dotazníku o dyskomfortu jsem vycházela z několika požadavků:

- rychle srozumitelné a jasné zadání
- časová nenáročnost
- možnost lokalizace dyskomfortu
- možnost zhodnocení míry dyskomfortu
- možnost zhodnocení kvality dyskomfortu

Většinu kladených nároků splňovaly dotazníky představované tělesnou mapou, které jsou jednoduché, rychlé, s lokalizací a zobrazením míry dyskomfortu. Nepopisují ovšem kvalitu dyskomfortu, ale jen kvantitu. Mezi zástupce se řadí Body Part Discomfort Scale od Corletta a Bishopa z r. 1976, dotazník tělesné mapy dle Mansfielda a Marshalla z r. 2001 a další jejich modifikace.

Z důvodu podrobnějšího členění tělesné mapy jsem preferovala dotazník dle Mansfielda a Marshalla, ten byl autory použit pro hodnocení dyskomfortu u rally závodníků. Převzala jsem pouze grafickou podobu tělesné mapy. Způsob hodnocení dotazníku se zdál být příliš hrubý a nepostihující dostatečně míru dyskomfortu, neboť obsahoval pouze tři možnosti odpovědí: bez dyskomfortu, nějaký dyskomfort, značná bolest.

Kvůli širší možnosti ohodnocení míry dyskomfortu jsem přiřadila k tělesné mapě Mansfielda a Marshalla stupnici odpovědí ze standardizovaného testu POMS. Kromě větší škály, jednoduchosti a přehlednosti má tato stupnice nesporné výhody, bude probandům známá a v rozmezí pár minut si nebudou muset zvykat a rozlišovat dvě různé stupnice. Rozmezí 0-4 shledávám naprosto dostačující k ohodnocení kvantity dyskomfortu, rozsáhlejší škála jako např. běžně užívaná modifikovaná Borgova škála je pro tento experiment příliš podrobná, s malými rozdíly mezi jednotlivými stupni. Tyto jemné nuance mohou způsobit nerozhodnost a dlouhé přemýšlení při vyplňování dotazníku, to nepovažuji za žádoucí. Popis jednotlivých stupňů je uveden v části 3.7.1 mé diplomové práce. Dotazník se vyplňoval ve stejnou dobu jako test POMS- U, tzn. před a po jízdách, celkem tedy dvakrát. Pojmenovala jsem je Dotazník dyskomfortu I. a II.

3.7.3 Reakční čas

Závislost dyskomfortu, pozornosti, reakčních časů a jejich změny v čase zkoumala ve své práci Erbenová (2005). Došla k závěru, že se řidičova pozornost viditelně nesnižuje. Ačkoli výsledky neukázaly stoupající trend reakčních časů během testovací jízdy a přímou závislost na změnách dyskomfortu, rozhodla jsem se pro měření reakčních časů také. Důvodů se naskýtá několik. Za prvé se liší cílová skupina. Mohu pouze usuzovat vývoj reakčních časů u druhé skupiny netěhotných žen. Lidský organismus je v období gravidity, v tomto případě v třetím trimestru, podroben mnoha změnám, které mohou mít vliv na dyskomfort, pozornost a s tím pravděpodobně související reakční časy. Za druhé byl reakční čas měřen na základě akustického podnětu, který má sice kratší dráhu uvědomění (Welford citovaný Kosinskim, 2006), avšak při řízení automobilu není tak běžný jako optický, mohl by tedy vyvolat větší ostražitost a pozornost, proto jsem dala přednost zrakovému vjemu. Také charakter požadované reakce na zvukový podnět zcela neodpovídal reálné situaci. Kvůli přiblížení se skutečnosti bylo měření reakčních časů zasazeno do běžných situací jako zastavení a rozjezd na semaforu či vyhnutí se překážce.

Podněty, na něž subjekt reagoval, byly spouštěny náhodně, v nepravidelných intervalech. Konkrétně se jednalo o světelnou signalizaci červené a zelené barvy a překážky v podobě betonových bloků.

3.8 Zpracování dat

3.8.1 Test POMS- U

Získaná data z testu POMS- U I. a II. byla vyhodnocována sečtením vyplněných bodů odpovědí u každé z šesti kategorií. Výstupní data, výsledky a rozdíly v aktuálním psychickém stavu před a po jízdách na automobilovém simulátoru jsem znázornila pomocí tabulek a grafů. Dále jsem vypočítala aritmetický průměr skóre jednotlivých kategorií pro celé skupiny a z toho jsem procentuálně vyjádřila vzrůst či pokles bodové hodnoty daného okruhu. Pro všechny úkony jsem použila programy MS Office.

3.8.2 Subjektivní dotazník dyskomfortu

Informace ze subjektivního dotazníku dyskomfortu jsem zobrazila ve dvou formách. Jedna využívá tělesné mapy, která byla předložena probandům. Lokalizace a stupeň dyskomfortu přesně odpovídá výpovědi probandů. V druhém případě se jedná o tabulky, kde je uveden slovní popis výskytu dyskomfortu a příslušné bodové ohodnocení. Provedla jsem součet hodnot dyskomfortu u každého subjektu z dotazníku I. a II. Tyto vypočtené hodnoty jsem označila jako celkový dyskomfort před jízdami a po jízdách, dále jsem se zabývala podrobnějším rozbořem získaných údajů viz. Tab. 15- Tab. 18. Také pro zpracování dat ze subjektivního dotazníku dyskomfortu jsem využila kancelářský balík MS Office.

3.8.3 Reakční časy

Nejsložitějším úkolem bylo získání a interpretace reakčních časů během úloh Semaforů a Překážky. Výpočty byly provedeny v programu MatLab.

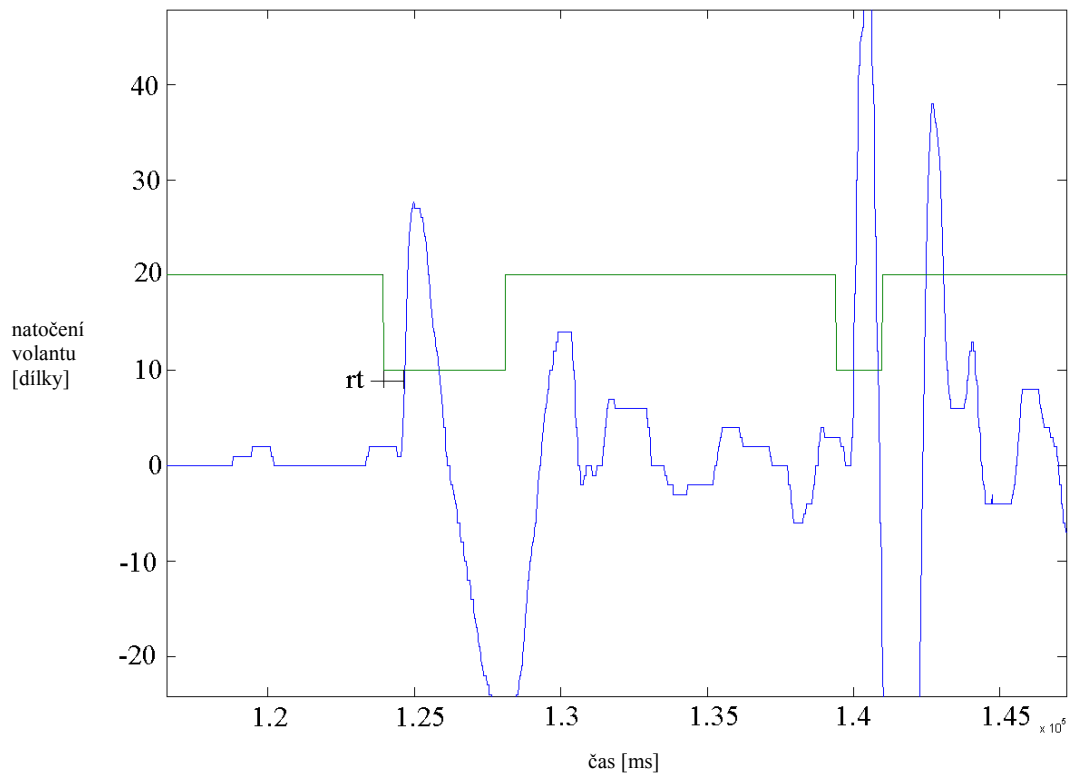
Pro určení reakčních časů na podnět červené a zelené světelné signalizace v úloze Semaforů byly zpracovány informace ze semaforů a pedálů, konkrétně

při červené z brzdy a při zelené z plynu. Tato snímaná data mají při každém měření shodný formát. Jedná se o naprogramovaný model. Pro brzdu i plyn platí rozmezí 0- 1000, kdy 0 představuje klidový stav, bez sešlápnutí pedálu, a 1000 maximální polohu pedálu, tedy buď úplné zabrzdění anebo nejvyšší rychlost. Červené světlo semaforu se zaznamenávalo jako 0, zelené jako 2 a to po celou dobu jejich trvání. Výpočet reakčního času u zastavení na červenou se stanovil na podkladě změny signalizace na 0 a následné změny brzdy na kladnou hodnotu o 20 dílků stupnice, vzhledem k požadovanému ovládní obou pedálů pouze pravou nohou jde o zvýšení z 0 na 20. Reakční čas je tedy doba od momentu padnutí červené do okamžiku nárůstu brzdy do kladné hodnoty o 20 dílků. Naopak reakční čas u rozjetí na zelenou zaujímá dobu od objevení se zelené, tj. 2, až po zvýšení stupnice plynu z 0 na +20.

Výpočet reakčních časů v úloze Překážky byl komplikovanější. Úkol zněl co nejrychleji zareagovat na spatřenou překážku v pravém jízdním pruhu ve smyslu jejího objetí. Vycházelo se z okamžiku objevení se překážky, generované jako 1, a z rotace volantu opět v rozpětí 0- 1000, kdy 1000 dílků stupnice označovalo 1,5 otáčky volantu, pozitivní hodnoty ukazovaly rotaci volantu vlevo, negativní vpravo. Určujícím momentem byl začátek rotace volantu doleva. Reakční čas tedy tvoří doba od vzniku překážky po zatočení volantu doleva.

Poté byly reakční časy zpracovány do formy běžného textového souboru. Grafická podoba a další výpočty vznikly v MS Office.

Na Obr.14 je graficky naznačeno, jak byl počítán reakční čas v úloze Překážky. Reakční čas je označen zkratkou t_r , zelená křivka představuje překážky, hodnota 20 na ose y znamená přítomnost překážky, 10 bez překážky. Modrá křivka zobrazuje rotaci volantu, kladné hodnoty na ose y značí rotaci vlevo, záporné vpravo, udává se dílkách. Na ose x je vyznačen čas v ms ($\times 10^5$).

Obr. 14 Zobrazení reakčního času v úloze Překážky v prostředí MatLab

Další metodou aplikovanou na výsledky reakčních časů byl statistický výpočet směrodatné odchylky, která vyjadřuje rozptyl hodnot kolem střední hodnoty, vypovídá o tom, jak se hodnoty od této střední hodnoty (průměru) liší. Je definována jako odmocnina z rozptylu náhodné veličiny. Chceme-li posoudit, je-li variabilita malá nebo velká, porovnáme směrodatnou odchylku s průměrem, vznikne variační koeficient. Je-li malá, jsou si prvky souboru většinou navzájem podobné (Investiční společnost České spořitelny, Wikipedia, Navajo, 2007). Dále jsou uvedeny vzorce pro výpočet směrodatné odchylky a variačního koeficientu.

$$s = \sqrt{\frac{1}{N-1} \sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}$$

$$v_x = \frac{s_x}{\bar{x}} \cdot 100 [\%]$$

s, s_x směrodatná odchylka

v_x variační koeficient

N počet prvků

x_i i -tý prvek

\bar{x} průměrná hodnota

Pro určení reakčních časů se pracovalo v prostředí MatLab. Pro všechny další výpočty a grafické zpracování byl použit MS Excel.

4. Výsledky

Tato část diplomové práce je pro přehlednost členěna na jednotlivé podkapitoly dle použitých metod měření a sběru dat. Ve všech případech figurují dvě skupiny probandů. Jednu tvoří těhotné ženy, pracovní název zastupuje zkratka T. Skupina sestává ze čtyř probandů označených T1- T4. Druhou skupinu s názvem N představují tři netěhotné ženy, jim přísluší zkratky N1- N3.

Proband T2 se nezúčastnil celého experimentu z důvodu nevolnosti při první jízdě. Vzhledem k absolvování jen osmiminutové jízdy v úloze Překážky, nejsou tato výstupní data považována za validní a zahrnuta v celkovém hodnocení. Dosažené výsledky probanda T2 jsou uvedeny pouze pro zajímavost a to u testu POMS- U I. a II., subjektivního dotazníku dyskomfortu I. a II. a reakčních časů úlohy Překážky.

4.1 Výsledky testu POMS-U

Vzhledem k faktu, že jsem v testu POMS- U zachovala původní rozdělení dotazů do šesti okruhů, rozhodla jsem se je pro lepší orientaci navzájem barevně odlišit.

- napětí- úzkost
- únava- netečnost
- energičnost- aktivita
- nepořádek- zmatek
- hněv, zlost- nepřátelství
- deprese- sklíčenost

U jednotlivých dotazů jsem našla převážně hrubou shodu v odpovědích mezi subjekty jedné skupiny u variant I. i II., výjimkou je POMS- U II. u skupiny netěhotných žen. Pojmeme hrubá shoda označuji rozdělení odpovědí na pozitivní,

tj. bodované 1-4, a negativní, ohodnocené 0 a vyjadřující zápor vůbec ne. V prvním dotazníku před jízdami se shodly všechny tři ženy, tedy uvedly v odpovědi 0 nebo v opačném případě hodnotu od 1 do 4, v 70 % odpovědí u skupiny T a v $63,33\%$ u skupiny N. Po ukončení jízd došlo ve skupině T pouze k malé změně poměru mezi odpověďmi, celková shoda klesla na $63,33\%$. Naproti tomu ve skupině N ubylo výrazně úplné shody na hodnotu $36,66\%$. Mezi skupinami T a N panovala hrubá shoda ve 40 % odpovědí POMS- U I. zejména v oblasti energičnost- aktivita s kladnými bodovými hodnotami, dále též deprese- sklíčenost s hodnocením 0. V druhém testu se projevila shoda ve 30 %, převládaly okruhy únava- netečnost s kladným bodováním a deprese- sklíčenost s odpovědí 0.

Po sečtení bodů odpovědí u jednotlivých subjektů v testech POMS- U I. a II., nazývané též raw score, se ukázalo, že výchozí aktuální psychický stav byl odlišný mezi skupinami T a N. Nejvýznamnější rozdíl spatřuji v oblasti únava- netečnost, kdy se netěhotné ženy cítily všechny unavené už před jízdami, zatímco ve skupině těhotných tomu bylo tak jen u jedné ženy. Celkově lze říci, že osoby skupiny T byly před jízdami negativněji naladěny než těhotné ženy, týkalo se to hlavně oblastí hněv, zlost- nepřátelství a deprese- sklíčenost. Příčinou mohl být například typ osobnosti nebo větší pracovní zátěž, která nepříznivě ovlivňovala psychický stav.

Z testu POMS- U II. jasně vyplývá vzestupná tendence skóre v okruhu únava- netečnost u všech probandů obou skupin, taktéž se v každém případě snížily hodnoty oblasti energičnost- aktivita. Ostatní kategorie nevykazují jednoznačné změny u všech zkoumaných osob, ani v rámci jedné skupiny nedošlo k nárůstu či úbytku raw score u všech subjektů. Zajímavým fenoménem vždy u dvou ze tří probandů je nástup hněvu po jízdách u skupiny těhotných a zvýšení zmatku u skupiny netěhotných žen.

V následujících tabulkách jsou přehledně zaznamenány výstupní údaje POMS- U I. a II., raw score jednotlivých kategorií pro každého probanda a jejich průměrné hodnoty pro každou skupinu zvlášť. V grafech porovnávajících POMS- U I. a II. jsou dobře patrné změny aktuálního psychického stavu po jízdách.

Tab. 2 Výsledky testu POMS-U I. před jízdami u skupiny těhotných žen

POMS-U I.				
Dotaz	T1	T2	T3	T4
Cítím napětí	2	0	0	0
Jsem utahaná	2	2	0	0
Jsem čilá	3	2	4	2
Jsem popletená	0	0	0	0
Cítím se nejistá	2	0	0	0
Jsem naštvaná	0	0	0	0
Jsem aktivní	2	2	3	2
Jsem mrzutá	0	0	0	0
Jsem sklíčená	0	0	0	0
Jsem energická	2	3	4	2
Jsem neklidná	1	0	1	0
Nedokážu se soustředit	1	0	1	0
Jsem unavená	3	2	0	0
Jsem roztrpčená	0	0	0	0
Jsem rozčilená	0	0	0	0
Jsem nervózní	2	0	1	0
Cítím se osamělá	0	0	0	0
Jsem zmatená	0	0	0	0
Mám radost	2	2	2	0
Jsem vyčerpaná	0	0	0	0
Cítím úzkost	0	0	0	0
Jsem lenivá	0	0	0	0
Cítím se bezmocná	0	0	0	0
Jsem znuděná	0	0	0	0
Jsem plná života	2	2	4	2
Mám špatnou náladu	0	0	0	0
Cítím se bezcenná	0	0	0	0
Jsem zapomnětlivá	0	0	2	0
Jsem vyděšená	0	0	0	0
Jsem nerozhodná	0	0	0	0

Tab. 3 Výsledky testu POMS-U II. po jízdách u skupiny těhotných žen

POMS-U II.				
Dotaz	T1	T2	T3	T4
Cítím napětí	2	0	2	2
Jsem utahaná	3	2	2	2
Jsem čilá	2	1	1	0
Jsem popletená	0	0	0	0
Cítím se nejistá	0	0	0	1
Jsem naštvaná	0	0	0	0
Jsem aktivní	0	1	1	0
Jsem mrzutá	0	0	0	0
Jsem sklíčená	0	0	0	0
Jsem energická	0	1	1	0
Jsem neklidná	0	0	0	1
Nedokážu se soustředit	1	2	0	1
Jsem unavená	3	1	2	3
Jsem roztrpčená	1	0	0	1
Jsem rozčilená	0	0	0	0
Jsem nervózní	0	0	0	2
Cítím se osamělá	0	0	0	0
Jsem zmatená	0	0	0	0
Mám radost	1	0	3	1
Jsem vyčerpaná	1	1	2	2
Cítím úzkost	0	0	0	0
Jsem lenivá	0	0	2	0
Cítím se bezmocná	0	0	0	0
Jsem znuděná	0	0	2	0
Jsem plná života	1	1	2	0
Mám špatnou náladu	0	0	0	0
Cítím se bezcenná	0	0	0	0
Jsem zapomnětlivá	0	0	0	0
Jsem vyděšená	0	0	0	0
Jsem nerozhodná	0	0	0	0

Tab. 4 Výsledky testu POMS-U I. před jízdami u skupiny netěhotných žen

POMS-U I.			
Dotaz	N1	N2	N3
Cítím napětí	2	1	0
Jsem utahaná	1	1	1
Jsem čilá	2	3	2
Jsem popletená	1	0	0
Cítím se nejistá	1	2	1
Jsem naštvaná	0	0	0
Jsem aktivní	2	2	2
Jsem mrzutá	1	0	0
Jsem sklíčená	0	0	0
Jsem energická	2	3	3
Jsem neklidná	1	1	1
Nedokážu se soustředit	1	1	1
Jsem unavená	1	1	1
Jsem roztrpčená	0	0	0
Jsem rozčilená	0	0	0
Jsem nervózní	2	1	0
Cítím se osamělá	0	2	0
Jsem zmatená	1	0	0
Mám radost	2	3	4
Jsem vyčerpaná	1	0	1
Cítím úzkost	1	1	0
Jsem lenivá	1	1	1
Cítím se bezmocná	0	0	0
Jsem znuděná	0	0	0
Jsem plná života	3	3	4
Mám špatnou náladu	0	0	1
Cítím se bezcenná	0	0	0
Jsem zapomnětlivá	0	0	1
Jsem vyděšená	1	0	0
Jsem nerozhodná	0	0	0

Tab. 5 Výsledky testu POMS-U II. po jízdách u skupiny netěhotných žen

POMS-U II.			
Dotaz	N1	N2	N3
Cítím napětí	2	3	0
Jsem utahaná	4	4	3
Jsem čilá	0	1	2
Jsem popletená	3	2	0
Cítím se nejistá	3	1	1
Jsem naštvaná	0	0	0
Jsem aktivní	0	1	2
Jsem mrzutá	1	0	0
Jsem sklíčená	1	0	0
Jsem energická	0	0	2
Jsem neklidná	0	1	0
Nedokážu se soustředit	3	3	1
Jsem unavená	4	3	2
Jsem roztrpčená	1	0	0
Jsem rozčilená	1	0	0
Jsem nervózní	0	2	0
Cítím se osamělá	0	0	0
Jsem zmatená	2	1	0
Mám radost	0	1	2
Jsem vyčerpaná	4	3	1
Cítím úzkost	1	3	0
Jsem lenivá	0	1	1
Cítím se bezmocná	0	0	0
Jsem znuděná	0	0	2
Jsem plná života	0	1	2
Mám špatnou náladu	0	0	1
Cítím se bezcenná	0	0	0
Jsem zapomnětlivá	0	0	1
Jsem vyděšená	0	0	0
Jsem nerozhodná	0	0	0

Tab. 6 Výsledky jednotlivých kategorií testu POMS-U I. u skupiny těhotných žen

POMS-U I.			
Kategorie	T1	T3	T4
napětí- úzkost	7	2	0
únava- netečnost	5	0	0
energičnost-aktivita	11	17	8
nepořádek- zmatek	1	3	0
hněv, zlost- nepřátelství	0	0	0
deprese- sklíčenost	0	0	0

Tab. 7 Výsledky jednotlivých kategorií testu POMS-U I. u skupiny netěhotných žen

POMS-U I.			
Kategorie	N1	N2	N3
napětí- úzkost	7	6	2
únava- netečnost	4	3	4
energičnost-aktivita	11	14	15
nepořádek- zmatek	3	1	2
hněv, zlost- nepřátelství	1	0	1
deprese- sklíčenost	1	2	0

Tab. 8 Výsledky jednotlivých kategorií testu POMS-U II. u skupiny těhotných žen

POMS-U II.			
Kategorie	T1	T3	T4
napětí- úzkost	2	2	6
únava- netečnost	7	10	7
energičnost-aktivita	4	8	1
nepořádek- zmatek	1	0	1
hněv, zlost- nepřátelství	1	0	1
deprese- sklíčenost	0	0	0

Tab. 9 Výsledky jednotlivých kategorií testu POMS-U II. u skupiny netěhotných žen

POMS-U II.			
Kategorie	N1	N2	N3
napětí- úzkost	6	10	1
únava- netečnost	12	11	9
energičnost-aktivita	0	4	10
nepořádek- zmatek	8	6	2
hněv, zlost- nepřátelství	3	0	1
deprese- sklíčenost	1	0	0

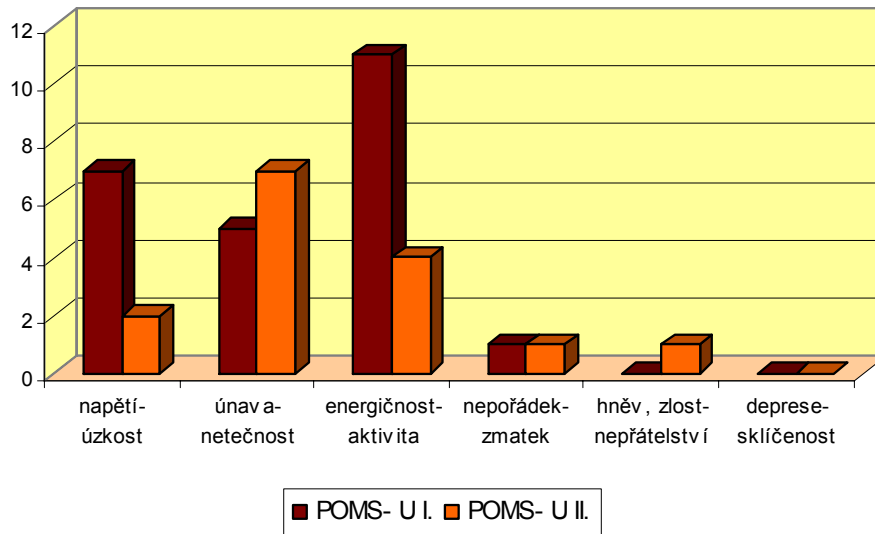
Tab. 10 Průměrné hodnoty výsledků skupin T a N v testu POMS-U I.

POMS-U I.		
Kategorie	T	N
napětí- úzkost	3	5
únava- netečnost	1,67	3,67
energičnost- aktivita	12	13,33
nepořádek- zmatek	1,33	2
hněv, zlost- nepřátelství	0	0,67
deprese- sklíčenost	0	1

Tab. 11 Průměrné hodnoty výsledků skupin T a N v testu POMS-U II.

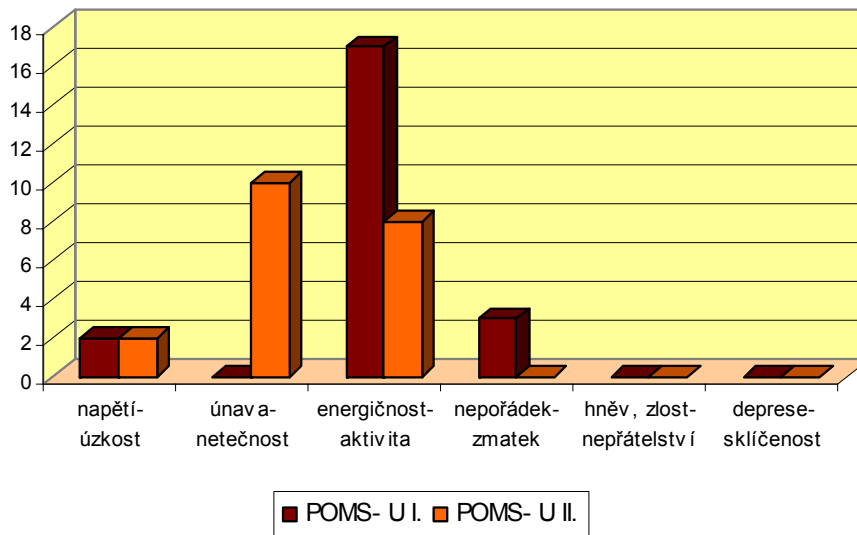
POMS-U II.		
Kategorie	T	N
napětí- úzkost	3,33	5,67
únava- netečnost	8	10,67
energičnost- aktivita	4,33	4,67
nepořádek- zmatek	0,67	5,33
hněv, zlost- nepřátelství	0,67	1,33
deprese- sklíčenost	0	0,33

Výsledky POMS- U probanda T1

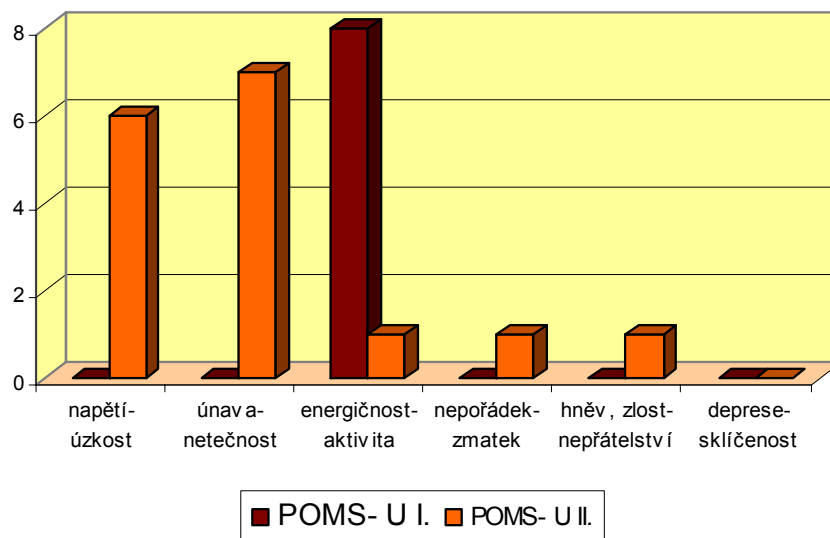
Graf 1 Zobrazení výsledků testů POMS- U I. a POMS- U II. probanda T1

Výsledky POMS- U probanda T3

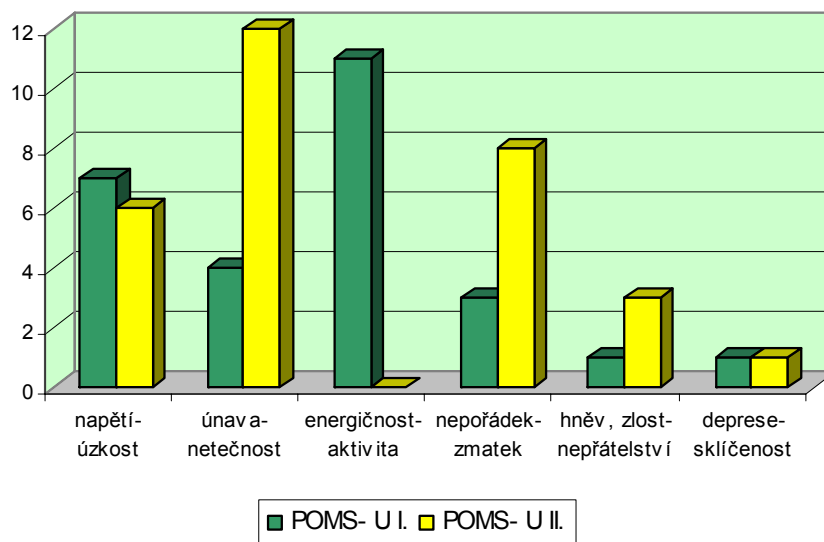
Graf 2 Zobrazení výsledků testů POMS- U I. a POMS- U II. probanda T3

Výsledky POMS- U probanda T4

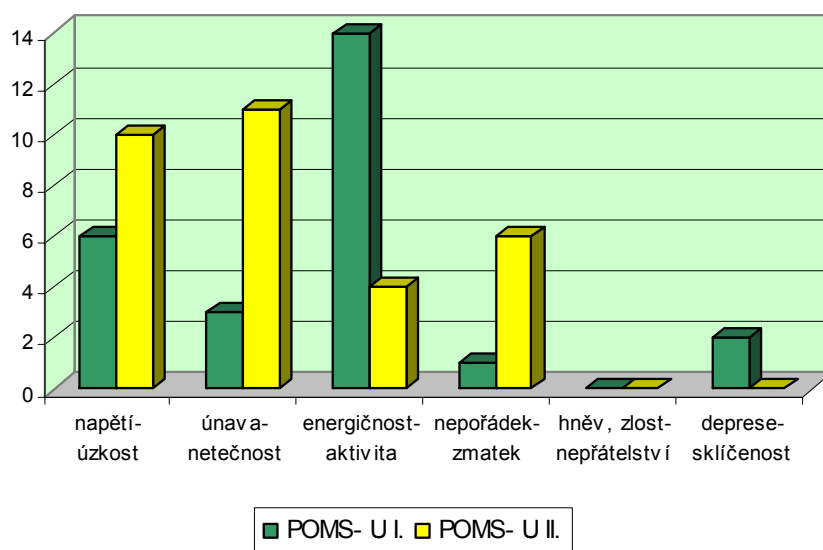
Graf 3 Zobrazení výsledků testů POMS- U I. a POMS- U II. probanda T4

Výsledky POMS- U probanda N1

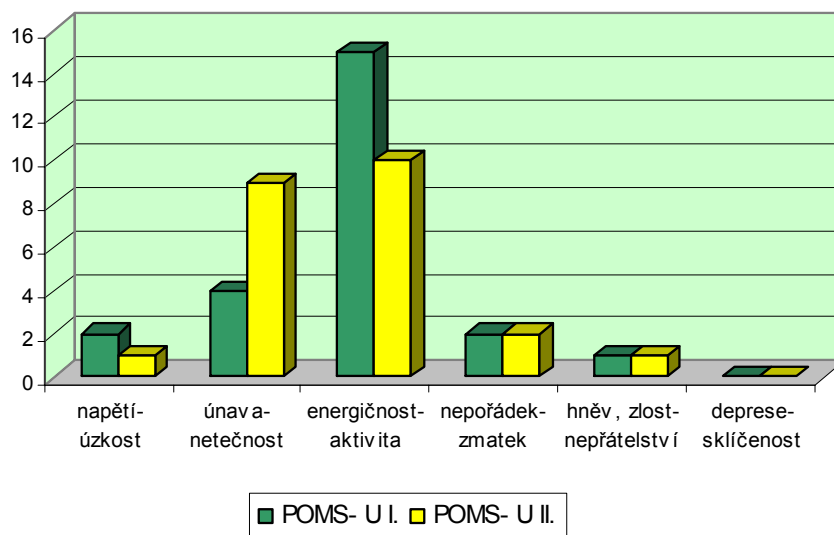
Graf 4 Zobrazení výsledků testů POMS- U I. a POMS- U II. probanda N1

Výsledky POMS- U probanda N2

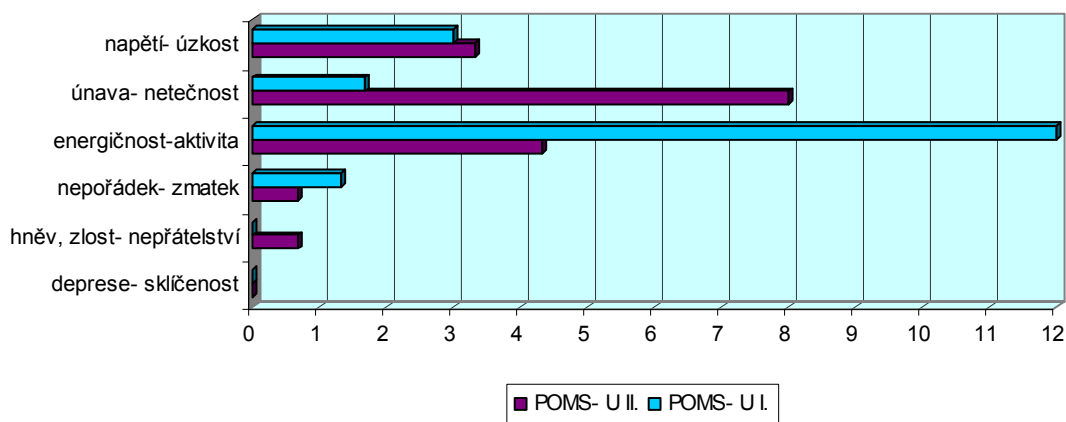
Graf 5 Zobrazení výsledků testů POMS- U I. a POMS- U II. probanda N2

Výsledky POMS- U probanda N3

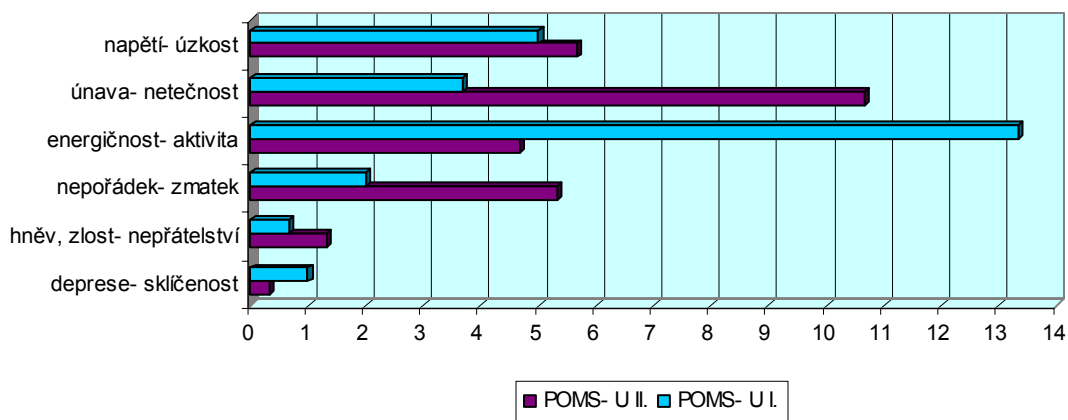
Graf 6 Zobrazení výsledků testů POMS- U I. a POMS- U II. probanda N3

Průměrné výsledky testu POMS- U skupiny T

Graf 7 Průměrné hodnoty výsledků testů POMS- U I. a POMS- U II. u skupiny probandů T

Průměrné výsledky testu POMS- U skupiny N

Graf 8 Průměrné hodnoty výsledků testů POMS- U I. a POMS- U II. u skupiny probandů N

Tab. 12 *Procentuální vyjádření změny průměrných hodnot jednotlivých kategorií testu POMS- U po jízdách u skupin probandů T a N*

Skupina	napětí- úzkost	únava- netečnost	energičnost- aktivita	nepořádek- zmatek	hněv, zlost- nepřátelství	deprese- sklíčenost
T	↑ o 11 %	↑ o 379 %	↓ o 64 %	↓ o 50 %	A*	beze změny
N	↑ o 13 %	↑ o 191 %	↓ o 65 %	↑ o 17 %	↑ o 99 %	↓ o 67 %

* A ... zvýšení z nuly na 0,67 bodu

↑ zvýšení hodnot raw score

↓ snížení hodnot raw score

Z průměrných výsledků pro celou skupinu je jasně vidět (Graf 7, Graf 8), že došlo u obou skupin k výraznému zvýšení pocitů únavy a netečnosti, avšak skupina N dosáhla vyššího průměrného výsledku na jednoho probanda v POMS- U II. než skupina T. Lišily se ovšem výchozí hodnoty POMS- U I., kde se pocit únavy vyskytoval u všech probandů skupiny N, z tohoto důvodu je procentuální zvýšení v oblasti únava- netečnost u skupiny N nižší, jak je patrné z Tab. 12. Nesporným faktem u obou skupin je také snížení energičnosti a aktivity, v této kategorii byly zjištěny velmi podobné výsledky raw score jak u jednotlivců tak i u průměrných hodnot skóre celých skupin, snížení hodnot těchto výsledků vyjádřené v procentech se sobě velmi blíží. Zajímavým úkazem je skutečnost, že ačkoli se po jízdách všech šest probandů cítilo velmi unaveně, i přesto bylo raw score u 5/6 z nich pozitivní, tedy vyšší než 0. Ostatní kategorie nevykazují tak markantní změny, neboť se neprojevily u všech členů skupiny. Z průměrných výsledků celých skupin můžeme vyvodit zesílení pocitů napětí a úzkosti, ty jsou ovšem způsobeny velkým zvýšením v této oblasti vždy u jednoho jedince každé skupiny, u ostatních těhotných žen se napětí snížilo či zůstalo na stejné úrovni, u obou netěhotných žen kleslo. Dalším shodným fenoménem u obou skupin je nárůst pocitů hněvu, u skupiny T z původně nulové hodnoty a to u dvou ze tří žen. Procentuální zvýšení o 99 % u skupiny N je nejvíce zapříčiněno zesílením těchto pocitů u jednoho probanda, další setrval na stejné hodnotě a u třetího nedošlo k projevu hněvu, zlosti a nepřátelství. Ve všech případech se jedná pouze o nízké hodnoty skóre.

Ostatní okruhy již nemají společného jmenovatele mezi skupinami. V oblasti nepořádek- zmatek byl zjištěn pokles průměrných hodnot skupiny T, naopak tomu bylo u skupiny N, kde dva ze tří subjektů udaly zvýšení. Posledním testovaným okruhem

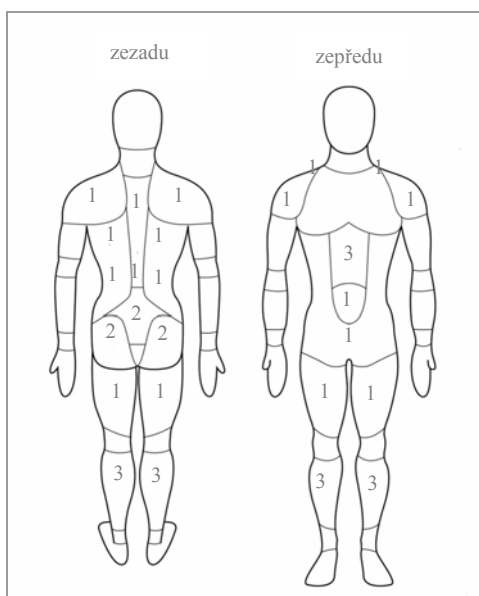
dotazů byla deprese- sklíčenost, ve skupině těhotných tento pocit nikdo neuvedl v POMS- U I. ani II., zatímco ve skupině T se s některými z pocitů ztotožnil v POMS- U I. dvě osoby, v druhém testu se tento počet snížil na jednoho probanda, u kterého zůstala míra deprese a sklíčenosti stejná. Nutno podotknout, že v této oblasti šlo pouze o nízké hodnoty skóre.

Po absolvování dvou 45- ti minutových jízd se výrazně projeví změny v aktuálním psychickém stavu. Výsledky testu POMS- U jasně ukázaly zvýšení pocitů únavy a netečnosti a to u obou skupin, tedy těhotných i netěhotných žen. Znatelnější je tento nárůst u první skupiny, kde byla zaznamenána nižší úroveň počáteční únavy. Současně u obou skupin kleslo raw score v oblasti energičnost- aktivita, rozdíly mezi skupinami jsou pouze minimální. V ostatních kategoriích byly zaznamenány také změny, ale již ne tak významné, neboť nebyly reprezentovány výskytem u všech probandů dané skupiny. Z rozdílů mezi skupinami bych chtěla zdůraznit 4. kategorii, kde již zpočátku převládal pocit nepořádku a zmatku u skupiny N, který se po jízdách ještě prohloubil.

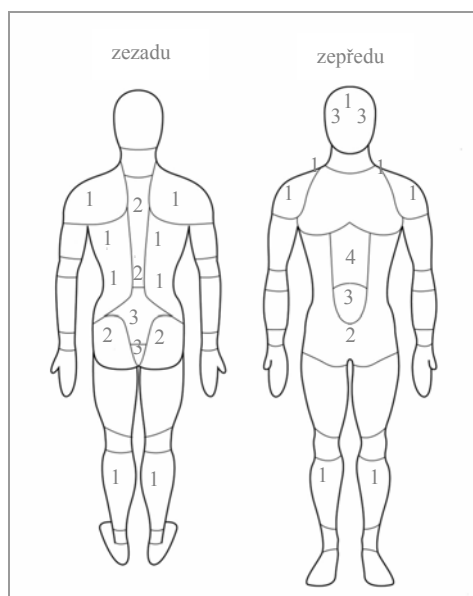
4.2 Výsledky subjektivního dotazníku dyskomfortu

Kvůli lepší názornosti a reálné interpretaci jsem údaje ze subjektivního dotazníku dyskomfortu zakreslila do tělesné mapy užitě během experimentu. Jako poslední je uveden dotazník probanda T2, který již není dále uváděn a jehož data nebyla zpracována. Škála hodnocení dyskomfortu zahrnuje pět stupňů: 0- žádný dyskomfort, 1- mírný, 2- střední, 3- značný a 4- velmi značný dyskomfort.

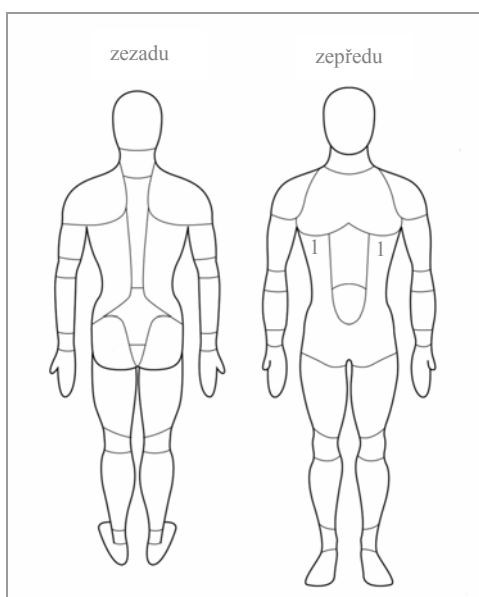
Z lokalizací dyskomfortu dotazníku I. lze vyzorovat různý výchozí stav probandů, neexistuje společné místo výskytu dyskomfortu pro všechny osoby ani pro jednu skupinu, projevy jsou značně individuální, od žádného dyskomfortu až po množství jeho lokalizací.

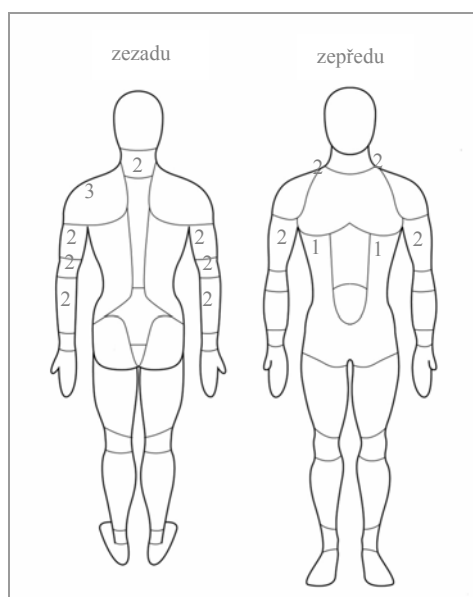
Obr. 15 Subjektivní dotazník I. - proband T1

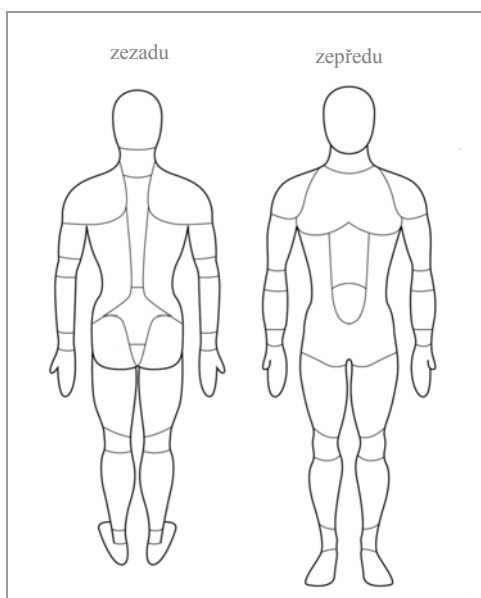
Obr. 16 Subjektivní dotazník II.- proband T1

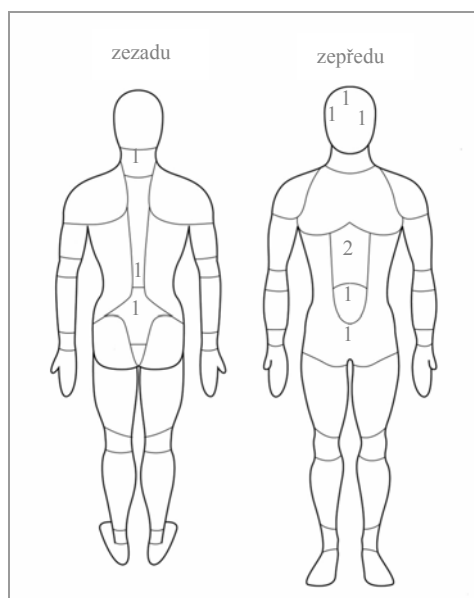
Obr. 17 Subjektivní dotazník I.- proband T3

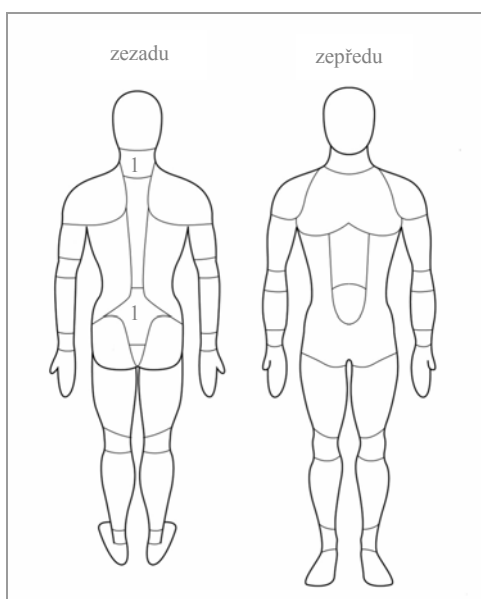
Obr. 18 Subjektivní dotazník II.- proband T3

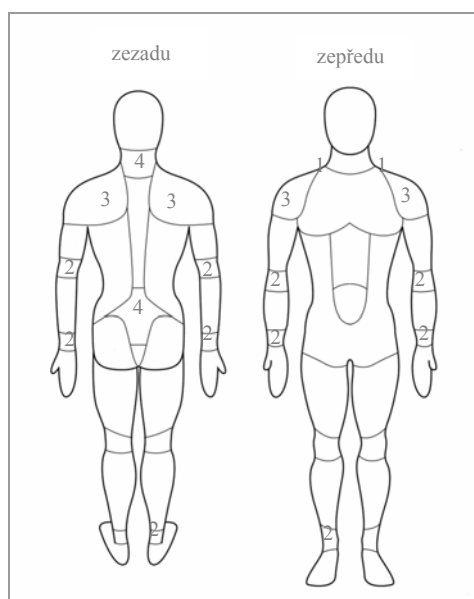
Obr. 19 Subjektivní dotazník I. - proband T4

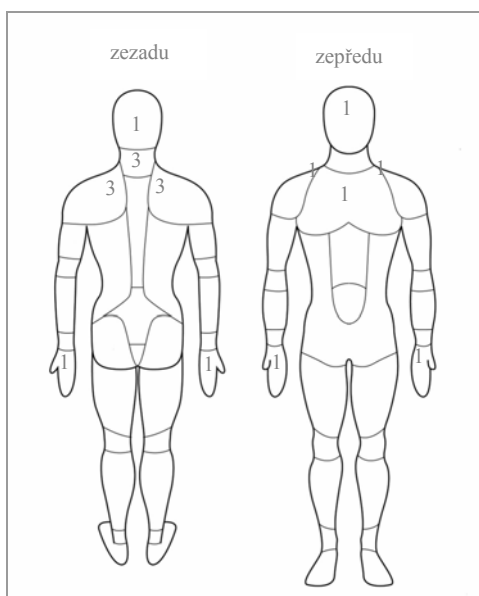
Obr. 20 Subjektivní dotazník II.- proband T4

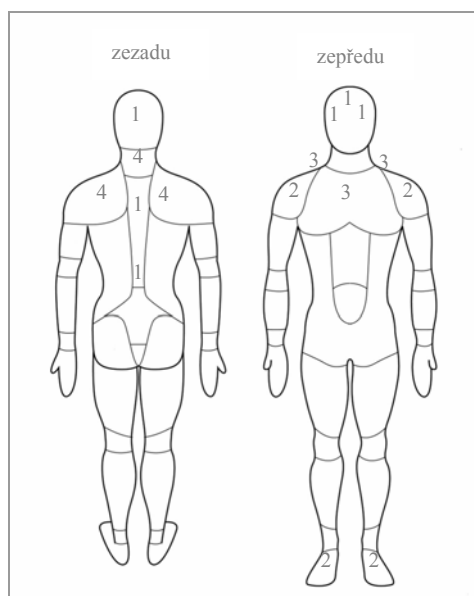
Obr. 21 Subjektivní dotazník I.- proband N1

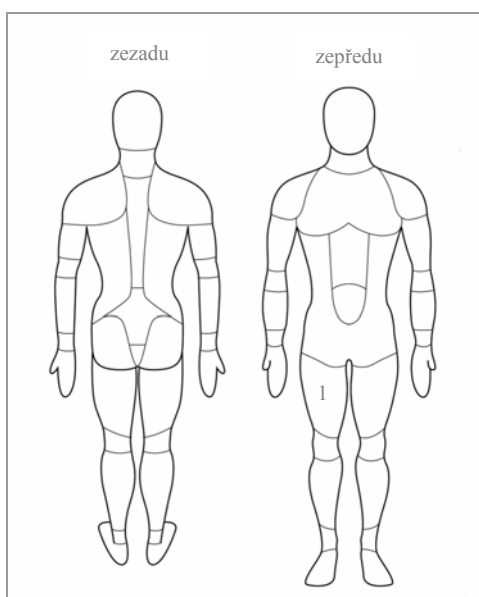
Obr. 22 Subjektivní dotazník II.- proband N1

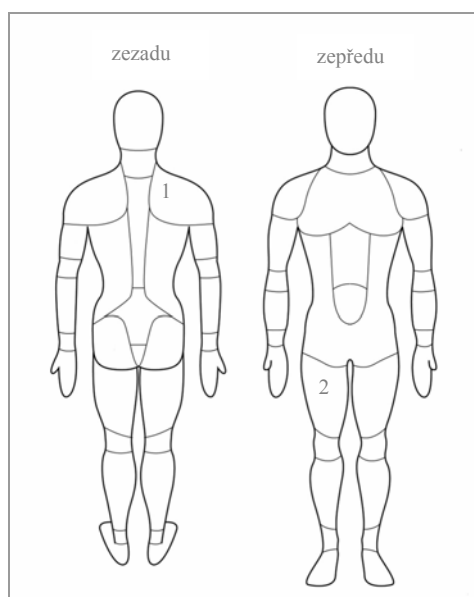
Obr. 23 Subjektivní dotazník I. - proband N2

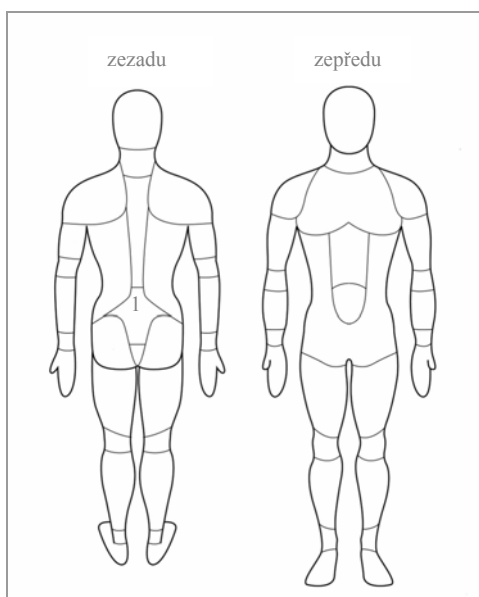
Obr. 24 Subjektivní dotazník II.- proband N2

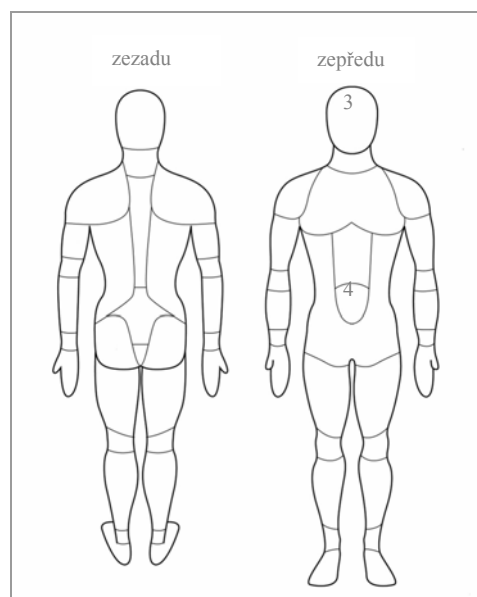
Obr. 25 Subjektivní dotazník I.- proband N3

Obr. 26 Subjektivní dotazník II.- proband N3

Obr. 27 Subjektivní dotazník I.- proband T2

Obr. 28 Subjektivní dotazník II.- proband T2

Proband T2 se zúčastnil pouze 8 minutové jízdy v úloze Překážky, s těmito údaji se dále nepracovalo, slouží pouze pro ilustraci.

Z grafického zobrazení jsou velmi patrné rozdíly mezi subjektivními dotazníky I. a II., na první pohled je jasné, že došlo k rozšíření dyskomfortu na místa, kde před jízdami nebyl pociťován. U většiny probandů nedosahoval dyskomfort před jízdami vysokých hodnot, vyskytoval se spíše mírný v několika málo lokalizacích. Jedinou výjimkou byl proband T1, z jehož dotazníku dyskomfortu I. vyplývá, že již zpočátku pociťoval dyskomfort na mnoha místech, většinou pouze malé intenzity, výjimkou byla horní část břicha a lýtka se stupněm 3. U žádné lokalizace dyskomfortu před jízdami nedošlo ke shodě u všech probandů jedné skupiny, shoda u dvou ze tří probandů nastala pouze v jednom případě ve skupině N, konkrétně se jednalo o dyskomfort v oblasti krční páteře.

V druhém dotazníku vyplněném po jízdách se objevilo více shodných lokalizací dyskomfortu. Ovšem pouze jednou a to ve skupině N se shodly všechny tři ženy na stejném místě výskytu dyskomfortu a to v oblasti pletenců ramenních. Skupiny T a N spojují tři lokalizace dyskomfortu, které zadaly 2/3- 3/3 členů těchto skupin, jedná se o oblast krční páteře, pletenců ramenních a šíje. V ostatních případech jde o jednotlivce.

Tab. 13 Přehled výsledků subjektivního dotazníku dyskomfortu I. a II. u probandů skupiny T

Lokalizace dyskomfortu		T1 stupně dyskomfortu		T3 stupně dyskomfortu		T4 stupně dyskomfortu	
		před jízdami	po jízdách	před jízdami	po jízdách	před jízdami	po jízdách
zadní strana těla	hlava	0	0	0	0	0	0
	oblast Cp	0	0	0	2	0	1
	pletence ramenní	1	1	0	3 L	0	0
	paže	0	0	0	2	0	0
	lokty	0	0	0	2	0	0
	předloktí	0	0	0	2	0	0
	zápěstí	0	0	0	0	0	0
	ruce	0	0	0	0	0	0
	oblast Thp	1	2	0	0	0	0
	oblast Lp	1	2	0	0	0	1
	střední část zad	1	1	0	0	0	0
	dolní část zad	1	1	0	0	0	0
	oblast sacra	2	3	0	0	0	1
	kostrč	0	3	0	0	0	0
	hýždě	2	2	0	0	0	0
	stehna	1	0	0	0	0	0
	kolena	0	0	0	0	0	0
	lýtka	3	1	0	0	0	0
	oblast kotníků	0	0	0	0	0	0
	pata	0	0	0	0	0	0
přední strana těla	hlava	0	1	0	0	0	1
	oči	0	3	0	0	0	1
	krk	0	0	0	0	0	0
	šije	1	1	0	2	0	0
	pletence ramenní	1	1	0	0	0	0
	paže	0	0	0	2	0	0
	lokty	0	0	0	0	0	0
	předloktí	0	0	0	0	0	0
	zápěstí	0	0	0	0	0	0
	ruce	0	0	0	0	0	0
	hrudník	0	0	0	0	0	0
	horní část břicha	3	4	0	0	0	2
	okolí pupku	1	3	0	0	0	1
	podbřišek	1	2	0	0	0	1
	horní č. stran trupu	0	0	1	1	0	0
	dolní č. stran trupu	0	0	0	0	0	0
	stehna	1	0	0	0	0	0
	kolena	0	0	0	0	0	0
	bérce	3	1	0	0	0	0
	oblast kotníků	0	0	0	0	0	0
nohy	0	0	0	0	0	0	

Tab. 14 Přehled výsledků subjektivního dotazníku dyskomfortu I. a II. u probandů skupiny N

Lokalizace dyskomfortu		N1 stupně dyskomfortu		N2 stupně dyskomfortu		N3 stupně dyskomfortu	
		před jízdami	po jízdách	před jízdami	po jízdách	před jízdami	po jízdách
zadní strana těla	hlava	0	0	1	1	0	0
	oblast Cp	1	4	3	4	0	0
	pletence ramenní	0	3	3	4	0	1 P
	paže	0	0	0	0	0	0
	lokty	0	2	0	0	0	0
	předloktí	0	0	0	0	0	0
	zápěstí	0	2	0	0	0	0
	ruce	0	2	1	0	0	0
	oblast Thp	0	0	0	1	0	0
	oblast Lp	0	0	0	1	0	0
	střední část zad	0	0	0	0	0	0
	dolní část zad	0	0	0	0	0	0
	oblast sacra	1	4	0	0	0	0
	kostrč	0	0	0	0	0	0
	hýždě	0	0	0	0	0	0
	stehna	0	0	0	0	0	0
	kolena	0	0	0	0	0	0
	lýtka	0	0	0	0	0	0
	oblast kotníků	0	2 P	0	0	0	0
	pata	0	0	0	0	0	0
přední strana těla	hlava	0	0	1	1	0	0
	oči	0	0	0	1	0	0
	krk	0	0	0	0	0	0
	šije	0	1	1	3	0	0
	pletence ramenní	0	3	0	2	0	0
	paže	0	0	0	0	0	0
	lokty	0	2	0	0	0	0
	předloktí	0	0	0	0	0	0
	zápěstí	0	2	0	0	0	0
	ruce	0	0	1	0	0	0
	hrudník	0	0	1	2	0	0
	horní část břicha	0	0	0	0	0	0
	okolí pupku	0	0	0	0	0	0
	podbřišek	0	0	0	0	0	0
	horní č. stran trupu	0	0	0	0	0	0
	dolní č. stran trupu	0	0	0	0	0	0
	stehna	0	0	0	0	1 P	2 P
	kolena	0	0	0	0	0	0
	bérce	0	0	0	0	0	0
	oblast kotníků	0	2 P	0	0	0	0
nohy	0	0	0	2	0	0	

Tab. 15 Parametry celkového dyskomfortu u probandů skupiny T

	T1		T3		T4	
	před jízdami	po jízdách	před jízdami	po jízdách	před jízdami	po jízdách
hodnota celkového dyskomfortu	39	44	2	27	0	10
počet míst výskytu dyskomfortu	26	26	2	14	0	9
průměrná hodnota dyskomfortu na jedno místo výskytu dyskomfortu	1,5	1,7	1	1,9	0	1,1

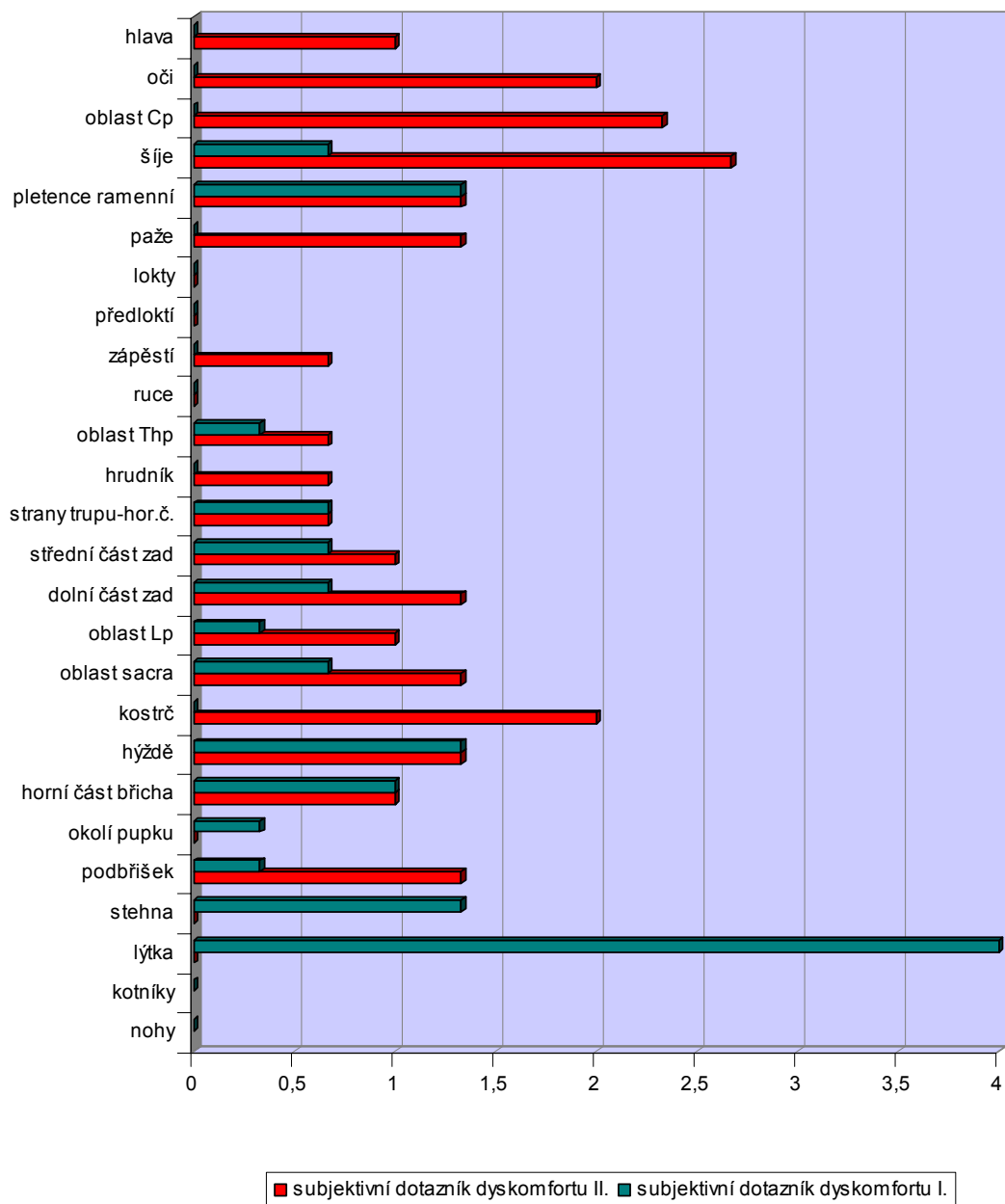
Tab. 16 Parametry celkového dyskomfortu u probandů skupiny N

	N1		N2		N3	
	před jízdami	po jízdách	před jízdami	po jízdách	před jízdami	po jízdách
hodnota celkového dyskomfortu	2	46	18	34	1	3
počet míst výskytu dyskomfortu	2	20	12	16	1	2
průměrná hodnota dyskomfortu na jedno místo výskytu dyskomfortu	1	2,3	1,5	2,1	1	1,5

Hodnoty celkového dyskomfortu potvrzují vzrůst dyskomfortu po jízdách. Platí to bez výjimky pro všechny probandy. Značné odlišnosti nacházíme ve velikosti nárůstu dyskomfortu. Největší odchylka se zaznamenala u probanda N1, kdy skok z hodnoty 2 celkového dyskomfortu na 46 bodů znamená zvýšení o 2200 %. Za ní následuje zesílení dyskomfortu u probanda T3 o 1250 %. Nejnižší nárůst 13 % je u probanda T1, tato žena pociťovala dyskomfort před jízdami mnohem více než ostatní, po jízdách nedošlo již k rapidnímu zvýšení nepříjemných pocitů.

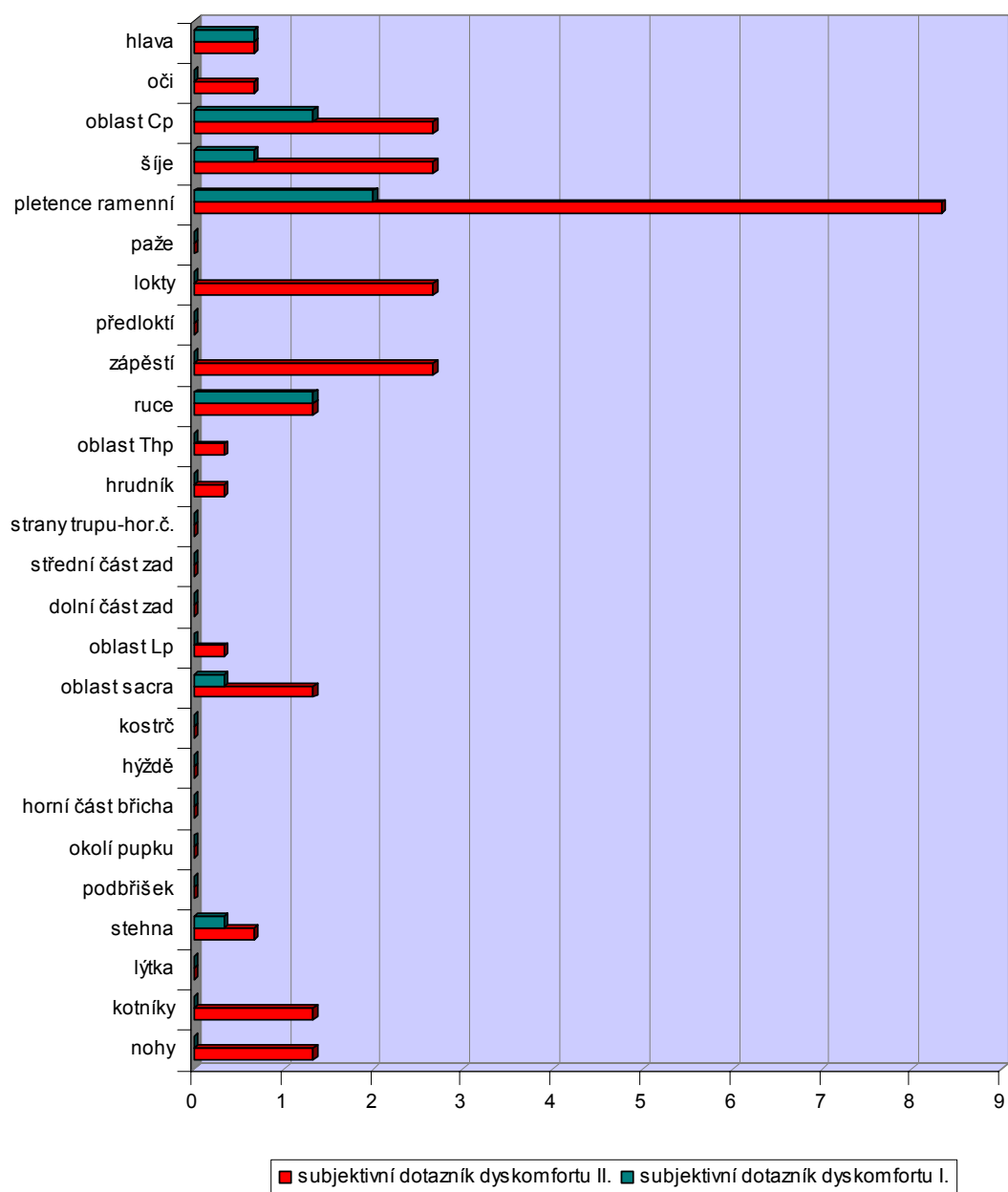
Mezi nejvíce udávaná místa výskytu dyskomfortu po jízdách, kromě již zmíněných, patří u těhotných žen oblast bederní páteře, křížové kosti, hlavy, očí, dále horní část břicha, oblast pupku a podbřišek, tedy těhotná děloha a její okolí. U skupiny netěhotných žen se jiné lokalizace dyskomfortu než uvedené (krční páteř, pletence ramenní, šíje) u vícero probandů neobjevují.

Průměrné hodnoty dyskomfortu v subjektivních dotaznících I. a II. u skupiny T

Graf 9 Porovnání průměrných výsledků subjektivního dotazníku dyskomfortu I. a II. u skupiny T

Průměrné hodnoty dyskomfortu v subjektivních dotaznících I. a II.
u skupiny N

Graf 10 Porovnání průměrných výsledků subjektivního dotazníku dyskomfortu I. a II. u skupiny N

Níže uvedené tabulky rozebírají podrobněji změny v dyskomfortu získané ze subjektivního dotazníku II. Lze z nich vypočítat v kolika lokalizacích došlo k dané změně a o kolik bodů se v těchto místech dyskomfort zvýšil či snížil. U pole „dyskomfort se nezměnil“ je záznam v podobě např. 0 (14), kde 0 značí, že nedošlo ke změně a 14 je hodnota dyskomfortu, která zůstala stejná. Z těchto tabulek je dobře vidět, že nejvíce změn tvoří nové lokalizace dyskomfortu před jízdami neudávané. To platí pro obě skupiny, na druhém místě následuje zvýšení dyskomfortu, ovšem jen u skupiny N, u těhotných žen byla častějším jevem stagnace dyskomfortu na stejné hodnotě. Ojediněle v každé skupině jsem se v dotaznících setkala se snížením nebo zánikem dyskomfortu po absolvování obou jízd.

Tab. 17 Změny dyskomfortu po jízdách u probandů skupiny T

	T1		T3		T4	
	počet míst výskytu dyskomfortu	↑↓ hodnoty dyskomfortu	počet míst výskytu dyskomfortu	↑↓ hodnoty dyskomfortu	počet míst výskytu dyskomfortu	↑↓ hodnoty dyskomfortu
vznik dyskomfortu	4	↑ o 10	12	↑ o 25	9	↑ o 10
zvýšení dyskomfortu	6	↑ o 7	0	0	0	0
dyskomfort se nezměnil	12	0 (14)	2	0 (2)	0	0
snížení dyskomfortu	4	↓ o 8	0	0	0	0
zánik dyskomfortu	4	↓ o 4	0	0	0	0

Tab. 18 Změny dyskomfortu po jízdách u probandů skupiny N

	N1		N2		N3	
	počet míst výskytu dyskomfortu	↑↓ hodnoty dyskomfortu	počet míst výskytu dyskomfortu	↑↓ hodnoty dyskomfortu	počet míst výskytu dyskomfortu	↑↓ hodnoty dyskomfortu
vznik dyskomfortu	18	↑ o 38	8	↑ o 12	1	↑ o 1
zvýšení dyskomfortu	2	↑ o 6	6	↑ o 8	1	↑ o 1
dyskomfort se nezměnil	0	0	2	0 (2)	0	0
snížení dyskomfortu	0	0	0	0	0	0
zánik dyskomfortu	0	0	4	↓ o 4	0	0

↑ ... zvýšení hodnoty dyskomfortu

↓ ... snížení hodnoty dyskomfortu

Ze subjektivních dotazníků dyskomfortu jasně vyplývá, že jeho projevy jsou značně individuální z hlediska lokalizace i intenzity. Přesto lze najít pro skupinu těhotných žen specifická místa výskytu dyskomfortu, kde netěhotné ženy nevnímají nějaký nepříjemný pocit nepohodlí. Jedná se o oblast břicha a podbřišku, tedy místa, kam se vyklenuje těhotná děloha. Skupina N dosáhla největšího a nejčastěji uváděného dyskomfortu v oblasti pletenců ramenních, dále krční páteře a šíje. Tyto lokality jsou společné pro obě skupiny, avšak netěhotné ženy pociťovaly vyšší míru dyskomfortu.

4.3 Výsledky reakčních časů

Vypočtené reakční časy jsou pro každého probanda vypsány v příslušných tabulkách v přílohách 1- 19. Byly vyloučeny takové hodnoty reakčních časů, které by mohly zkreslit výsledné hodnocení. Do těchto hodnot spadají velmi vysoké reakční časy řádově v tisících milisekundách, jež byly způsobeny v úloze Semaforey především při zastavení až za semaforem, kdy proband neviděl na světelnou signalizaci a rozjel se se zpožděním. Opačným případem byly nulové nebo velmi nízké hodnoty zapříčiněné nezastavením na červenou nebo pouhým přibrzděním, na začátku zelené tedy byl plyn už na vyšších hodnotách. V úloze Překážky mohla být důvodem dlouhé doby mezi padnutím zábrany a reakcí probanda větší vzdálenost překážky od auta, proband tedy zřejmě nezačal zatáčet doleva okamžitě. Naopak krátký, nulový nebo záporný reakční čas mohl být zaviněn projetím překážky s malým či žádným točením volantu doleva nebo rotací vpravo, další možností je nerovnoměrná jízda s většími laterálními výchylkami, kdy již před objevením se zábrany byl volant natočen doleva.

4.3.1 Úloha Semafory

Výsledky reakčních časů jsou zapsány v tabulkách v přílohách 1- 12. Na první pohled je znát rozdíl v reakčních časech uvnitř skupiny T, kde u probanda T1 dosahují reakční časy vyšších hodnot než u ostatních členů skupiny. Reakční časy se v rámci skupiny N příliš neliší. Pouze proband N1 dosahuje mírně vyšších reakčních časů na červenou i zelenou signalizaci. Ojediněle se objevují reakční časy nad 1000 ms u všech tří subjektů, u probanda N3 je tento výskyt častější a to u odezvy na zelenou. Z grafů 11- 22 je zjevné, že hodnoty převážně kolísají, v nepravidelných intervalech bez jakékoliv časové závislosti se objevují vysoké hodnoty reakčních časů.

Tab. 19 Průměrné hodnoty reakčních časů v pravidelných 9- ti minutových intervalech v průběhu úlohy Semafory- červená u všech probandů

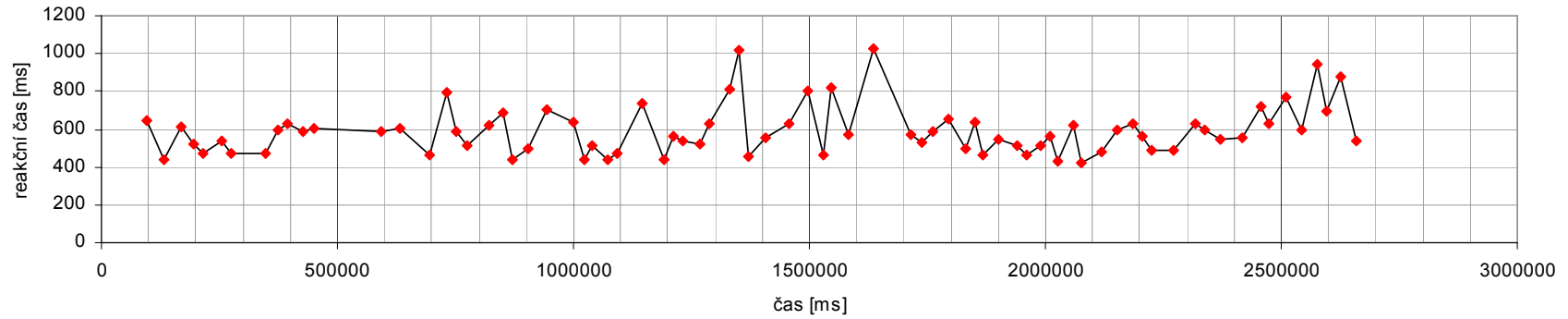
Časový úsek	Reakční časy: Semafory- červená [ms]					
	T1	T3	T4	N1	N2	N3
1.	548	441	541	584	411	482
2.	567	438	474	604	407	516
3.	626	481	453	592	484	492
4.	562	421	449	617	430	476
5.	642	460	458	593	419	487

Z Tab.19 je zjevné, že u žádného probanda nedošlo k jasnému plynulému narůstání reakčních časů postupem jízdy u odpovědi na červenou. U probanda T4 došlo naopak k snižování těchto průměrných hodnot. V ostatních případech spíše kolísají nebo jsou téměř vyrovnané ve všech pěti časových úsecích jako v případě T3. K obdobným zjištěním vede i Tab.20. Zvýšení v posledních fázích se objevilo u skupiny N, konkrétně probanda N1 a N3.

Tab. 20 Průměrné hodnoty reakčních časů v pravidelných 9- ti minutových intervalech v průběhu úlohy Semafory- zelená u všech probandů

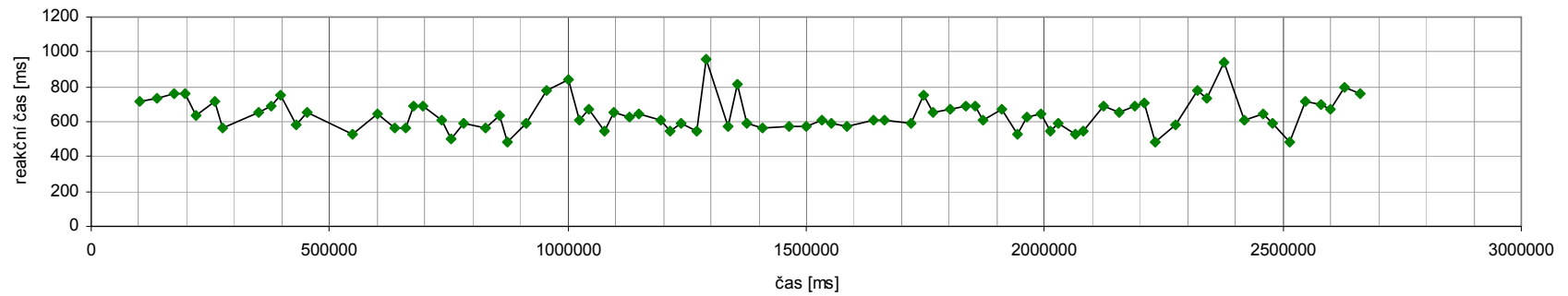
Časový úsek	Reakční časy: Semafory- zelená [ms]					
	T1	T3	T4	N1	N2	N3
1.	686	430	424	531	423	465
2.	622	414	479	608	404	564
3.	627	373	401	569	389	639
4.	628	466	400	553	466	660
5.	681	420	398	594	426	658

Reakční časy: červená- proband T1

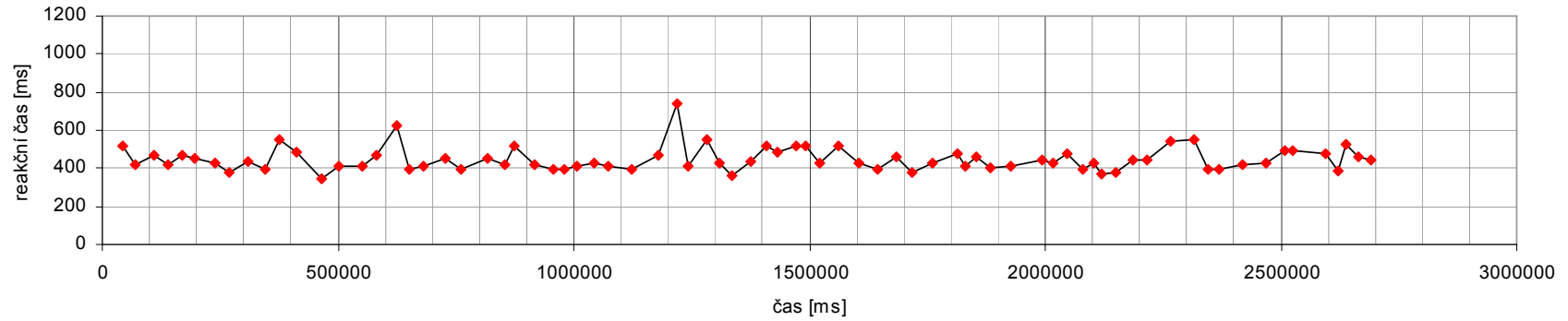
Graf 11 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semaforey- červená u probanda T1

Reakční časy: zelená- proband T1

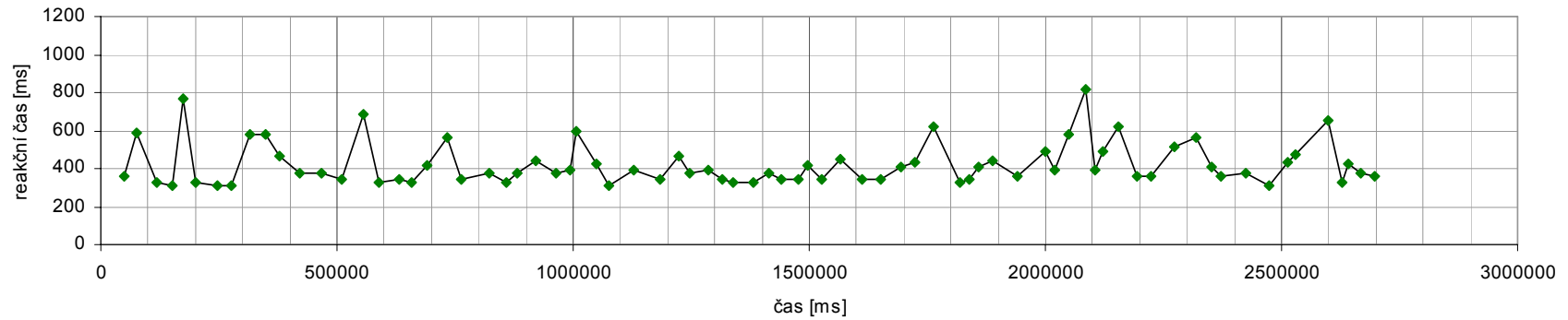
Graf 12 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semaforey- zelená u probanda T1

Reakční časy: červená- proband T3

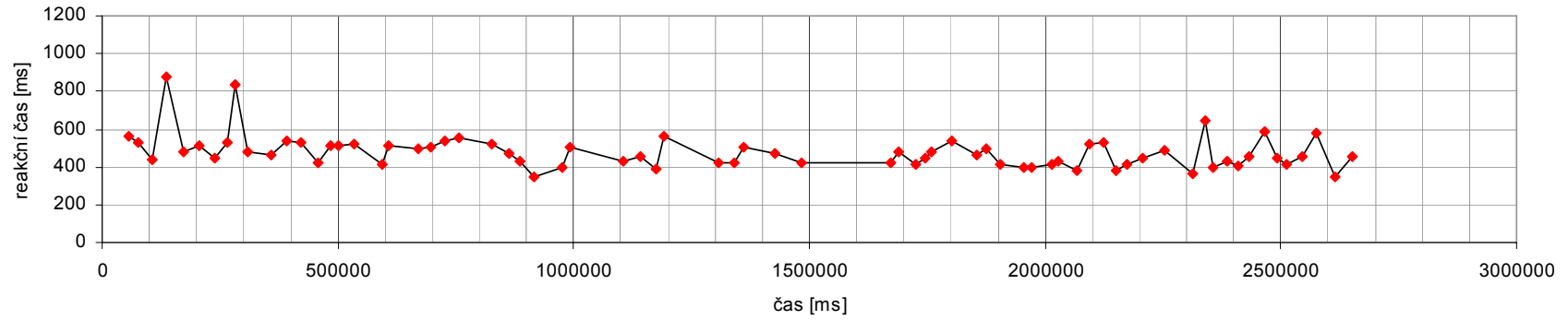
Graf 13 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- červená u probanda T3

Reakční časy: zelená- proband T3

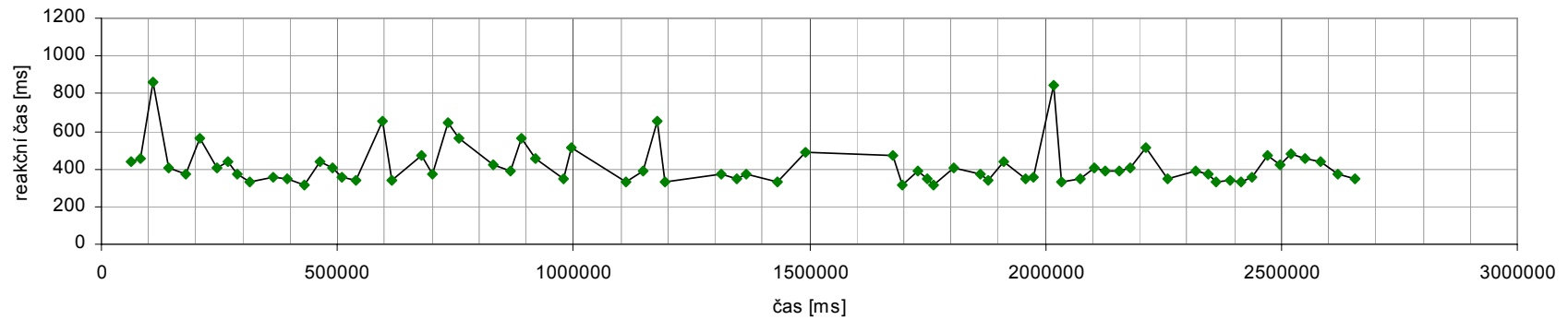
Graf 14 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- zelená u probanda T3

Reakční časy: červená- proband T4

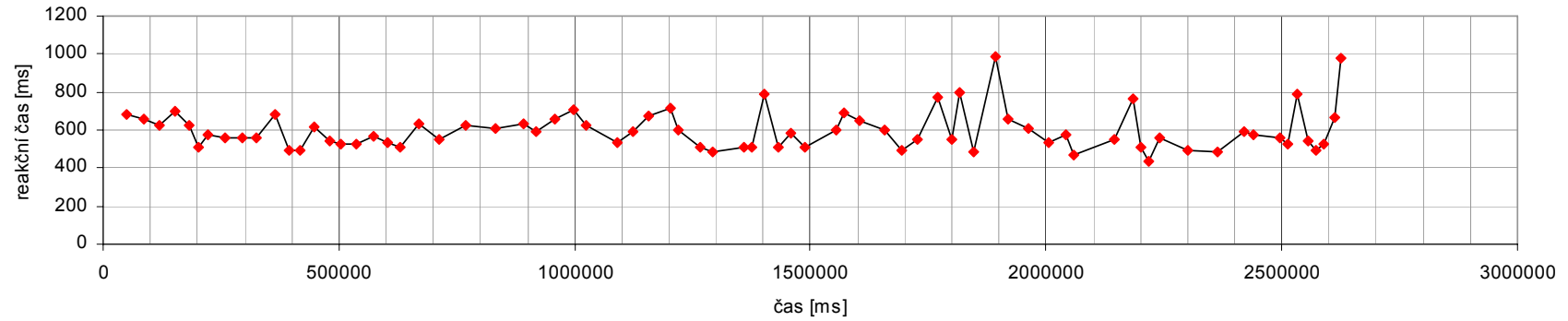
Graf 15 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- červená u probanda T4

Reakční časy: zelená- proband T4

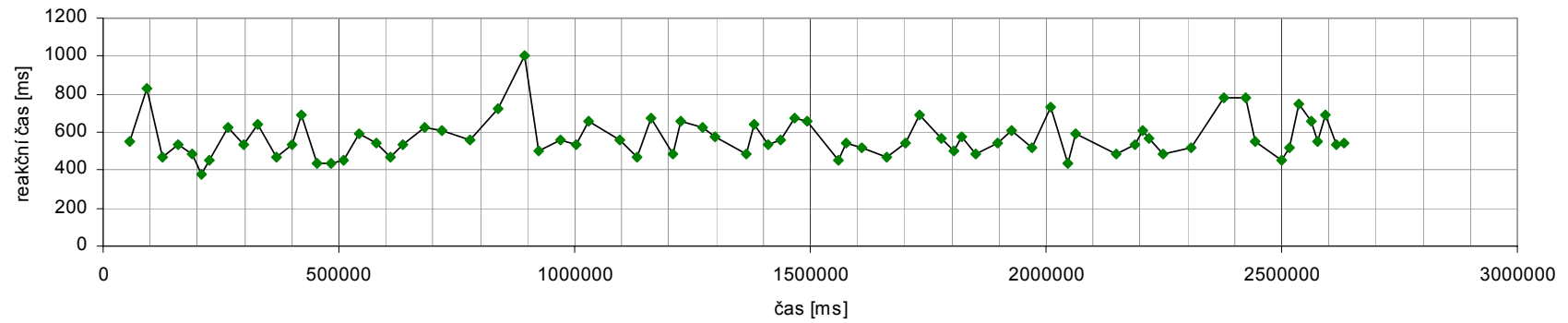
Graf 16 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- zelená u probanda T4

Reakční časy: červená- proband N1

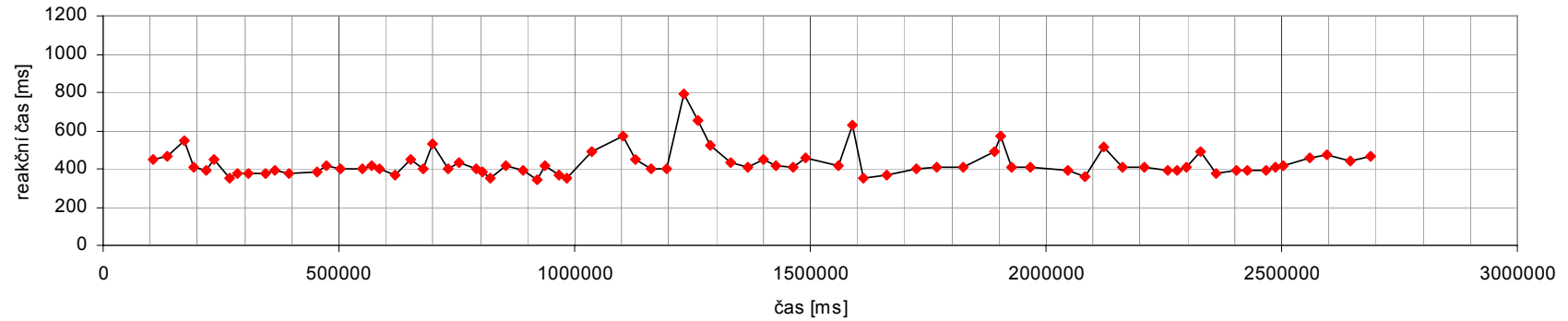
Graf 17 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- červená u probanda N1

Reakční časy: zelená- proband N1

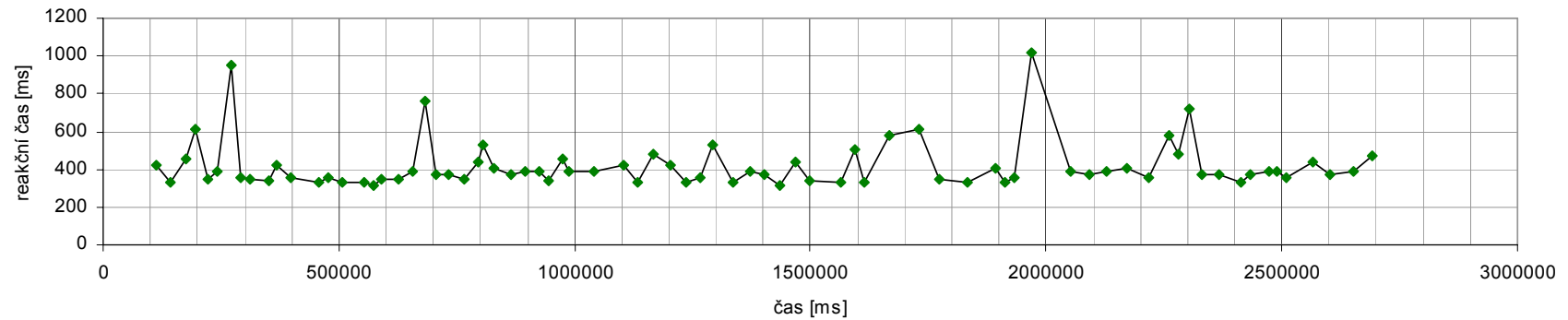
Graf 18 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- zelená u probanda N1

Reakční časy: červená- proband N2

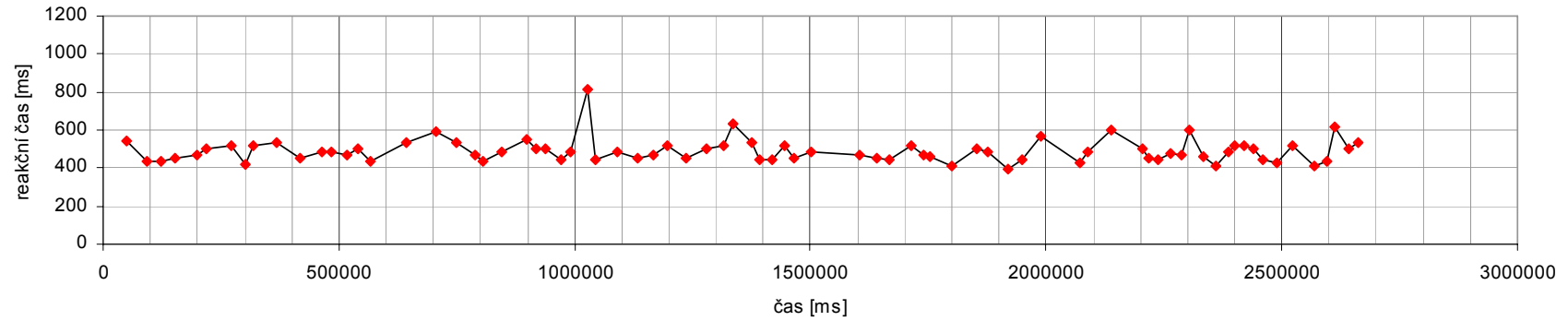
Graf 19 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- červená u probanda N2

Reakční časy: zelená- proband N2

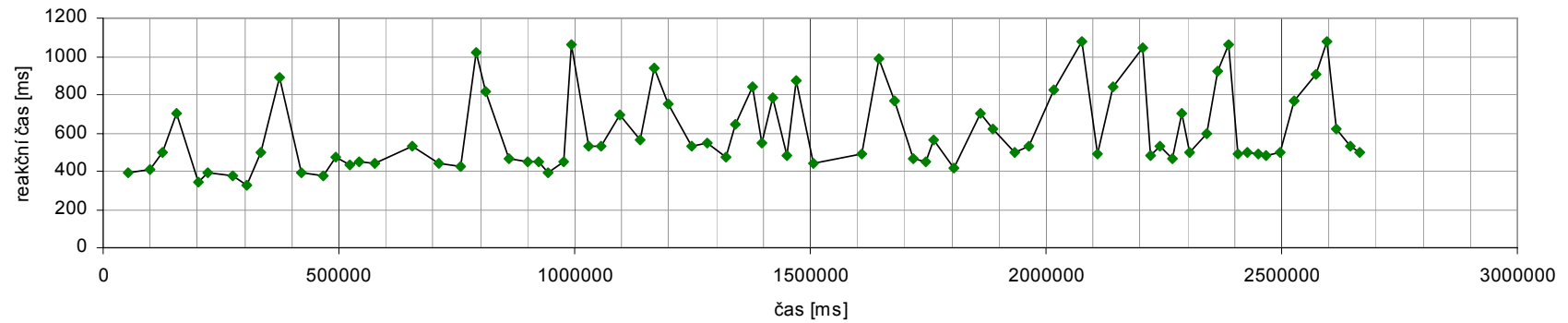
Graf 20 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- zelená u probanda N2

Reakční časy: červená- proband N3

Graf 21 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- červená u probanda N3

Reakční časy: zelená- proband N3

Graf 22 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Semafory- zelená u probanda N3

Tab. 21 Průměrné hodnoty reakčních časů v pravidelných 9- ti minutových intervalech v průběhu úloh Semaforey- červená a Semaforey- zelená u skupin T a N

Časový úsek	Reakční časy: Semaforey- červená [ms]		Reakční časy: Semaforey- zelená [ms]	
	T	N	T	N
1.	510	492	513	473
2.	493	509	505	525
3.	520	523	467	532
4.	477	508	498	560
5.	520	500	500	559

U průměrných hodnot celých skupin v pěti časových úsecích (Tab.21) se neprojeví výraznější změny než u jednotlivců. Výjimkou je skupina N v úloze Semaforey- zelená, kde je patrný postupný nárůst těchto průměrných hodnot. V ostatních případech kolísá jen v malém rozpětí maximálně 43 ms.

Tab. 22 Průměrné hodnoty reakčních časů v úloze Semaforey- červená u všech probandů a celých skupin T a N

Reakční časy: Semaforey- červená [ms]							
T1	T3	T4	N1	N2	N3	T	N
591	448	478	597	429	490	506	505

Tab. 23 Průměrné hodnoty reakčních časů v úloze Semaforey- zelená u všech probandů a celých skupin T a N

Reakční časy: Semaforey- zelená [ms]							
T1	T3	T4	N1	N2	N3	T	N
646	421	418	570	418	602	495	530

U celkových průměrných hodnot z 45 minutové jízdy jsem zjistila výraznější odlišnosti v rámci skupin. Při zastavení na červenou i rozjetí na zelenou vykazuje proband T1 znatelně vyšší průměrnou hodnotu reakčního času. Ve skupině N se to týká subjektu N1. U probanda N3 se vyskytuje zajímavý fakt, zatímco v úloze Semaforey- červená nebyla průměrná hodnota reakčních časů nejvyšší, u rozjetdu na zelenou se zařadila na první místo v této skupině.

4.3.2 Úloha Překážky

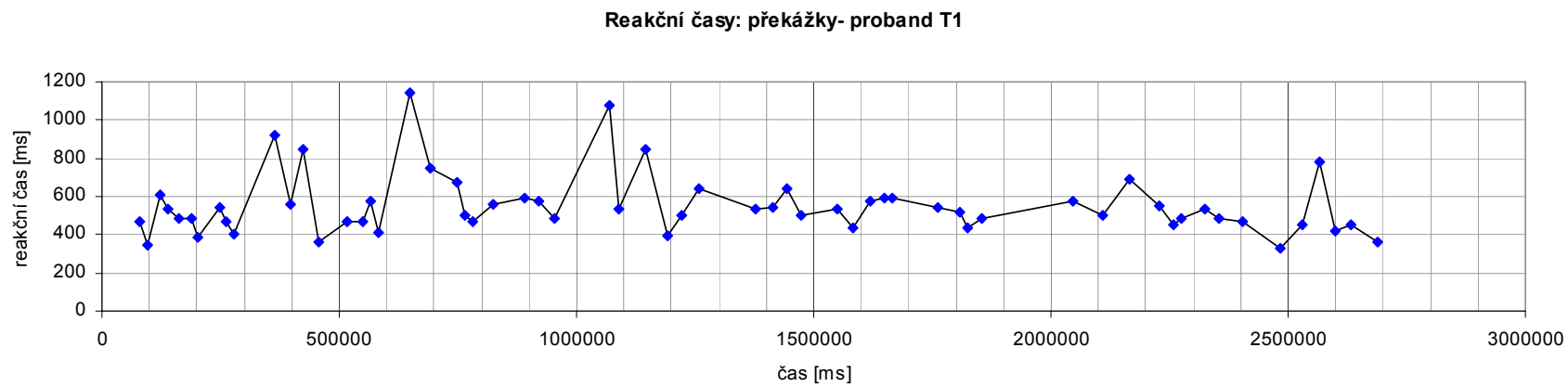
Výsledky reakčních časů jsou uvedeny v příloze 13-19. V tabulkách jsou seřazeny reakční časy v závislosti na pokračující jízdě, je zde udán čas, v kterém se objevila překážka a příslušný reakční čas zahrnující dobu od padnutí zábrany až po reakci probanda ve smyslu otočení volantu doleva.

V úloze Překážky je patrné značné kolísání hodnot reakčních časů, to je dobře vidět na grafech 23- 28. Nepohybují se blízko střední nebo průměrné hodnoty, ale v mnohých případech jsou velmi vzdálené.

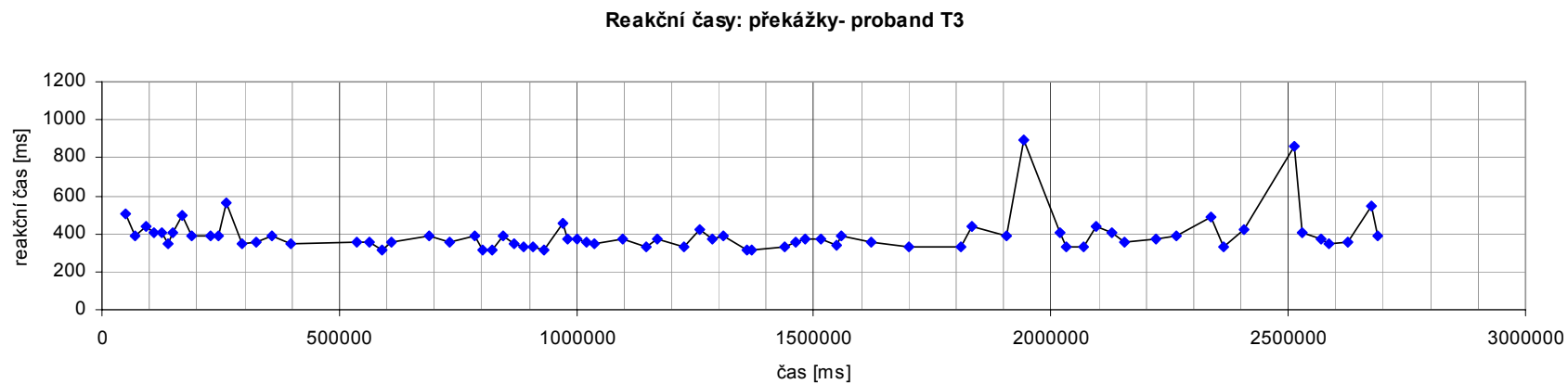
Tab. 24 Průměrné hodnoty reakčních časů v pravidelných 9- ti minutových intervalech v průběhu úlohy Překážky u všech probandů

Časový úsek	Reakční časy: Překážky [ms]					
	T1	T3	T4	N1	N2	N3
1.	526	408	508	486	469	471
2.	637	356	490	505	454	471
3.	554	359	542	501	465	422
4.	537	422	477	511	512	449
5.	496	432	505	514	480	430

Jak ukazuje Tab. 24, u většiny probandů nedochází k průběžnému zvyšování reakčních časů během jízdy. V některých případech jako u subjektu N3 došlo dokonce k snížení průměrné hodnoty v jednotlivých časových úsecích. Mírně rostoucí tendence reakčních časů v posledních úsecích jízdy byla zaznamenána u probandů T3 a N1. U ostatních jsou hodnoty kolísavé s nejednoznačným charakterem, bez zjevné závislosti na časovém průběhu jízdy.

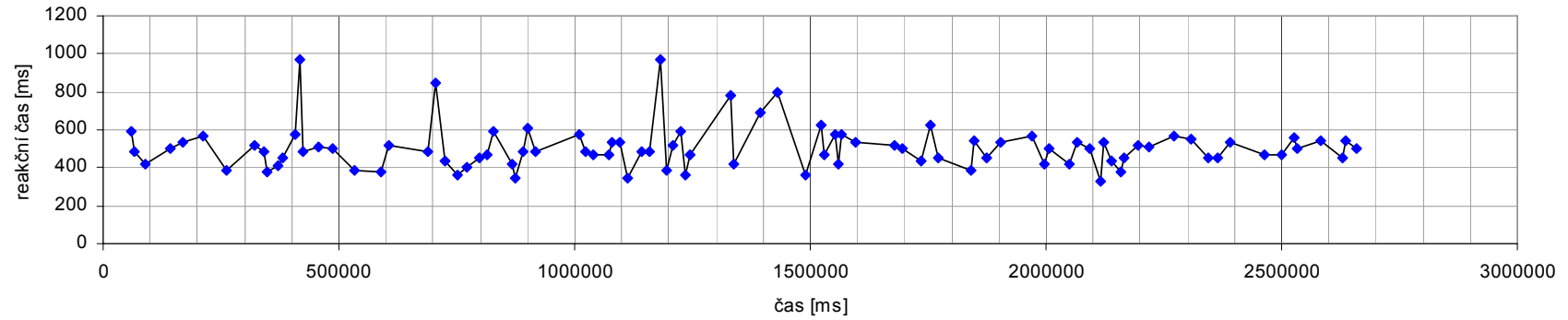

Graf 23 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Překážky u probanda T1

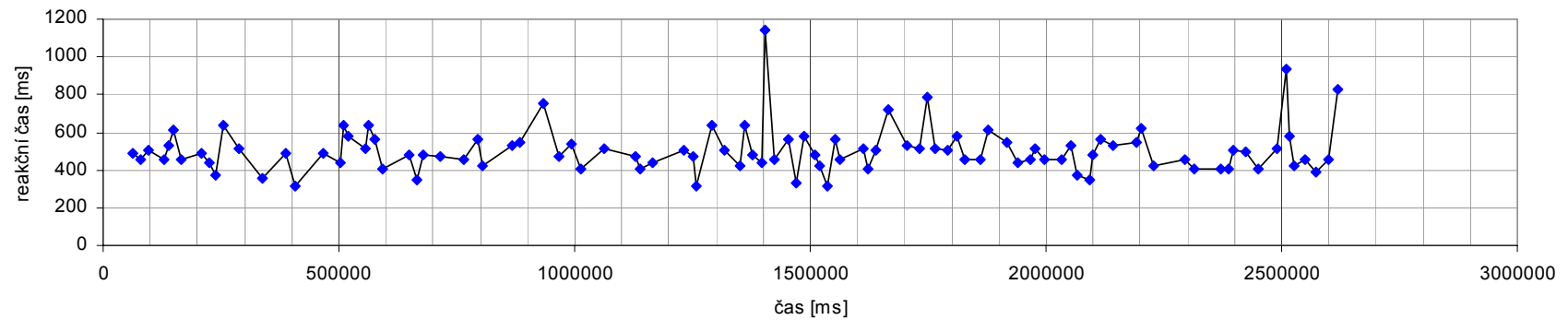
Graf 24 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Překážky u probanda T3

Reakční časy: překážky- proband T4

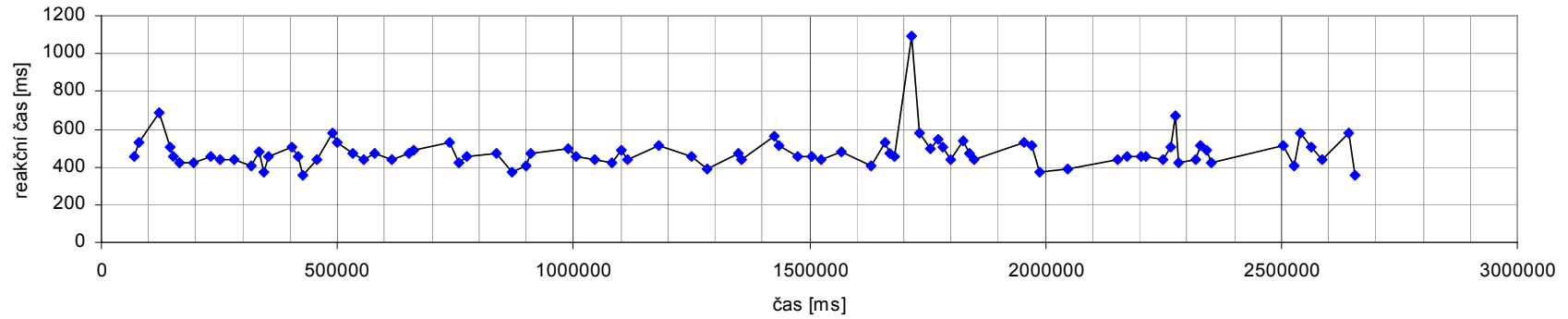
Graf 25 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Překážky u probanda T4

Reakční časy: překážky- proband N1

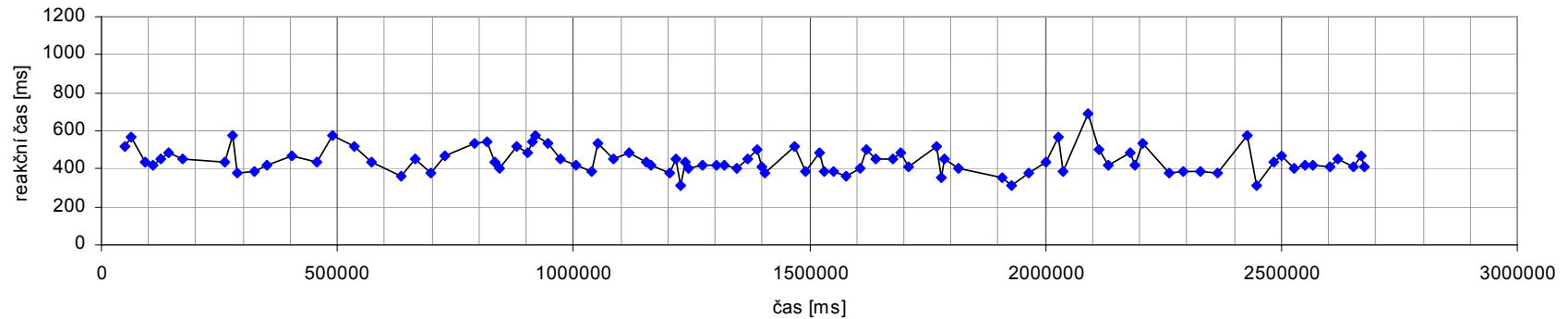
Graf 26 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Překážky u probanda N1

Reakční časy: překážky- proband N2

Graf 27 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Překážky u probanda N2

Reakční časy: překážky- proband N3

Graf 28 Zobrazení hodnot reakčních časů v průběhu úlohy Překážky u probanda N3

Tab. 25 Průměrné hodnoty reakčních časů v pravidelných 9- ti minutových intervalech v průběhu úlohy Překážky u skupin T a N

Časový úsek	Reakční časy: Překážky [ms]	
	T	N
1.	481	475
2.	494	476
3.	485	463
4.	479	491
5.	478	475

Průměrné hodnoty reakčních časů se v jednotlivých 9- ti minutových fázích mezi skupinami T a N významně neliší. Neprokazují dostatečně ani rostoucí ani klesající tendenci během jízdy, spíše stagnují v rozmezí několika milisekund, u skupiny T je to 18 ms, u skupiny N 28 ms.

Tab. 26 Průměrné hodnoty reakčních časů v úloze Překážky u všech probandů a celých skupin T a N

Reakční časy: Překážky [ms]							
T1	T3	T4	N1	N2	N3	T	N
550	392	505	503	477	446	482	475

Z Tab.26 je znát, že nejlepších průměrných výsledků reakčních časů za celou úlohu Překážky dosáhl proband T3, další přední místa zaujímají již pouze zástupci skupiny N. Celkový aritmetický průměr všech reakčních časů jednotlivých skupin neukazuje velké rozdíly.

Tab. 27 Směrodatné odchytky reakčních časů

Směrodatná odchylka						
	T1	T3	T4	N1	N2	N3
Semaforey- červená	131	63	89	104	73	61
Semaforey- zelená	95	111	108	105	127	204
Překážky	157	95	113	121	90	66

Tab. 28 Variační koeficient

Variační koeficient [%]						
	T1	T3	T4	N1	N2	N3
Semaforey- červená	22	14	19	17	17	12
Semaforey- zelená	15	23	26	18	30	34
Překážky	29	24	22	24	19	15

V předchozích dvou tabulkách jsou uvedeny konkrétní hodnoty směrodatných odchylek a variačních koeficientů pro jednotlivé probandy. Velikost směrodatné odchylky se pohybuje v rozmezí 14- 34 % (variační koeficient) průměrné hodnoty reakčního času pro jednotlivé situace. Nejnižší variační koeficienty byly zaznamenány u úlohy Semafory- červená a to u obou skupin. U nejvyšších hodnot nebyly výsledky jednotné. Zatímco skupina T dosáhla převážně velkých hodnot variačního koeficientu v úloze Překážky, u skupiny N převládala úloha Semafory- zelená. Z těchto údajů lze usoudit, že hodnoty vykazují poměrně značné vzájemné odlišnosti a to zejména v úlohách Překážky a Semafory- zelená. Byl proveden také Kolmogorov- Smirnovův test normality, který podal negativní výsledek, z toho plyne, že hodnoty ze statistického hlediska nevykazují normální rozdělení.

Měření reakčních časů tedy neprokázalo jejich jednoznačnou závislost na čase a dyskomfortu. V některých případech došlo k velmi mírnému plynulému zvyšování průměrných hodnot v pravidelných intervalech, avšak tato tendence se neprojevila u všech úloh daného jedince. Lze říci, že výsledky reakčních časů měly převážně kolísavý charakter u obou skupin a všech jejich zástupců. Z průměrných hodnot jednotlivých časových úseků i celých jízd u všech úloh nevyplývají žádné významné rozdíly mezi hodnotami reakčních časů těhotných a netěhotných žen.

5. Diskuze

První stanovená hypotéza se z větší části potvrdila. Ze subjektivních dotazníků dyskomfortu jsem zjistila, že se tento nepříjemný pocit objevil u obou zkoumaných skupin probandů. Zvolená metoda hodnocení dyskomfortu v tělesné mapě 5-ti stupňovou škálou má ale svá úskalí. Nevypovídá o kvalitě dyskomfortu, jeho charakteru, ale pouze o lokalitě a intenzitě. Pod pojmem dyskomfort se může skrývat množství různých pocitů, každý může chápat dyskomfort jiným způsobem, jde tedy o velmi individuální fenomén. V této studii byla určena jediná kvalita, dyskomfort, bez dalšího členění a bližší specifikace. Zajímá nás dyskomfort z globálního hlediska. Podrobnější charakteristika dyskomfortu by se dala docílit popisem kvality dyskomfortu. Pro dobrou aplikaci do mapy a snadnou orientaci by muselo jít o krátký popis jako pálení, tlak apod. Takovéto vyjádření klade nároky na probanda, ne každý jedinec je schopen interpretovat tělesný pocit přiléhavým a výstižným slovem. Řešením by mohlo být vytvoření další stupnice, respektive spektra pocitů označené například písmeny. Proband by tedy zapisoval do tělesné mapy v místě výskytu dyskomfortu číslici a písmeno, jinými slovy intenzitu a charakter dyskomfortu. Vzhledem k záměru během jízd sledovat reakce na zadané úlohy, byl dotazník dyskomfortu vyplněn jen dvakrát, před jízdami a po jejich skončení. Nemohly jsme tedy postihnout všechny změny dyskomfortu během jízd, zaznamenány byly pouze ty, které proband ještě pociťoval nebo si je pamatoval. Pro odhalení i kratšího nebo méně významného dyskomfortu a sledování jeho vývoje v čase by bylo vhodné zaznamenávat změny v průběhu jízdy. Otázkou zůstává, jak toho docílit, aniž by se narušil výkon v zadané úloze. Možné řešení předložila Grillingerová (2006), po celou dobu experimentu, který se odehrával vsedě u počítače, jedna osoba zaznamenávala do formuláře dyskomfort, proband se vyjadřoval jen slovně. Tak bylo možné vystihnout okamžik vzniku dyskomfortu.

Lokalizace dyskomfortu se mezi skupinami lišila v několika oblastech. Zjednodušeně lze říci, že pro obě skupiny je většina míst výskytu dyskomfortu společná a malé množství je jich specifických právě pro danou skupinu, v tomto případě gravidní

ženy, jde především o oblast a blízké okolí těhotné dělohy. Shoda ovšem nebyla 100 %, diskomfort v této oblasti uvedly 2/3 probandů. Domnívám se, že to velmi záleželo jak na momentálním fyzickém a psychickém stavu, tak na celkovém charakteru a ladění osobnosti. Moje zkušenosti z experimentu naznačují, že pozitivně naladěné a temperamentnější ženy vykazovaly diskomfort na méně místech a v menší intenzitě, také aktuální psychický stav v oblasti energičnost- aktivita nedoznal velkého poklesu. Větší rozdíly v lokalizacích diskomfortu mezi skupinou těhotných a netěhotných žen nebyly nalezeny. Pravděpodobně se to dá vysvětlit tím, že pocíťované nepohodlí v těchto oblastech je spojeno se statickou zátěží během jízdy a dále s nepřírozenou projekcí scény simulátoru. Nejčastěji uváděné lokalizace diskomfortu připadají na oblasti častých muskuloskeletálních obtíží běžné populace po zátěži. Na základě tohoto zjištění pokládám za významné u podobných studií zaměřených na diskomfort odebrat podrobněji související anamnestické údaje.

Předpoklad, že se výraznější změny diskomfortu zaznamenají u skupiny těhotných žen, nebyl zcela potvrzen. Největší změna v diskomfortu se projevila u probanda skupiny N, ale na dalších místech figurují zástupci skupiny T. Pro získání lepšího přehledu v této problematice a validnějších výsledků by bylo potřeba zapojit do výzkumu více probandů obou skupin.

Druhá hypotéza ve znění: jízda na simulátoru a s tím spojená monotonie, pohybová deprivace a diskomfort ovlivní aktuální psychický stav, markantnější změny, zejména v oblasti únava- netečnost, se zaznamenají u těhotných žen, se převážně vyplnila. Ve zmíněné kategorii vládnu trochu nejasnosti. Průměrné výsledky celé skupiny T ukazují mnohem větší nárůst pocitů únavy než u skupiny N, ale raw score jednotlivých probandů je nižší než u netěhotných žen. Je to dáno hlavně počátečním stavem probandů skupiny N, kteří se cítili více unaveni už před jízdami. Důvodem může být například únava z pracovního a psychického zatížení, neboť ve všech třech případech se jednalo o studentky vysoké školy většinou pracující. Údaje aktuálního psychického stavu by bylo dobré doplnit o anamnézu z této oblasti, to by pomohlo nastínit možné příčiny počátečního vysokého skóre této kategorie. Jeden z faktorů

velkého nárustu v oblasti únava- netečnost a poklesu v kategorii energičnost- aktivita může být prostředí simulátoru, jeho virtuální realita, tento jasný kontrastní obraz způsobuje únavu nejen fyzickou zejména očí, ale zřejmě také psychickou. Zadané úkoly nutí probanda stále sledovat obraz, soustředit se na něj, toto soustředění společně s nepřírodným počítačovým obrazem a pocity dyskomfortu může hrát roli a způsobovat psychickou únavu a vyčerpání. Změna aktuálního psychického stavu je tedy pravděpodobně způsobena souhrou všech faktorů, vnitřních i zevních, včetně dyskomfortu. Z výsledků nevyplývá, že oblast napětí- úzkost, která zřejmě souvisí s tělesnými pocity, stoupla u všech probandů, ale tam, kde se zvýšila, můžeme předpokládat ovlivnění psychického stavu dyskomfortem.

Poslední zadaná hypotéza byla vyvrácena. Jednalo se o domněnku, že se reakce na zadané úlohy budou během jízd v závislosti na čase a dyskomfortu zhoršovat, více u skupiny těhotných. Reakce byly hodnoceny a porovnávány pomocí reakčních časů. Ty neprokázaly rostoucí tendenci v závislosti na čase. Pokud bychom měli k dispozici záznamy dyskomfortu z doby jeho nástupu a rozvoje i přesné časové určení, mohli bychom hodnotit konkrétní reakční časy, zda v inkriminované době došlo k jejich zvýšení či nikoliv. Vzhledem ke skutečnosti, že se světelná signalizace i překážka mohly objevit jen v daných místech, na nebo před semaforem, se dá předpokládat vznik návyku na úlohu, tedy zvýšení pozornosti před každým semaforem. Řešením v úloze Překážky by mohlo být vytvoření více míst, kde lze vložit zábranu. To je ovšem záležitostí vývoje nového složitějšího softwaru. Příčinou mohla být také nedostatečně dlouhá doba jízdy. Faber a kol. (2003) uvádí snižování pozornosti již po 45- 60 minutách jízdy. Ačkoli celková doba jízdy na trenažeru pro každého probanda činila 1,5 hodiny, nedošlo k postupnému snižování hodnot reakčních časů. Důvodem mohla být nepožadovaná ale nutná přestávka na změnu programu, která mohla znamenat určité zpestření a aktivaci subjektu. Výhodnější variantou by mohlo být provedení stejně dlouhého testu avšak jen v jedné úloze bez přerušení.

6. Závěr

Zátěžová monotonie a pohybová deprivace při řízení automobilu hrají významnou roli při vzniku dyskomfortu. Statické zatížení, které vsedě převládá, působí negativně na lidský organizmus. Při zatížení vsedě na židli existuje možnost změnit polohu v mezích schopnosti vykonávat práci, máme také větší šanci kompenzovat statické zatížení průběžně zařazenými jednoduchými cviky a v neposlední řadě si zvolit židli vyhovující ergonomickým nárokům pro danou činnost. Řízení automobilu nám neumožňuje takovou významnou kompenzaci, aniž by došlo k ohrožení bezpečnosti účastníků dopravního systému nebo k zastavení vozidla. Ačkoli jsou sedadla designována s ohledem na ergonomii, nedokáží odstranit negativní vliv dlouhodobé statické monotónní zátěže.

Z provedených experimentů vyplývá, že monotonie a pohybová deprivace souvisejí s charakterem činností a pozicí řidiče ve vozidle ovlivňují jak těhotné tak netěhotné ženy. Tyto faktory se odrážejí na aktuálním psychickém stavu a pocitech dyskomfortu. Reakční časy v proběhlých měřeních nedoznaly významných změn, kolísaly ve velkém rozpětí. Neprokázála se tedy závislost snižování pozornosti a schopnosti reakce na čase a dyskomfortu v námi sledovaném časovém režimu, který byl představován jízdou 2x 45 minut s cca 5 minutovou přestávkou.

V této práci nás zajímaly důsledky uvedených negativních činitelů na ženy, těhotné i netěhotné a rozdíly mezi výsledky těchto skupin. Chtěli jsme nastínit problematiku řízení automobilu v pokročilém stádiu těhotenství a dopad této činnosti na fyzický a psychický stav gravidních žen. Jedná se o úvodní studii v této oblasti, která je zatím málo probádaná a nastoluje mnoho otázek. Do budoucna může sloužit jako výchozí materiál k hlubšímu zkoumání a řešení nových úkolů na podobné téma.

7. Seznam literatury

BUREŠ, Z.: *Psychologie práce*. Praha: Práce, 1981.

CROSBY, W. M.- SNYDER, R. G.- SNOW, C. C.- HANSON, P. G. Impact injuries in pregnancy: I. Experimental studies. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, May 1968, vol.101, no. 1, s. 100- 10.

CZUDKOVÁ, Lenka. *Fyzika a dopravní nehody* [online]. [cit. 2007-03-30]. <<http://sf.pef.zcu.cz/rocnik06/cislo04/nehody.html>>.

ČECH, Jiří. *Věda a technika- Příspěvek* [online]. © 2002- 2005, poslední revize 22.11.2005 [cit. 2006-04-25]. <http://www.rozhlas.cz/veda/portal/_zprava/204370>.

DE LOOZE, M.P. et al. Sitting comfort and discomfort and the relationships with objective measures. *Ergonomics*, Aug 2003, vol. 46, no. 10, s. 985-997.

DHINGRA, H. S., TEWARI, V. K., SINGH, S. Discomfort, Pressure Distribution and Safety in Operator's Seat – A Critical Review. *Journal of Scientific Research and Development*, 2003, vol. 5.

DOČKALOVÁ, A. *Primární dyskomfort při řízení automobilu, problém identifikace a ocenění*. Praha, 2005. 55 s. Diplomová práce na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. Vedoucí diplomové práce Stanislav Otáhal.

Driving Ergonomics. URL:

<<http://www.lboro.ac.uk/departments/cd/research/groups/erg/biw/index.htm>>.

[cit. 2007-03-25].

EL FALOU, W. et al. Evaluation of driver discomfort during long-duration car driving. *Applied Ergonomics*, May 2003, vol. 34, no.3, s. 249-255.

ERBENOVÁ, K. *Detekce dyskomfortu a jeho vliv na řízení automobilu*. Praha, 2005. 52 s. Diplomová práce na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. Vedoucí diplomové práce Stanislav Otáhal.

FABER, J., VOTRUBA, Z., NOVÁK, M., HONCŮ, M. *Omezení spolehlivosti interakce řidiče s vozidlem a jeho technické, zdravotní a ekonomické důsledky*. 2003.

- FRANĚK, Jiří. Únava a vyčerpání v těhotenství: přerušit práci?. *Medicína: odborné fórum lékařů a farmaceutů* [online]. 2001, roč. 8, č. 1 [cit. 2006-04-25]. <<http://www.zdrava-rodina.cz/med/med0101/med0125.html>>.
- GREEN, M. 'How Long Does It Take To Stop?' Methodological Analysis of Driver Perception-Brake Times". *Transportation Human Factors*, 2000, no.2, s. 195-216.
- GRILLINGEROVÁ, V. *Možnosti detekce dyskomfortu pomocí řešení úlohy typu tracking task*. Praha, 2006. 79 s. Diplomová práce na Fakultě tělesné výchovy a sportu. Vedoucí práce Zbyšek Štěpánek.
- GYI, DE, PORTER, JM. Musculoskeletal problems and driving in police officers. *Occup. Med.*, 1998, vol. 48, no. 3, s.153-160.
- GYI, DE., PORTER, JM. *Interface pressure and the prediction of car seat discomfort*. *Applied Ergonomics*, Apr.1999.,vol.30, no.2, s.99-107.
- HANZLÍKOVÁ, I. Stres v dopravě. *Doprava*. 2005, č.4., s.18-19.
- HAVLÍK, Karel. *Psychologie pro řidiče*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 223 s. ISBN 80-7178-542-3.
- HEDGE, A. *Back care Behind the Wheel*. *ErgoSolution Magazine*, 2003, s.34- 36.
- HEDGE, Alan. *Driving and Back Care* [online]. © 1999-2006, [cit. 2006-04-25]. <<http://www.spineuniverse.com/displayarticle.php/article1541.html>>.
- HELANDER, MG., ZHANG, L. *Field studies of comfort and discomfort in sitting*. *Ergonomics*, 1997. Sep;40(9):895-915.
- Hluk a další fyzikální faktory*. URL: <http://www.zubarno.cz/studie/kap06.htm#k06_601>.
- HORNÁČEK, K., THURZOVÁ, E. Dynamizácia sedu-prevenencia bolesti chrbtu. *Rahabilitácia*, 1998, roč. 31, č. 3, s.136-141.
- Humanics Ergonomics*. URL: <<http://www.humanicses.com/bodypartdiscomfortscale.htm>>.
- KEPÁK, J. Trauma těhotné ženy. *Moderní gynekologie a porodnictví*, 2001, roč. 10, č. 1, s. 79-100.
- KEPÁK, Jiří. Polytrauma a těhotenství I: Nezbytnost a možnosti prevence. *Praktická gynekologie* [online]. 2004, č. 1 [cit. 2006-04-25]. <http://www.praktickagynekologie.cz/pdf/pg_04_01_03.pdf>.

KOSINSKI, Robert. *A Literature Review on Reaction Time* [online]. Last updated september 2006 -03-30].

<<http://biae.clemson.edu/bpc/bp/Lab/110/reaction.htm#Kinds>>.

KUŠOVÁ, Sabina. *Dynamika axiálního systému ženy v období gravidity a po porodu* [online]. [cit.2007-04-01].

<<http://www.ftvs.cuni.cz/pds/konference2/Sekce%202/S-2-Kušová%20Sabina.doc>>.

LEPPANEN, Markku. *Owas* [online]. [cit. 2006-04-25]. <<http://turva1.me.tut.fi/owas/>>.

LEWIT, K. *Stabilizační systém bederní páteře a pánevní dno*. Rehabilitace a fyzikální lékařství, 1999, č. 2, s. 46-48.

LUEDER, R. More about sitting postures and “ergonomic seating”. *Ergo Solutions*, October 2003.

MACHAČ, Miloš a kol. *Emoce a výkonnost*. 2.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 288 s.

MANSFIELD, NJ., MARSHALL, JM. *Symptoms of musculoskeletal disorders in stage rally drivers and co – drivers*. British Journal of Sports Medicine, 2001. vol. 35, s. 314-320.

MC ATAMNEY, Lynn- CORLETT, Nigel. *Rula- rapid upper limb assessment* [online]. [cit. 2006-04-25]. <<http://www.ergonomics.co.uk/Rula/Ergo/brief.html>>.

NAKAJIMA, Y. et al. Fetal heart rate and uterine contraction during automobile driving. *Journal of Obstetrics and Gynaecology Research*, Feb.2004, vol.30, no. 1, s. 9-15.

NOUZA, M. *Únava známá neznámá (1.část)* [online]. © 2005- 2006, [cit. 2007-04-05]. <<http://www.dtest.cz/index.php?action=2&pclanky=3&pkategorieid=29&pclanekid=110>>.

NOUZA, M. *Únava známá neznámá (2.část)* [online]. © 2005- 2006, [cit. 2007-04-05]. <<http://www.dtest.cz/index.php?action=2&pclanky=3&pkategorieid=29&pclanekid=125>>.

NOUZA, M. *Únava známá neznámá (8.část)* [online]. © 2005- 2006, [cit. 2007-04-05]. <<http://www.dtest.cz/index.php?action=2&pclanky=3&pkategorieid=29&pclanekid=162>>.

- NOVÁK, M. *Interakce s lidským subjektem – Přehled problematiky*. Výzkumná zpráva č. LSS 133/02. Praha, 2002. z <<http://www.lss.fd.cvut.cz/documents.php>>.
- NOVÁK, M.- VOTRUBA, Z.- FABER, J. *Jak ohrožuje pokles pozornosti řidičů vozidel bezpečnost jízdy*. Praha, 2003,6 s. Publikace na Dopravní fakultě ČVUT v Praze. <http://www.lss.fd.cvut.cz/pdf/pokles_pozornosti_ridice.pdf>.
- NOVÁK, M., FABER, J., VOTRUBA, Z., TICHÝ, T., SVOBODA, P. *Problémy spolehlivosti interakce řidiče (pilota) a dopravního systému*. Výzkumná zpráva č. LSS-104/2001.
- NOVÁK, M., VOTRUBA, Z. *Challenge of human factor influence for car safety*. Neural Network World, 2004. č.1; s.37-47.
- NOVÁK, M., VOTRUBA, Z., FABER, J. *Impacts of driver attention failures on transport reliability and safety and possibilities of its minimizing*. Neural Network World, 2004. č.1; s.49-65.
- PEARLMAN, M. D. et al. A comprehensive program to improve safety for pregnant women and fetuses in motor vehicle crashes: A preliminary report. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 2000, vol. 182, no. 5-6, s. 1554-64.
- PEARLMAN, M. D.- VIANO, D. Automobile crash simulation with the first pregnant crash test dummy. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 1996, vol. 175, no. 3-4, s. 977-81.
- Porodníci - Porodníci.cz - Porodnická encyklopedie | Fyziologické těhotenství*. URL: <<http://www.porodnici.cz/tehotenstvi-fyziologicke?PHPSESSID=34d18f2e03124ec220aa1a72de380798>>.
- PORTER, J. M., GUY, D.E. *The prevalence of musculoskeletal troubles among car drivers*. *Occup Med*. 2002. Feb. 52 (1): 4-12.
- PORTER, JM., GYI, DE., TAIT, HA. *Interface pressure data and the prediction of driver discomfort in road trials*. *Applied Ergonomics*, 2003. May; 34(3):207-214
- Prezentace kampaní*. URL: <http://www.ibesip.cz/cs/Prezentace_kampani/>.
[cit. 2007-03-25].
- Profile of Mood States*. URL:< http://imagesoftheself.com/profile_moodStates.pdf>.
- PROVAZNÍK, Kamil. *Manuál prevence v lékařské praxi* [online]. © 2007
[cit. 2007-04-01]. <https://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xchg/zc/xsl/3141_1335.html>.

RAVNIK, D. *The influence of mechanical vibrations on the shape and functional stability of the head-neck complex*. Praha, 2005. Disertační práce na fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Stanislav Otáhal.

SCHIFF, M. et al. Motor vehicle crashes and maternal mortality in New Mexico: the significance of seat belt use. *Western Journal of Medicine*, Jul 1997, vol. 167, no.1, s.19-22.

Simulation sickness. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Simulation_sickness>.

[cit. 2007-04-01].

Směrodatná odchylka. URL:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Sm%C4%99Brodavn%C3%A1_odchylka>.

[cit. 2007-03-30].

Směrodatná odchylka. URL:

<<http://www.iscs.cz/files/documents/infocentrum/Jine/ODCHYLKA/Smerodatna-odchylka11.5.doc>>.[cit. 2007-03-25].

STACKEOVÁ, Daniela. *Psychosomatické aspekty fitness*[online]. poslední revize 5.2.2006 [cit. 2007-03-30]. <<http://www.volny.cz/stackeova/cl2.htm>>.

ŠVEC, P. *Vliv silniční dopravy na stav životního prostředí. Rozšíření dálnice D1 vpravo o 0,0-2,5 km*. Pardubice, 2003. Semestrální práce na Dopravní fakultě Jana Pernera Univerzity Pardubice.

TICHÝ, T., LESO, M., FABER, J., NOVÁK, M. *Detekce snižování bdělosti lidského činitele. Výzkumná zpráva č.LSS – 73/2000*. ČVUT, Praha, Fakulta dopravní, 2002. <<http://www.lss.fd.cvut.cz/documents.php?UPage=1&PHPSESSID=294b69b3862de312955234c01e9686bf>>:

TRUPIN, Suzanne. *eMedicine - Common Pregnancy Complaints and Questions : Article by Suzanne R Trupin, MD* [online]. © Copyright 2006, poslední revize 1.2.2006 [cit. 2006-04-25]. <<http://www.emedicine.com/med/topic3238.htm>>.

TURKOVÁ, Z.- KOVANDA, J. „Seat belt“ syndrom v těhotenství. *Rozhledy v chirurgii*, 1997, roč.76, č. 7, s.339-341.

ÚDI Praha - sborník 2005 - Téma 2 – Praha. URL:

<<http://www.udipraha.cz/rocenky/sbornik05/tema2/apraha2.htm>>. [cit. 2007-03-25].

Volvo Cars Develops World's First Pregnant Crash Test Dummy [online]. © 1998-2002, poslední revize 26.6.2002 [cit. 2006-04-25]. Dostupné z: <<http://www.autointell-news.com/News-2002/June-2002/June-2002-4/June-26-02-p2.htm>>.

WEISS, HB, STROTMEYER, S. Characteristics of pregnant women in motor vehicle crashes. *Injury prevention*, 2002, no.8, s.207-210.

XIAOLING, M, ANDRÉASSON, I. Driver reaction time estimation from real car following data and application in GM-type model evaluation. © 2005. [cit. 2007-04-01]. <www.infra.kth.se/ctr/publikationer/ctr2005_11.pdf>.

Zákony - Vyhledávání - Portál veřejné správy České republiky. URL: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=178/2001&PC_8411_li=0&PC_8411_ps=10⩅>.

PŘÍLOHY

Příloha 1

Tabulka 1 *Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: červená u probanda T1*

Reakční časy: Červená- proband T1								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	96579	643	27.	1072953	439	53.	1940094	514
2.	133515	440	28.	1093437	469	54.	1960533	466
3.	170235	611	29.	1146141	737	55.	1989312	515
4.	194580	519	30.	1191501	440	56.	2009484	560
5.	215283	471	31.	1211391	564	57.	2026017	434
6.	254985	535	32.	1231719	534	58.	2060751	624
7.	273642	472	33.	1266798	519	59.	2076627	420
8.	347313	473	34.	1287219	628	60.	2120109	484
9.	375735	599	35.	1331205	814	61.	2151846	592
10.	393096	630	36.	1351470	1019	62.	2185377	626
11.	426000	585	37.	1372437	548	63.	2205657	563
12.	450267	601	38.	1406016	551	64.	2226234	485
13.	592344	588	39.	1458579	630	65.	2272002	486
14.	631266	603	40.	1495125	805	66.	2316642	628
15.	694032	463	41.	1528533	460	67.	2337609	598
16.	733392	791	42.	1547439	817	68.	2371782	550
17.	753000	590	43.	1581531	572	69.	2417016	551
18.	773532	512	44.	1636656	1026	70.	2456391	723
19.	821235	621	45.	1715892	571	71.	2473641	630
20.	851547	684	46.	1738485	526	72.	2509860	771
21.	872016	436	47.	1760673	587	73.	2541924	598
22.	905580	496	48.	1796049	650	74.	2575923	943
23.	944313	701	49.	1831812	498	75.	2596125	695
24.	998610	638	50.	1850001	636	76.	2626221	881
25.	1022205	435	51.	1868673	465	77.	2658657	540
26.	1041267	513	52.	1900515	544	78.		

Příloha 2

Tabulka 2 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: zelená u probanda T1

Reakční časy: Zelená- proband T1								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	100500	720	27.	1075563	546	53.	1944126	531
2.	136875	735	28.	1097172	657	54.	1963485	624
3.	175485	765	29.	1150359	642	55.	1992735	642
4.	197346	765	30.	1195032	609	56.	2012922	549
5.	220377	639	31.	1215438	546	57.	2029002	594
6.	258345	717	32.	1236078	594	58.	2063532	531
7.	276627	561	33.	1270140	549	59.	2081205	546
8.	351783	654	34.	1289937	954	60.	2123109	690
9.	378375	687	35.	1335033	576	61.	2155797	657
10.	395781	750	36.	1355142	813	62.	2189673	687
11.	430923	579	37.	1375314	594	63.	2208375	705
12.	453111	654	38.	1409001	561	64.	2230752	483
13.	600015	642	39.	1463439	576	65.	2274687	579
14.	636267	561	40.	1498986	576	66.	2319984	783
15.	696312	690	41.	1533705	609	67.	2340189	735
16.	736344	609	42.	1551453	594	68.	2376156	939
17.	756033	498	43.	1586064	576	69.	2419782	609
18.	780390	594	44.	1641609	612	70.	2459235	642
19.	826173	561	45.	1720392	594	71.	2477346	591
20.	856017	639	46.	1744971	750	72.	2513469	486
21.	874674	483	47.	1765299	654	73.	2545611	717
22.	912609	594	48.	1802547	672	74.	2579424	702
23.	955734	783	49.	1834596	687	75.	2598549	672
24.	1000860	843	50.	1852845	687	76.	2629032	798
25.	1024548	609	51.	1871907	609	77.	2661486	765
26.	1043484	672	52.	1911033	672	78.		

Příloha 3

Tabulka 3 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: červená u probanda T3

Reakční časy: Červená- proband T3								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	43860	516	27.	981471	393	53.	1882344	399
2.	70002	420	28.	1005237	408	54.	1926798	414
3.	108579	468	29.	1043532	426	55.	1995000	444
4.	140625	423	30.	1071813	411	56.	2017206	426
5.	170079	469	31.	1124079	393	57.	2045565	474
6.	195456	454	32.	1179612	472	58.	2080767	396
7.	239361	424	33.	1218141	739	59.	2101737	427
8.	270315	376	34.	1242909	409	60.	2119173	367
9.	309360	439	35.	1280955	550	61.	2150862	382
10.	344565	391	36.	1310283	427	62.	2187438	445
11.	373956	547	37.	1334346	364	63.	2216094	445
12.	412143	484	38.	1375284	439	64.	2266047	541
13.	463641	346	39.	1408095	520	65.	2316018	553
14.	500829	410	40.	1431831	487	66.	2345643	397
15.	551409	407	41.	1470204	521	67.	2367579	397
16.	582282	470	42.	1492533	521	68.	2417922	416
17.	625626	626	43.	1521159	425	69.	2467065	428
18.	651690	392	44.	1560423	521	70.	2509548	494
19.	680643	407	45.	1604454	428	71.	2526360	494
20.	728970	455	46.	1643361	395	72.	2594094	479
21.	760221	392	47.	1685970	458	73.	2622627	383
22.	816456	456	48.	1718094	380	74.	2637861	524
23.	855456	423	49.	1759611	428	75.	2666094	461
24.	872766	519	50.	1814454	474	76.	2692236	446
25.	916737	423	51.	1829595	411	77.		
26.	956454	393	52.	1852641	459	78.		

Příloha 4

Tabulka 4 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: zelená u probanda T3

Reakční časy: Zelená- proband T3								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	50331	357	27.	992424	390	53.	1886877	438
2.	76206	591	28.	1008018	594	54.	1939923	360
3.	117594	330	29.	1048173	423	55.	1999641	486
4.	151455	312	30.	1075830	312	56.	2021190	390
5.	174813	768	31.	1128456	390	57.	2050830	579
6.	201720	327	32.	1185627	342	58.	2084877	813
7.	245877	312	33.	1223424	468	59.	2105940	390
8.	274860	312	34.	1246407	375	60.	2123079	486
9.	314706	576	35.	1285923	390	61.	2153565	624
10.	349314	579	36.	1314876	345	62.	2192610	360
11.	378924	468	37.	1338831	327	63.	2225094	360
12.	419547	375	38.	1380018	327	64.	2271720	516
13.	468393	375	39.	1413267	375	65.	2319846	561
14.	509940	342	40.	1440360	345	66.	2350986	405
15.	555549	687	41.	1476297	345	67.	2372064	360
16.	587814	327	42.	1497612	420	68.	2423127	375
17.	631845	345	43.	1526298	345	69.	2473674	312
18.	658002	327	44.	1566672	453	70.	2513190	435
19.	691080	420	45.	1613064	345	71.	2529813	471
20.	733047	564	46.	1650924	342	72.	2598252	657
21.	764112	342	47.	1692594	408	73.	2627250	330
22.	821112	375	48.	1722159	435	74.	2642547	423
23.	859581	327	49.	1764174	624	75.	2669391	375
24.	880017	375	50.	1818534	327	76.	2698344	360
25.	921423	438	51.	1837485	345	77.		
26.	963798	375	52.	1858284	405	78.		

Příloha 5

Tabulka 5 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: červená u probanda T4

Reakční časy: Červená- proband T4								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	56907	560	27.	915330	347	53.	2095314	523
2.	76830	530	28.	975423	394	54.	2123187	526
3.	104547	437	29.	993282	505	55.	2150376	381
4.	134484	875	30.	1105704	428	56.	2175126	414
5.	171594	484	31.	1140330	455	57.	2206797	444
6.	204453	514	32.	1175313	392	58.	2251890	491
7.	238563	450	33.	1191078	566	59.	2313546	367
8.	264939	528	34.	1308813	424	60.	2340000	646
9.	283158	840	35.	1340502	420	61.	2355219	397
10.	307923	480	36.	1360344	501	62.	2385672	427
11.	359562	467	37.	1426641	470	63.	2410533	408
12.	390627	542	38.	1484829	422	64.	2432985	456
13.	422859	526	39.	1672047	420	65.	2464671	585
14.	459093	418	40.	1689921	482	66.	2491968	443
15.	484641	511	41.	1726002	416	67.	2511984	410
16.	500673	510	42.	1744782	449	68.	2544531	458
17.	535908	525	43.	1758720	479	69.	2576172	581
18.	592968	416	44.	1801485	541	70.	2614140	346
19.	606360	509	45.	1855719	466	71.	2652048	454
20.	670671	494	46.	1873656	495	72.		
21.	695250	508	47.	1905171	417	73.		
22.	727140	541	48.	1953204	401	74.		
23.	755016	556	49.	1971390	401	75.		
24.	827502	522	50.	2012751	416	76.		
25.	862782	473	51.	2026797	431	77.		
26.	886047	428	52.	2068908	382	78.		

Příloha 6

Tabulka 6 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: zelená u probanda T4

Reakční časy: Zelená- proband T4								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	62970	438	27.	920970	453	53.	2102265	408
2.	81984	453	28.	980094	345	54.	2127735	390
3.	107829	858	29.	996282	516	55.	2156079	390
4.	141267	405	30.	1112283	327	56.	2180970	405
5.	180252	375	31.	1146939	390	57.	2212158	513
6.	207423	561	32.	1178658	654	58.	2258796	345
7.	243828	408	33.	1195329	327	59.	2317923	390
8.	269328	438	34.	1314735	375	60.	2344812	375
9.	287250	375	35.	1346547	345	61.	2361093	330
10.	313188	327	36.	1364484	375	62.	2390892	342
11.	364968	360	37.	1431783	327	63.	2415720	327
12.	394407	345	38.	1490328	486	64.	2438532	360
13.	430377	312	39.	1676502	468	65.	2470329	468
14.	463890	438	40.	1695876	312	66.	2498595	420
15.	489642	405	41.	1731141	390	67.	2520579	483
16.	509970	360	42.	1748187	345	68.	2549079	453
17.	539595	342	43.	1762797	312	69.	2582046	438
18.	595671	657	44.	1805484	408	70.	2619204	375
19.	614736	342	45.	1860828	375	71.	2646110	345
20.	677580	468	46.	1879080	342	72.		
21.	699891	375	47.	1910484	438	73.		
22.	735765	642	48.	1958562	345	74.		
23.	759093	564	49.	1976205	357	75.		
24.	831672	423	50.	2016033	843	76.		
25.	866640	393	51.	2032704	327	77.		
26.	890250	564	52.	2073015	345	78.		

Příloha 7

Tabulka 7 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: červená u probanda N1

Reakční časy: Červená- proband N1								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	50205	686	27.	958329	658	53.	1892688	989
2.	87735	656	28.	997719	705	54.	1920141	661
3.	118080	622	29.	1023642	627	55.	1962768	610
4.	153720	700	30.	1089282	533	56.	2005518	531
5.	183594	624	31.	1125282	592	57.	2041689	579
6.	203250	513	32.	1155267	670	58.	2059956	467
7.	221706	573	33.	1203579	717	59.	2145297	547
8.	257313	560	34.	1221297	597	60.	2183049	763
9.	294471	557	35.	1265532	512	61.	2200143	513
10.	324297	559	36.	1292595	482	62.	2216376	435
11.	363063	682	37.	1357938	511	63.	2241720	561
12.	395766	495	38.	1375284	511	64.	2300283	497
13.	416532	495	39.	1401705	792	65.	2363049	481
14.	447534	617	40.	1431111	510	66.	2419266	591
15.	479517	539	41.	1458516	587	67.	2438424	573
16.	504969	524	42.	1488861	509	68.	2494782	557
17.	537564	523	43.	1553565	601	69.	2512767	527
18.	573375	570	44.	1572096	964	70.	2531112	790
19.	603081	537	45.	1604094	648	71.	2557266	541
20.	630798	507	46.	1657626	599	72.	2573673	493
21.	670206	629	47.	1694469	491	73.	2587704	526
22.	713799	550	48.	1728534	550	74.	2611767	663
23.	769986	628	49.	1771329	772	75.	2626767	978
24.	832737	612	50.	1799610	552	76.		
25.	890985	629	51.	1815627	801	77.		
26.	918438	595	52.	1846407	489	78.		

Příloha 8

Tabulka 8 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: zelená u probanda N1

Reakční časy: Zelená- proband N1								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	57891	549	27.	968565	561	53.	1898877	546
2.	93252	828	28.	1001658	531	54.	1928784	609
3.	125487	468	29.	1029657	657	55.	1968657	516
4.	158892	531	30.	1094706	561	56.	2009706	732
5.	189048	486	31.	1131813	471	57.	2046642	438
6.	207690	375	32.	1162299	672	58.	2063829	594
7.	226095	453	33.	1209174	483	59.	2149518	483
8.	264939	624	34.	1226049	657	60.	2188548	531
9.	299034	531	35.	1271424	624	61.	2204439	609
10.	328065	639	36.	1297797	579	62.	2220048	564
11.	369048	468	37.	1362924	483	63.	2248158	483
12.	400032	531	38.	1381110	642	64.	2306469	516
13.	420282	687	39.	1408956	531	65.	2376690	780
14.	452844	438	40.	1437315	561	66.	2422938	783
15.	483861	438	41.	1465251	672	67.	2444547	549
16.	509580	453	42.	1494081	654	68.	2499924	453
17.	542487	594	43.	1560219	453	69.	2517486	516
18.	578424	546	44.	1577643	546	70.	2535672	750
19.	609330	468	45.	1609377	516	71.	2563065	654
20.	636393	531	46.	1663548	468	72.	2577735	549
21.	680643	624	47.	1701408	546	73.	2591439	687
22.	719079	609	48.	1733439	687	74.	2616516	531
23.	778971	561	49.	1777266	564	75.	2631612	546
24.	837672	720	50.	1804362	498	76.		
25.	894735	1002	51.	1822002	579	77.		
26.	922377	498	52.	1852188	486	78.		

Příloha 9

Tabulka 9 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: červená u probanda N2

Reakční časy: Červená- proband N2								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	106299	452	27.	821643	352	53.	1767204	412
2.	135939	467	28.	854814	418	54.	1822953	412
3.	172548	545	29.	892047	388	55.	1891893	487
4.	192657	407	30.	921078	339	56.	1903485	568
5.	218547	392	31.	937203	417	57.	1926549	408
6.	236376	452	32.	968112	369	58.	1966032	411
7.	269487	355	33.	984237	351	59.	2046690	393
8.	286143	373	34.	1037565	492	60.	2084250	363
9.	308799	373	35.	1101018	574	61.	2122422	518
10.	345579	373	36.	1130346	446	62.	2160657	410
11.	363579	388	37.	1161813	401	63.	2210205	407
12.	393345	373	38.	1195125	401	64.	2257674	391
13.	452955	387	39.	1230861	788	65.	2276643	391
14.	472689	420	40.	1261485	649	66.	2298033	406
15.	501939	402	41.	1288656	526	67.	2327142	487
16.	551283	402	42.	1330563	430	68.	2360658	376
17.	568017	420	43.	1367940	412	69.	2405532	394
18.	586719	404	44.	1399047	445	70.	2427219	393
19.	619518	371	45.	1426656	414	71.	2467518	390
20.	651531	452	46.	1463487	411	72.	2485533	405
21.	679047	404	47.	1490595	459	73.	2503860	416
22.	699141	527	48.	1560735	414	74.	2560203	456
23.	731001	401	49.	1590063	632	75.	2596563	470
24.	753939	433	50.	1611471	347	76.	2646876	437
25.	790830	400	51.	1663641	365	77.	2688987	467
26.	803205	385	52.	1724781	398	78.		

Příloha 10

Tabulka 10 *Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: zelená u probanda N2*

Reakční časy: Zelená- proband N2								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	111735	423	27.	829752	405	53.	1772220	345
2.	141096	327	28.	865251	375	54.	1833672	330
3.	177126	453	29.	896127	390	55.	1894221	405
4.	195204	609	30.	924705	390	56.	1913751	327
5.	223485	345	31.	943221	342	57.	1932813	360
6.	241611	390	32.	973143	453	58.	1970517	1014
7.	273297	954	33.	988767	390	59.	2052408	390
8.	290157	360	34.	1041438	390	60.	2090205	375
9.	312642	345	35.	1105236	420	61.	2127798	390
10.	350658	342	36.	1135032	330	62.	2170281	408
11.	367299	420	37.	1165830	483	63.	2216424	357
12.	396657	360	38.	1202781	423	64.	2261844	579
13.	457158	327	39.	1236846	327	65.	2280549	483
14.	476313	360	40.	1266282	360	66.	2304267	720
15.	506049	327	41.	1293408	531	67.	2331627	375
16.	554643	327	42.	1337220	327	68.	2365986	375
17.	573579	312	43.	1374018	390	69.	2413362	327
18.	590892	345	44.	1403565	375	70.	2433891	375
19.	625125	345	45.	1435125	315	71.	2471376	390
20.	656439	390	46.	1468002	438	72.	2490798	390
21.	683439	765	47.	1497018	342	73.	2508297	360
22.	706173	375	48.	1565547	330	74.	2565282	438
23.	734235	375	49.	1594875	501	75.	2602563	375
24.	764376	345	50.	1616016	330	76.	2652189	390
25.	794625	438	51.	1667469	579	77.	2692782	468
26.	807096	531	52.	1729047	609	78.		

Příloha 11

Tabulka 11 *Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: červená u probanda N3*

Reakční časy: Červená- proband N3								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	49080	546	27.	992031	488	53.	1918875	393
2.	91923	438	28.	1026375	815	54.	1949016	441
3.	121500	438	29.	1045704	440	55.	1990032	567
4.	151140	456	30.	1091094	488	56.	2073204	426
5.	198015	471	31.	1135329	455	57.	2089437	489
6.	217704	501	32.	1166839	470	58.	2137626	597
7.	271158	516	33.	1197750	518	59.	2203407	504
8.	301017	420	34.	1235922	455	60.	2219142	456
9.	319110	516	35.	1278078	503	61.	2236908	441
10.	368877	532	36.	1315125	518	62.	2264781	475
11.	416109	454	37.	1336890	629	63.	2286033	472
12.	463626	484	38.	1375266	533	64.	2302281	598
13.	483813	487	39.	1391814	440	65.	2333250	457
14.	516375	472	40.	1417767	440	66.	2360298	409
15.	538812	502	41.	1446078	518	67.	2385783	487
16.	566049	436	42.	1465470	455	68.	2401533	520
17.	642486	532	43.	1501203	488	69.	2421141	520
18.	704766	595	44.	1603299	471	70.	2438406	505
19.	749205	532	45.	1641939	456	71.	2460939	442
20.	787422	469	46.	1667031	441	72.	2490609	427
21.	807174	436	47.	1713657	519	73.	2524062	520
22.	844314	484	48.	1739205	471	74.	2569392	409
23.	898734	550	49.	1754640	459	75.	2594424	439
24.	919656	502	50.	1799424	408	76.	2611437	616
25.	938439	499	51.	1853640	504	77.	2642970	505
26.	969765	440	52.	1875174	486	78.	2660658	535

Příloha 12

Tabulka 12 *Přehled výsledků reakčních časů v úloze Semafory: zelená u probanda N3*

Reakční časy: Zelená- proband N3								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	53424	390	27.	994674	1062	53.	1933500	501
2.	97734	408	28.	1030860	531	54.	1962234	531
3.	125313	501	29.	1054890	534	55.	2016798	828
4.	154314	702	30.	1097109	690	56.	2076111	1077
5.	202329	345	31.	1140297	564	57.	2110515	486
6.	221562	393	32.	1169361	936	58.	2142282	843
7.	275424	375	33.	1200267	750	59.	2206125	1047
8.	304689	327	34.	1246797	531	60.	2223048	483
9.	332970	501	35.	1281813	546	61.	2241252	531
10.	373314	891	36.	1321281	471	62.	2268267	468
11.	422049	390	37.	1340469	642	63.	2289078	705
12.	467859	375	38.	1378017	843	64.	2305986	498
13.	492078	471	39.	1397406	549	65.	2339439	594
14.	522174	435	40.	1421142	780	66.	2362908	921
15.	544221	453	41.	1451892	483	67.	2388126	1062
16.	574689	438	42.	1468860	876	68.	2408094	486
17.	656109	531	43.	1506861	438	69.	2425767	498
18.	711000	438	44.	1608828	486	70.	2449110	486
19.	757125	423	45.	1645158	984	71.	2466861	483
20.	790125	1017	46.	1679517	765	72.	2495469	501
21.	809640	813	47.	1717704	468	73.	2527173	765
22.	861876	468	48.	1743471	453	74.	2571891	906
23.	902250	453	49.	1762299	561	75.	2596860	1077
24.	923031	453	50.	1804221	420	76.	2615346	624
25.	943437	393	51.	1860033	702	77.	2646954	531
26.	976812	453	52.	1886454	624	78.	2664750	501

Příloha 13

Tabulka 13 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Překážky u probanda T1

Reakční časy- překážky- proband T1								
pořadí	čas [ms]	reakční čas [ms]	pořadí	čas [ms]	reakční čas [ms]	pořadí	čas [ms]	reakční čas [ms]
1.	78531	471	22.	763923	501	43.	1763127	546
2.	97251	345	23.	781455	468	44.	1808250	516
3.	123954	609	24.	824673	561	45.	1826079	438
4.	139407	531	25.	891330	594	46.	1853328	486
5.	163032	486	26.	920346	576	47.	2044734	579
6.	187329	486	27.	953565	483	48.	2108250	501
7.	202455	390	28.	1070532	1077	49.	2165424	687
8.	247095	546	29.	1088766	531	50.	2227656	549
9.	263016	468	30.	1145859	846	51.	2257719	453
10.	278268	405	31.	1191531	393	52.	2273907	486
11.	363579	921	32.	1221531	501	53.	2324376	531
12.	396690	561	33.	1259799	639	54.	2354658	483
13.	424422	846	34.	1377000	531	55.	2402688	468
14.	455829	360	35.	1413501	546	56.	2481876	327
15.	518109	471	36.	1445205	639	57.	2531094	453
16.	550611	468	37.	1474251	501	58.	2566329	780
17.	565095	579	38.	1549299	531	59.	2598969	423
18.	581328	408	39.	1581906	438	60.	2631096	453
19.	647721	1140	40.	1620393	576	61.	2687658	360
20.	691485	750	41.	1649502	594	62.		
21.	749094	672	42.	1665750	594	63.		

Příloha 14

Tabulka 14 *Přehled výsledků reakčních časů v úloze Překážky u probanda T2*

Reakční časy- překážky- proband T2								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	50721	93	5.	174876	327	9.	432627	483
2.	82236	639	6.	211062	642	10.	466938	189
3.	118236	30	7.	228126	63	11.	482127	546
4.	145689	141	8.	269079	453	12.		

Příloha 15

Tabulka 15 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Překážky u probanda T3

Reakční časy- překážky- proband T3								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	50469	501	26.	845190	390	51.	1619487	357
2.	69252	390	27.	867657	345	52.	1702158	327
3.	93315	435	28.	888969	330	53.	1808565	327
4.	109782	408	29.	909486	327	54.	1833672	438
5.	125766	408	30.	930345	312	55.	1906938	390
6.	138735	345	31.	970611	453	56.	1943454	891
7.	149673	405	32.	980955	375	57.	2020377	405
8.	168237	498	33.	1001250	375	58.	2031735	330
9.	187470	390	34.	1021782	360	59.	2068284	327
10.	228297	393	35.	1039203	345	60.	2093517	438
11.	246126	390	36.	1096923	375	61.	2127954	408
12.	260766	564	37.	1146408	327	62.	2154438	360
13.	294141	345	38.	1169502	375	63.	2220063	375
14.	324876	360	39.	1227360	330	64.	2264985	390
15.	356469	393	40.	1260783	420	65.	2336751	486
16.	397578	345	41.	1285110	375	66.	2363454	330
17.	535830	360	42.	1310127	390	67.	2406408	420
18.	563469	360	43.	1358532	312	68.	2511315	858
19.	590142	312	44.	1369377	312	69.	2528970	405
20.	609408	360	45.	1437501	327	70.	2570610	375
21.	690891	393	46.	1460829	360	71.	2584578	345
22.	733455	360	47.	1483143	375	72.	2625141	360
23.	786423	390	48.	1515798	375	73.	2676423	546
24.	800799	312	49.	1549236	342	74.	2689971	390
25.	821970	312	50.	1557408	390	75.		

Příloha 16

Tabulka 16 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Překážky u probanda T4

Reakční časy- překážky- proband T4								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	59502	594	33.	916578	486	65.	1841799	390
2.	67470	483	34.	1008393	576	66.	1847955	546
3.	90909	420	35.	1023174	483	67.	1872579	453
4.	143235	501	36.	1039362	468	68.	1905627	531
5.	168642	531	37.	1071657	468	69.	1970829	564
6.	210735	564	38.	1078752	531	70.	1996251	423
7.	261720	390	39.	1097439	531	71.	2006205	498
8.	320220	516	40.	1112643	342	72.	2051034	420
9.	339408	483	41.	1143111	483	73.	2064876	531
10.	348486	375	42.	1159860	486	74.	2092455	498
11.	371016	408	43.	1181736	969	75.	2116815	327
12.	381033	453	44.	1195455	390	76.	2123673	531
13.	408330	579	45.	1210110	516	77.	2140236	438
14.	417159	966	46.	1223862	591	78.	2159391	375
15.	425424	483	47.	1236549	360	79.	2166375	453
16.	455565	513	48.	1246125	471	80.	2194251	516
17.	485565	498	49.	1330845	780	81.	2219784	513
18.	534237	390	50.	1339173	423	82.	2272188	564
19.	589986	375	51.	1392594	690	83.	2309250	549
20.	606063	516	52.	1431987	795	84.	2346000	453
21.	689049	483	53.	1491204	360	85.	2364627	453
22.	704877	843	54.	1521672	627	86.	2389203	534
23.	725784	435	55.	1529625	471	87.	2462814	468
24.	750486	360	56.	1552377	576	88.	2501517	468
25.	773064	405	57.	1559424	420	89.	2526096	561
26.	798315	453	58.	1565313	579	90.	2533548	501
27.	813750	471	59.	1597251	531	91.	2582142	546
28.	828018	594	60.	1678455	516	92.	2629752	453
29.	866985	423	61.	1696596	498	93.	2636658	546
30.	873345	345	62.	1735251	438	94.	2657907	501
31.	891486	483	63.	1755705	624	95.		
32.	899799	609	64.	1772625	453	96.		

Příloha 17

Tabulka 17 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Překážky u probanda N1

Reakční časy- překážky- proband N1								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	63828	486	35.	994734	534	69.	1811190	576
2.	79299	453	36.	1013376	405	70.	1827609	456
3.	96828	501	37.	1064439	516	71.	1862157	453
4.	128250	453	38.	1129080	468	72.	1877313	609
5.	137595	531	39.	1138002	405	73.	1916298	546
6.	147531	612	40.	1166940	435	74.	1940001	438
7.	166080	453	41.	1230594	501	75.	1967625	453
8.	207891	486	42.	1250064	468	76.	1978002	516
9.	223830	438	43.	1258548	312	77.	1995657	453
10.	239751	375	44.	1291845	639	78.	2033799	453
11.	253440	639	45.	1316547	501	79.	2051547	531
12.	288018	513	46.	1351548	423	80.	2067828	375
13.	336345	360	47.	1359345	639	81.	2092188	345
14.	387531	486	48.	1377501	483	82.	2100267	483
15.	407049	312	49.	1395876	438	83.	2116440	561
16.	466860	486	50.	1405563	1140	84.	2141205	531
17.	502923	438	51.	1423173	453	85.	2192406	549
18.	511065	639	52.	1454547	564	86.	2202345	624
19.	519783	576	53.	1469595	327	87.	2227830	420
20.	554766	516	54.	1485219	579	88.	2293548	453
21.	564471	639	55.	1510689	483	89.	2315892	405
22.	574548	561	56.	1518627	420	90.	2369424	405
23.	594267	405	57.	1536000	315	91.	2388471	405
24.	647580	483	58.	1553502	561	92.	2396109	501
25.	665469	345	59.	1564047	453	93.	2424330	498
26.	679455	483	60.	1613799	516	94.	2451393	405
27.	715611	468	61.	1623063	408	95.	2491377	516
28.	765000	453	62.	1638657	501	96.	2509377	936
29.	796110	564	63.	1666032	720	97.	2516109	579
30.	806031	423	64.	1705377	531	98.	2525751	423
31.	866766	531	65.	1731516	516	99.	2549376	453
32.	883719	549	66.	1748484	783	100.	2572422	393
33.	933204	750	67.	1764750	516	101.	2599923	453
34.	966861	468	68.	1790814	501	102.	2618361	828

Příloha 18

Tabulka 18 *Přehled výsledků reakčních časů v úloze Překážky u probanda N2*

Reakční časy- překážky- proband N2								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	71064	453	30.	837906	471	59.	1782126	501
2.	80424	531	31.	868266	375	60.	1799157	438
3.	121017	687	32.	898953	408	61.	1825656	534
4.	144939	501	33.	909096	468	62.	1837953	471
5.	153783	453	34.	988971	498	63.	1848783	438
6.	166455	420	35.	1006518	453	64.	1954953	531
7.	195579	423	36.	1045173	438	65.	1970703	516
8.	232392	453	37.	1082955	420	66.	1987875	375
9.	250860	438	38.	1102734	486	67.	2047329	390
10.	282033	438	39.	1113063	438	68.	2153235	438
11.	316626	405	40.	1180533	516	69.	2174127	453
12.	334377	483	41.	1249188	453	70.	2202018	453
13.	343143	375	42.	1284924	390	71.	2211516	453
14.	355251	453	43.	1349250	471	72.	2248251	438
15.	404892	501	44.	1356096	435	73.	2265219	501
16.	416346	453	45.	1426641	564	74.	2274861	672
17.	426735	360	46.	1435470	516	75.	2282469	423
18.	455610	438	47.	1476594	453	76.	2317971	435
19.	490095	579	48.	1504953	453	77.	2328594	516
20.	500610	531	49.	1523829	438	78.	2340579	486
21.	533814	468	50.	1566564	483	79.	2350251	423
22.	556143	435	51.	1630830	405	80.	2504439	516
23.	579609	471	52.	1660752	531	81.	2528016	408
24.	614109	438	53.	1671939	468	82.	2541453	579
25.	650985	468	54.	1681719	453	83.	2564547	501
26.	661485	486	55.	1717626	1095	84.	2586018	435
27.	738282	531	56.	1734423	579	85.	2642361	579
28.	758484	423	57.	1756065	498	86.	2655564	360
29.	774627	453	58.	1773189	546	87.		

Příloha 19

Tabulka 19 Přehled výsledků reakčních časů v úloze Překážky u probanda N3

Reakční časy- překážky- proband N3								
Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]	Pořadí	Čas [ms]	Reakční čas [ms]
1.	50094	516	33.	1038501	390	65.	1778283	357
2.	62625	564	34.	1052937	531	66.	1787673	453
3.	93033	435	35.	1083564	453	67.	1814361	405
4.	109752	420	36.	1117953	486	68.	1908330	357
5.	126861	453	37.	1155438	438	69.	1926843	315
6.	143109	486	38.	1164501	420	70.	1965330	375
7.	172908	453	39.	1203375	375	71.	2002377	435
8.	262719	438	40.	1218672	453	72.	2028375	564
9.	277392	576	41.	1228359	312	73.	2038455	390
10.	288252	375	42.	1236876	438	74.	2090532	687
11.	323031	390	43.	1244658	405	75.	2114985	501
12.	352188	423	44.	1272672	423	76.	2131830	420
13.	404031	471	45.	1304484	423	77.	2178078	486
14.	455454	438	46.	1321140	423	78.	2188314	420
15.	489375	579	47.	1344642	405	79.	2204547	531
16.	534453	516	48.	1370625	453	80.	2261406	375
17.	572859	438	49.	1388844	501	81.	2291547	390
18.	633468	360	50.	1397484	408	82.	2328906	390
19.	665970	453	51.	1404735	375	83.	2366220	375
20.	697236	375	52.	1468188	516	84.	2429376	579
21.	726408	468	53.	1492158	390	85.	2448687	315
22.	791718	534	54.	1520421	486	86.	2484171	438
23.	816579	546	55.	1530720	390	87.	2501406	471
24.	834939	438	56.	1549626	390	88.	2525814	405
25.	842205	405	57.	1577688	360	89.	2550735	423
26.	878187	516	58.	1606032	405	90.	2565891	423
27.	904080	483	59.	1621578	501	91.	2603406	408
28.	911283	546	60.	1639908	453	92.	2621127	453
29.	919908	576	61.	1676877	453	93.	2653953	408
30.	944406	531	62.	1694439	483	94.	2669688	468
31.	971046	456	63.	1710687	408	95.	2677218	408
32.	1006188	423	64.	1768671	516	96.		